

Ympäristöagenttitoiminnan toteutuminen käytännössä Tampereen alakouluilla

Hämäläinen, Milla

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

Ympäristöagenttitoiminnan toteutuminen käytännössä Tampereen alakouluilla

Milla Hämäläinen
Kestävän kehityksen ko.
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2009

Milla Hämäläinen

Ympäristöagenttitoiminnan toteutuminen käytännössä Tampereen alakouluilla

Vuosi 2009 Sivumäärä 70

Tämä opinnäytetyö tehtiin Tampereen kaupungin ylläpitämälle luontokoulu Korennolle, luontokoulun opettaja Niina Mykrän toiveesta. Tavoitteena oli selvittää ympäristöagenttitoiminnan toteutumista käytännössä Tampereen alakouluilla. Tutkimuksen avulla pyrittiin selvittämään toiminnan kehityskohtia ja kehittämään niihin parannusehdotuksia.

Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla 5-6.luokkalaisia oppilaita (n=31) sekä lähettämällä e-lomakekysely kuuden agenttitoiminnassa mukana olevan alakoulun opettajille (n=78). Haastatteluissa oli mukana sekä agenttioppilaita että heidän luokkatovereitaan. Haastatteluissa ja e-lomakkeella pyrittiin saamaan tietoa mm. agenttitoiminnan hyödyllisyydestä, siihen suhtautumisesta ja toiminnan näkyvyydestä sekä kytkeytymisestä koulun arkeen eli yleisesti ottaen siitä miten käytännön toteutus kouluilla sujuu.

Käyttämällä kahta eri tutkimusmenetelmää ja hankkimalla tietoa sekä oppilaita että opettajilta, saatiin tutkimuksesta luotettavampi ja asiaa voitiin tarkastella eri näkökulmista. Tutkimuksessa käytettiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää ja tutkimustulokset esitettiin sanallisesti sekä kaavioiden avulla. Työn teoriaosuudessa käydään läpi ympäristökasvatuksen malleja, opetussuunnitelman perusteita, Baltic 21E-ohjelmaa sekä kestävä kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategiaa. Nämä luovat pohjan koko agenttitoiminnalle kouluissa.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että agenttitoiminnassa on paljon kehitettävää, mutta sillä on myös saatu hyvää aikaiseksi. Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että agentteina toimivien lasten ympäristöherkkyys, -tietoisuus ja -valveutuneisuus on korkeampi kuin heidän luokkatovereillaan. Lisäksi agenttioppilaat uskovat selkeästi voivansa itse vaikuttaa asioihin ja kokevat toimintansa tärkeänä. Näin ollen voidaan sanoa, että agenttitoiminta on hyvä ja toimiva malli toteuttaa ympäristökasvatusta kouluissa ja sillä voidaan päästä ympäristökasvatuksen yleisiin päämääriin. Kehitettävää sen sijaan löytyy toiminnan toteuttamisesta ja näkyvyydestä kouluissa. Tutkimuksen pohjalta voidaan myös sanoa, että alakoulujen oppilaat tarvitsevat enemmän aikuisen apua tämänkaltaisen toiminnan pyörittämiseen ja ongelmaksi muodostuukin opettajien ajan puute ja haluttomuus olla toiminnassa enemmän mukana.

Asiasanat ympäristöagentti, ympäristökasvatus, kestävä kehitys, ympäristövastuullisuus, -herkkyys ja -tietoisuus, Tampereen ala-asteet.

Milla Hämäläinen

Implementation of environmental agent activity in elementary schools of Tampere

Year	2009	Pages	70
------	------	-------	----

This thesis was done for the nature school Korento, maintained by the city of Tampere. The thesis was commissioned by Niina Mykrä, the teacher of the nature school. The purpose of this study was to find out how environmental agent activity is working in practice in the elementary schools in Tampere. The purpose was also to find out how the activity could be developed and improved.

The material was collected through interviewing 5th and 6th grade pupils (n=31) and by sending an e- inquiry to the teachers (n=78) of six elementary schools participating in the agent activity. The interviews comprised both agent pupils and their classmates. The aim was to obtain information about the usefulness of agent activity, attitudes about agents, visibility of activity and how it was linked to the normal school weekdays. The goal was to survey how things were working in practice.

By using two different research methods and collecting information both from the pupils and the teachers, it was possible to make research more reliable and to examine things from various perspectives. Both qualitative and quantitative research methods were used and the results were presented in written form and with charts. The theoretical part consisted of a survey about different forms of environmental education, the basics of curriculum, the program Baltic 21E and the strategy for education and training for sustainable development. This created the basis of the agent activity in the schools.

The results showed that various improvements in agent activity were needed, but that there were also many good things gained from it. According to the interviews environmental sensibility, awareness and accountability of agent pupils was better compared to their classmates. The agent pupils also believed that they could affect things around them and make the difference. They also considered their activity in school important.

Consequently it was possible to point out that environmental agent activity was good and a suitable way to implement environmental education in elementary schools. With that activity it was also possible to gain the common goals of environmental education. There is room for development in the ways of putting the activity into practice and making it more visible in schools. Pupils of elementary schools needed more support from adults to sustain this kind of activity effectively. The problem is that teachers do not seem to have enough time or interest to be part of agent activity.

Key words environmental agent, environmental education, sustainable development, environmental accountability, environmental sensibility, environmental awareness, elementary schools of Tampere.

Sisälllys

1	Johdanto.....	6
2	Käsitteitä.....	8
	2.1 Ympäristöagentti.....	8
	2.2 Ympäristökasvatus.....	8
	2.3 Kestävä kehitys.....	9
	2.4 Ympäristövastuullisuus, -herkkyys ja -tietoisuus.....	9
3	Ympäristöagentit.....	10
	3.1 Mistä kaikki alkoi?.....	10
	3.2 Agenttitoiminnan erot Tampereen ja Helsingin välillä.....	11
	3.3 Luontokoulu Korento ja agenttikoulutus.....	12
	3.4 Agenttien tarkoitus ja toiminta kouluilla.....	13
	3.5 Toiminnan haasteet ja aikaisemmat tutkimukset aiheesta.....	13
4	Peruskoulun opetussuunnitelma sekä kestävän kehityksen strategiat.....	15
	4.1 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet.....	15
	4.2 Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa / Baltic 21E ohjelma.....	16
	4.3 Kestävä kehitys edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia.....	17
	4.4 Agenttitoiminnan kytkeytyminen opetussuunnitelmaan ja strategioihin.....	18
5	Ympäristökasvatuksen mallit.....	19
	5.1 Jerosen ja Kaikkosen talomalli.....	19
	5.2 Osallistuvan ympäristökasvatuksen malli.....	20
	5.3 Palmerin puumalli.....	21
	5.4 Ympäristöagentit ja ympäristökasvatuksen mallit.....	22
6	Tutkimuksen toteutus.....	22
	6.1 Tutkimuksen eettisyys ja tutkimusongelmat.....	23
	6.2 Tutkimusmenetelmät.....	24
	6.2.1 E-lomaketutkimus opettajille.....	24
	6.2.2 Oppilaiden haastattelut.....	26
7	Tulokset.....	28
	7.1 Opettajien e-lomake.....	28
	7.2 Oppilaiden haastattelut.....	38
	7.2.1 Agenttien haastattelut.....	38
	7.2.1.1 Kiinnostus agenttitoimintaa kohtaan.....	38
	7.2.1.2 Agenttien tarkoitus, agenttikoulutus ja tehtävät.....	39
	7.2.1.3 Toiminnan käytännön toteutus ja aikaisemmat kokemukset..	40
	7.2.1.4 Yleisiä näkemyksiä.....	43
	7.2.1.5 Haastattelun toiminnallinen osa.....	43
	7.2.2 Muiden oppilaiden haastattelut.....	45

7.2.2.1	Kiinnostus toimintaa kohtaan.....	45
7.2.2.2	Agenttien tarkoitus ja toiminnan käytännön toteutus.....	45
7.2.2.3	Haastattelun toiminnallinen osa	46
7.3	Yhteenveto tutkimuksesta	48
8	Toiminnan kehittäminen	51
9	Arviointi ja oma oppiminen	54
	Lähteet	57
	Kuvat.....	59
	Kaaviot	59
	Liitteet	60

1 Johdanto

Ihmisten valinnat ja toiminta vaikuttavat oleellisesti maapallon tilaan ja luonnon tasapainoon. Koska emme voi elää ilman luontoa, on tärkeää, että tiedostamme toimintamme seuraukset ja pyrimme elämään niin, että hyvän elämän mahdollisuudet säilyisivät myös seuraaville sukupolville. Jos luonto kärsii, mekin kärsimme ennemmin tai myöhemmin. Maailman ongelmat nähdään usein liian suurina ja uuvuttavina ja helposti ajatellaan, ettei yhdellä ihmisellä ole juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa niihin. Kuitenkin todella pienillä ja yksinkertaisilla asioilakin voi vaikuttaa; pienistä joista kasvaa suuria puroja ja jokia. Se vaatii vain hieman asioiden tietämistä, viitseliäisyyttä ja niihin huomion kiinnittämistä.

Ympäristökasvatus on koulumaailmassa avainasemassa, koska juuri lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus. Heissä piilee suuri muutosvoima ja he ottavat tietoa avoimesti vastaan ilman ennakkokäsityksiä, jotka usein rajoittavat monen aikuisen käyttäytymistä. Ympäristökasvatuksella voidaan vaikuttaa siihen, miltä maailma tulevaisuudessa näyttää. Pohja ympäristökasvatukselle ja ympäristöagenttitoiminnalle löytyy selkeästi perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista sekä erilaisista kestävän kehityksen strategioista. Kuitenkin vain yksilöiden aito aktiivisuus muutostyössä ja sitoutuminen toimintatapojen kehittämiseen ratkaisevat viime kädessä tällaisten ohjelmien ja strategioiden tuloksellisuuden. Ympäristöagenttitoiminnan kautta lapset ja nuoret voimaantuvat, oppivat ympäristöstään ja vaikutusmahdollisuuksistaan sekä oppivat vastuun ottamista niin luonnon kuin ihmisenkin hyvinvoinnista. Näin ollen agenttitoiminta on helppo ja toimiva tapa toteuttaa ympäristökasvatusta kouluissa ja saada positiivisia tuloksia aikaan sekä lyhyellä että pitkällä tähtäimellä.

Olen pyrkinyt suuntaamaan opintojani ympäristökasvatukseen käyden kurseja siihen liittyen sekä suorittamalla erikoistumisharjoittelun Urpolan luontokeskuksella Mikkeliissä. Tämän takia otinkin mielelläni vastaan tämän opinnäytetyön aiheen, jota luontokoulu Korennon opettaja Niina Mykrä minulle tarjosi. Mykrä oli kiinnostunut saamaan tietoa hänen vetämänsä ympäristöagenttitoiminnan toteutumisesta käytännössä. Kyseistä aihetta on sivunnut pro gradussaan Tampereen yliopistossa opiskellut Tanja Juvani, jonka työ koski Amurin koulun jätehuoltoa. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on kartoittaa agenttitoiminnan nykytilanne, tuoda esille toiminnan ongelmakohtia sekä kehitysehdotuksia toiminnan parantamiseksi. Lisäksi halusin hieman kartoittaa sitä, miten agenttitoimintaan osallistuminen on vaikuttanut oppilaisiin eli päästäänkö agenttitoiminnalla ympäristökasvatuksen mallien mukaisiin tavoitteisiin.

Agenttitoiminnassa on mukana sekä ala- ja yläkouluja että lukioita ja aluksi tarkoitus oli karvoittaa toiminnan toteutumista kaikissa näissä kouluissa. Tajusin kuitenkin nopeasti, että aihetta olisi rajattava rankasti, jotta resurssini riittäisivät työn toteuttamiseen kunnolla. Kun aloitin tutkimusta viime syksynä, oli agenttitoiminnassa aktiivisesti mukana vain alakouluja, joten päätin rajata tutkimuksen koskemaan niitä. Kevätlukukaudella toimintaan saatiin oppilaita mukaan myös seitsemästä yläkoulusta. Tampereen ala-asteista kuusi oli toiminnassa mukana syksyllä ja nämä koulut olivat Lentävänniemen koulu, Karosen koulu, Järvensivun koulu, Johanneksen koulu, Etelä-Hervannan koulu sekä Kämmenniemen koulu. Näistä Järvensivun koulu ei osallistunut toimintaan enää keväällä. Alakouluista agenttitoimintaan voivat osallistua 4-6.luokkalaiset, mutta koska 4. luokkalaisia on niin vähän tänä vuonna mukana, keskityn lasten haastatteluissa vain 5-6.luokkalaisiin. Opinnäytteestäni hyötyy siis minun lisäksi Tampereen kaupunki ja erityisesti luontokoulu Korento. Myös toiminnassa mukana olevat koulut ja oppilaat hyötyvät, koska tämän työn tulosten avulla agenttitoiminnasta saadaan mahdollisesti kehitettyä toimivampaa ja tehokkaampaa.

Teoriaa työhön on koottu keskeisistä käsitteistä, agenttitoiminnasta yleisesti, ympäristökasvatuksen malleista sekä perusopetuksen opetussuunnitelmasta ja kestävän kehityksen strategioista. Mielestäni käsitteiden läpikäyminen on oleellista, koska ne toistuvat työssä useasti ja niiden ymmärtäminen on opinnäytetyön selkeyden kannalta tärkeää. Myös perustiedot agentti-toiminnasta ovat oleellisia työn ymmärtämisen kannalta. Teoria ympäristökasvatuksen malleista sekä opetussuunnitelman perusteista ja strategioista puolestaan selittää ja antaa pohjan agenttitoiminnan sekä ympäristökasvatuksen tarpeellisuudelle ja tärkeydelle kouluissa.

Työn ohjaajina minulla toimivat luontokoulu korenon opettaja Niina Mykrä ja Laurea-ammattikorkeakoulun tuntiopettaja Anne Virtanen.

2 Käsitteitä

Luontokoulu Korenon ylläpitämä ympäristöagenttitoiminta on osa Tampereen kaupungin ympäristökasvatusstrategiaa. Luontokoulun internetsivujen mukaan ympäristöagentteja koulutetaan edistämään kestävä kehityksen asioita omissa kouluissaan ja toiminta lähtee oppilaista käsin. Tavoitteena on myös edistää lasten ja nuorten ympäristöherkkyyden, - vastuullisuuden sekä - tietoisuuden kehittymistä sekä opettaa heitä vaikuttamaan asioihin antamalla heille tähän oikeat eväät. (Luontokoulu Korento 2008a.) Tässä kiteytyvät hyvin tämän opin- näytetyön avainsanat eli ympäristöagentti, ympäristökasvatus, kestävä kehitys sekä ympäristövastuullisuus, -herkkyys ja -tietoisuus. Katson tarpeelliseksi vähän avata näitä käsitteitä, jotta opinnäytetyö olisi paremmin ymmärrettävissä.

2.1 Ympäristöagentti

Ympäristöagentille ei sanakirjoista löydy omaa määritelmäänsä, joten se täytyy jakaa sanoihin ympäristö ja agentti. Ympäristösanakirjan (2001) mukaan ympäristö voidaan määritellä eliöön vaikuttavien ulkoisten tekijöiden kokonaisuudeksi, jonka kanssa ihminen on vuorovaikutuksessa. Tähän kokonaisuuteen kuuluu ihmistä ympäröivä luonto eli ilmakehä, maaperä ja vesistöt. Ympäristösanan (1998) mukaan ympäristö käsite sisältää sellaiset ihmistä ympäröivät fyysiset, sosiaaliset ja kulttuuritekijät, jotka kuuluvat luontoon, rakennettuun ympäristöön ja muihin ihmisiin ja, joiden kanssa ihminen on vuorovaikutuksessa. Tässä määritelmässä ympäristö nähdään siis lähinnä ihmisen elinympäristönä, joka vaikuttaa ihmiseen ja jonka tilaan ja laatuun ihmisen toiminta vaikuttaa joko myönteisesti tai kielteisesti. Nykysuomen sanakirjan (2002) mukaan agentilla tarkoitetaan asiamiestä ja agenttitoiminnalla päämajan järjestämää ja johtamaa, salaisten asiamiesten avulla suoritettavaa salaista tiedustelua. Voidaankin sanoa, että ympäristöagentit toimivat luonnon ja ympäristön asiamiehinä omissa kouluissaan vieden kestävä kehitystä ja ympäristöasioita eteenpäin omien taitojensa mukaan. Luontokoulu toimii ns. päämajana, joka johtaa ja järjestää agenttitoimintaa ja agentit ovat vakoojia, jotka pitävät silmällä ympäristöasioiden hoitoa koulussa ja kehrittelevät paranusehdotuksia.

2.2 Ympäristökasvatus

Suomen ympäristökasvatuksen seuran (2009a) internetsivuilla sana ympäristökasvatus määritellään seuraavasti: "Ympäristökasvatus on kasvatuksellista toimintaa, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot sekä toimintatavat muuttuvat kestävä kehityksen mukaisiksi." Ympäristösanan (1998) mukaan: " Suomessa ympäristökasvatuksella tarkoitetaan lähinnä ympäristönsuojeluun liittyvien asioiden perusope-

tusta päiväkodeissa, perus- ja keskiasteen kouluissa, ammattioppilaitoksissa, kansalais- ja työväenopistoissa sekä yksityisten järjestöjen kursseilla. Ympäristökasvatuksella pyritään mm. lisäämään ihmisten tietoa ympäristöön liittyvistä kysymyksistä, kehittämään heidän asenteitaan ja lisäämään heidän haluaan toimia siten, että he itse voisivat vaalia ja hoitaa omaa elinympäristönsä." Suomessa ympäristökasvatus rinnastetaan usein kestävän kehityksen kasvatukseen. Molempien käsitteiden tavoitteet ovat samanlaiset, mutta niiden painotuksissa voi esiintyä eroja. Uusimmissa kouluja ohjaavissa asiakirjoissa puhutaan pääasiassa kestävän kehityksen kasvatuksesta, joka sisältää kestävän kehityksen eri ulottuvuudet. Käytännön toimijat sen sijaan käyttävät useammin käsitettä ympäristökasvatus. (Suomen ympäristökasvatuksen seura ry 2009a.)

2.3 Kestävä kehitys

Vuonna 1983 YK:n alaisuuteen perustettiin ympäristön ja kehityksen maailmankomissio, joka julkaisi vuonna 1987 raportin *Our Common Future*. Tässä raportissa esitettiin kestävän kehityksen ehkä tunnetuin määritelmä: "Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken väestön tarpeet vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa." Termi kestävä kehitys tuli yleiseen käyttöön kuitenkin vasta vuonna 1992 Rio de Janeirossa järjestetyn ympäristö- ja kehityskonferenssin jälkeen. Kestävällä kehityksellä katsotaan yleensä olevan neljä ulottuvuutta, jotka ovat ekologinen, taloudellinen, kulttuurinen sekä sosiaalinen ulottuvuus. Lähtökohtana on, että ekologiselle kestävyydelle luodaan edellytykset sosiaalisin, kulttuurisin ja taloudellisin keinoin. (Opetushallituksen kestävän kehityksen verkkopalvelu 2009c.)

Ympäristösanakirja (2001) sekä ympäristösanasto (1998) määrittelevät kestävän kehityksen käsitteen lähes samoin sanoin maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaksi jatkuvaksi ja ohjatuksi yhteiskunnalliseksi muutokseksi, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet.

2.4 Ympäristövastuullisuus, -herkkyys ja -tietoisuus

Helsingin yliopiston ympäristökasvatuksen projektisivustolla (2006) on määritelty hyvin nämä kolme käsitettä. Sivuston mukaan ympäristövastuullisuus on pyrkimystä ja halua toimia ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla. Näin ollen se tarkoittaa eri asioita eri ihmisille ja siihen vaikuttavat yksilön kyvyt sekä ympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Ympäristövastuullisuus käsittää kaksi tasoa, jotka ovat ajattelun ja moraalien taso sekä käytännössä tapahtuvien toimintojen ja tekojen tason. Ympäristövastuullisuuden muodostumisessa tärkeää on ympäristötiedon, -taitojen sekä -herkyyden kehittyminen sekä voimaantuminen ja ympäris-

töarvot. Voimaantuminen tarkoittaa prosessia, jossa yksilön usko omiin kykyihinsä ja vaikutusmahdollisuuksiinsa kasvaa ja arvot puolestaan määrittävät sen, mitä kukin yksilö pitää oikeana tapana toimia. Monien ympäristökasvatusmallien mukaan ympäristökasvatuksen tärkein tavoite on juuri ympäristövastuullisuuden kehittyminen. (Helsingin yliopisto 2006e.)

Ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan yksilön kokemusten ja havaintojen pohjalle rakentuvaa tunnepitoista, empaattista suhdetta ympäristöön sekä kykyä havainnoida ja aistia ympäristöä sekä tätä kautta huomata ympäristössä tapahtuvat muutokset. Tärkeää ympäristöherkkyyden muodostumisessa ovat lapsuudessa saadut hyvää oloa, esteettistä nautintoa ja henkistä hyvinvointia sisältävät ympäristökokemukset sekä kyky ymmärtää omien tekojensa ympäristövaikutukset. Ympäristöherkkyyteen liittyy tiiviisti myös käsite luonnosta mielipaikkana. (Helsingin yliopisto 2006c.)

Ympäristötietoisuus on tietoa ja ymmärrystä ihmisen ja ympäristön vuorovaikutussuhteista. Siihen sisältyy samanaikaisesti ymmärrys näiden vuorovaikutussuhteiden lainalaisuuksista sekä omista ja eri tahojen vaikutusmahdollisuuksista. Ympäristötietoisuus voidaan myös määritellä kokonaisuudeksi, joka sisältää sekä luonnonympäristöön että kulttuuriympäristöön ja niiden riippuvuussuhteeseen liittyviä tietoja, asenteita, tunteita sekä toiminnallisia elementtejä. Näiden toiminnallisten elementtien sisällyttämisestä ympäristötietoisuuden käsitteeseen ei kuitenkaan olla täysin yksimielisiä. (Helsingin yliopisto 2006d.)

3 Ympäristöagentit

Tämä opinnäytetyö käsittelee ympäristöagenttitoimintaa ja sen käytännön toteutumista, joten mielestäni on aiheellista esitellä toimintaa, sen historiaa sekä aikaisempia tutkimuksista aiheesta hieman tarkemmin.

3.1 Mistä kaikki alkoi?

Idea ympäristöagenteista kehiteltiin Tampereella sijaitsevassa Kaukajärven koulussa, jossa Niina Mykrä toimi aikoinaan kuvaamataidon opettajana. Tuolloin Kaukajärven koulu oli mukana opetushallituksen Akvaario -projektissa, joka liittyi koulun kehittämiseen eri osa-alueilla. Projektin puitteissa Kaukajärvi kuului mm. ympäristökasvatusverkkoon, johon Niina Mykrä osallistui käyden monien vuosien ajan ympäristökasvatuskoulutuksissa Rantasalmen ympäristökasvatusinstituutissa. Koulutusten ansiosta syntyi tiivis ympäristöverkko, johon kuului opettajia eri puolilta Suomea. Verkoston toimesta alettiin kehitellä ympäristöagenttitoimintaa, koska ympäristökasvatuksen eteenpäin viemiselle todettiin olevan kouluissa tarvetta. Mykrän mukaan verkostoon kuuluvat opettajat totesivat oppilaiden olevan se muutosvoima, joka voi

viedä ympäristöasioita eteenpäin sekä oppilaiden että opettajien suuntaan. Asiasta innostui eniten Helsingin Ala-Malmin peruskoulun biologianopettaja Ulla Tiainen, joka toimii myös Helsingin biologianopettajien yhteysopettaja. Tiainen sai verkostonsa kautta melko laajan ympäristöagenttitoiminnan käyntiin Helsingin eri kouluissa. Myös Niina Myrky aloitti vastaavan toiminnan Kaukajärven koulussa omien oppilaidensa kanssa. Yhteistyötä tehtiin aluksi Ala-Malmin peruskoulun kanssa järjestämällä yhteisiä koulutuksia, jotka pidettiin syksyllä 2000 Brobyssä ja keväällä 2001 Pornaisissa. Alussa myös WWF osallistui koulutusten järjestämiseen. (Myrky 2008; luontokoulu Korento 2008b.)

Kun luontokoulu Korento perustettiin Tampereelle syksyllä 2002, näki Myrky siinä mahdollisuuden laajentaa ympäristöagenttitoimintaa koko Tampereen laajuiseksi. Toiminta siirtyi tällöin siis kokonaan luontokoulun hoidettavaksi. Helsingistä poiketen Myrky perusti omat agenttiryhmät ala- ja yläkouluille sekä lukioon. Helsingissä mukana on vain yläasteita. Yhteistyötä Helsingin koulujen kanssa tehdään jonkun verran edelleen mm. leirikoulujen merkeissä. (Myrky 2008.)

Opinnäytetyöprosessin käynnistyessä syksyllä 2008 luontokoulu oli vielä osa Tampereen kaupungin ympäristöhallintoa eli se kuului Tampereen ympäristöpalveluihin, joka taas oli osa viranomaispalveluita ja yhdyskuntatuotantoa. Vuoden vaihteessa 2009 koko organisaatio muuttui ja luontokoulu siirtyi koulutoimen alaisuuteen, Kämppiemiemen yhtenäiskoulun yhteyteen. (Myrky 2008.)

3.2 Agenttitoiminnan erot Tampereen ja Helsingin välillä

Tampereen lisäksi myös Helsingissä on ympäristöagenttitoimintaa. Suurin ero Helsingin ja Tampereen agenttitoiminnassa on se, että Helsingissä toiminta on enemmän opettajien johtamaa, kun taas Tampereella toiminta lähtee oppilaista itsestään. Kussakin Helsingin koulussa on asiasta innostunut opettaja, joka toteuttaa ympäristöagenttitoimintaa omassa koulussaan. Helsingissä agenttitoiminnalla on vahva opetusviraston tuki, mikä näkyy suunnitelmissa ja raporteissa. Lisäksi toimintaan budjetoidaan ja sitä pidetään opetusvirastossa tärkeänä toimintamuotona. Tämän kaltaisen tuen avulla opettajat saadaan tiiviisti mukaan toimintaan, mikä puolestaan lisää toiminnan tehokkuutta. Tampereella toiminnan toteuttaminen on hyvin pitkälti agenttioppilaiden sekä luontokoulun harteilla. (Myrky 2008.)

Myös agenttien tehtävät eroavat Helsingin ja Tampereen välillä. Kun Tampereella toiminta keskittyy oman koulun sisällä tehtäviin asioihin, Helsingissä agentit käyvät myös mm. naapurikouluissa pitämässä opetustuokioita ympäristöasioista. Koulutus puolestaan eroaa siinä, että Helsingissä agenttien koulutukset ovat pääsääntöisesti useamman päivän leirikouluja pari

kertaa vuodessa, kun Tampereella pidetään 3-5 koko päivän koulutuskertaa vuodessa. Helsingissä leirikoulujen opettajana toimivat oppilaiden omat opettajat. Opettajat suunnittelevat ohjelman kuhunkin leirikouluun erikseen sen hetkisten tarpeiden pohjalta, mutta pidemmän tähtäimen koulutussuunnitelmaa ei ole. Tampereella koulutus on taas täysin luontokoulun vastuulla. Helsingissä agenteja on yhdestä koulusta enemmän kuin Tampereella, mutta toisaalta Helsingissä on mukana vähemmän eri kouluja kuin Tampereella. (Mykrä 2008.)

3.3 Luontokoulu Korento ja agenttikoulutus

Ympäristöagenttitoiminta on osa Tampereen luontokoulu Korento toimintaa. Luonto-koulun tarkoitus on järjestää lapsille ja nuorille mukavia luontoelämyksiä luonnossa liikkuen ja sitä tutkien. Luontokoulun toiminta nojaa koulujen opetussuunnitelmaan, mutta tavallisesta kouluopetuksesta se eroaa elämyksellisillä ja toiminnallisilla opetusmetodeillaan. Luontokoulun tehtävänä on mm. edistää ympäristömyönteisten asenteiden leviämistä ja näin herättää lapsissa ja nuorissa halu suojella luontoa. Kestävän kehityksen opetus ja edistäminen kytkeytyvät vahvasti luontokoulun toimintaan ja paras esimerkki tästä on juuri ympäristöagenttitoiminta. (Luontokoulu Korento 2008a; Opetushallituksen kestävän kehityksen verkkopalvelu 2009b.)

Ympäristöagenttikoulutusta vetää luontokoulun opettaja Niina Mykrä ja koulutukseen ovat tervetulleita kaikki Tampereen koulujen oppilaat. Jokaisesta koulusta toivotaan osallistuvan 4 oppilasta. Koulutukseen kuuluu kolme koko päivän koulutuskertaa, joiden lisäksi agentit osallistuvat sekä infotilaisuuteen syyskuussa että todistustenjako- ja arviointitilaisuuteen toukuussa. Koko päivän koulutusten aikana käydään läpi kestävään kehitykseen liittyviä asioita, suunnitellaan toimintaa kouluissa ja sään suosiessa tehdään yleensä myös luontoretki. Opetuksesta tehdään mielekästä käyttäen apuna erilaisia opetusmenetelmiä, kuten näytelmiä, pelejä ja leikkejä. Koulutuksessa esillä olevat teemat vaihtuvat vuosittain ja ne mukailevat Tampereen kaupungin kestävän kehityksen teemoja, jotka vuosina 2008-2009 ovat kuluttaminen ja energia. Näitä teemoja pyritään avaamaan niin, että oppilaat itse ottavat selvää asioista sen sijaan, että tieto annettaisiin heille valmiina. Koulutuksessa huomioidaan myös ajankohtaiset kalenterin mukaiset teemapäivät ja -viikot kuten Autoton päivä, Älä osta mitään - päivä ja Energiansäästöviikko. (Mykrä 2008; luontokoulu Korento 2008b.)

Koulutuksissa ympäristöagenteille annetaan selkeät toimintaohjeet ja tehtäviä, joiden avulla he voivat itsenäisesti pyörittää toimintaa kouluilla. Agentit saavat mm. vinkkejä siitä, miten jokainen voi omalla toiminnallaan vähentää ympäristökuormitustaan sekä tehtäviä sovellettavaksi omissa kouluissaan. Koulutuspäivinä harjoitellaan myös ympäristöviestintää, jotta opittujen tietojen jakaminen eteenpäin omalla koululla olisi helpompaa. Tukena agentit voivat käyttää lisäksi luontokoulun internet-sivuilta löytyvää materiaalia tai kysyä neuvoa luontokou-

lun opettaja Niina Mykrältä esimerkiksi puhelimitse. Myös jonkinlainen yhteistyö muun koulun väen kanssa pyritään pitämään yllä. Tähän mennessä koulutuksissa on ollut mukana lapsia ja nuoria 16 alakoulusta, 9 yläkoulusta ja 6 lukiosta. Jotkut oppilaista ovat jopa toimineet agenteina aina ala-asteelta lukioon saakka. (Mykrä 2008; luontokoulu Korento 2008b.)

3.4 Agenttien tarkoitus ja toiminta kouluilla

Ympäristöagenttien tarkoitus on toimia ympäristövastaavina ja edistää kestävästä kehitystä omilla kouluillaan agenttikoulutuksessa saamiensa tietojen ja taitojen avulla. Tällä tavoin ympäristöstä kiinnostuneet lapset ja nuoret saavat tavan vaikuttaa ja osallistua ympäristön suojelemiseen ja tiedon jakamiseen. Ympäristöagenttien toiminnan avulla pyritään muokkaamaan koko koulun toimintaa kestävämpään suuntaan. (Mykrä 2008; luontokoulu Korento 2008b.)

Agentit kokoontuvat viikoittain kouluissaan välitunnilla tai koulun jälkeen pitämään ympäristöryhmää tai -kerhoa. Ympäristöagentit tiedottavat kokoontumisista kaikille koulun oppilaille esim. julisteilla tai kuulutuksilla. Kokoontumisten aikana tehdään yhdessä koulutuksesta saatuja tehtäviä ja koulutuksissa mukana olleet kertovat muille oppilaille oppimisestaan asioista. Tänä vuonna ensimmäisellä koulutuskerralla saatuja tehtäviä olivat esimerkiksi eri luokkien välillä kiertävä sähkösanoma, kuluttamiseen liittyvän joulukalenterin teko ja energiansäästövinkkejä sisältävien puhekuplien kiinnittäminen koulun sähkölaitteisiin. Lisäksi ympäristöagentit voivat tuoda toimintaansa esille kouluissa mitä moninaisimmin keinoin kuten valmistelemalla ympäristöaiheisen näytelmän joulu- tai kevätkuulaan, pitämällä aamunavauksia ajankohtaisista aiheista tai järjestämällä tempauksia liittyen kalenterin mukaisiin teemapäiviin. Tarkoitus on, että vaikka lapset hoitavat ympäristöagenttitoimintaa itsenäisesti kouluilla, yhteistyötä olisi myös muun henkilöstön kanssa. Jotta yhteistyö toimisi, tulisi agenttien käydä esittelemässä itsensä koulun henkilökunnalle kuten opettajille, siistijöille, ruokalohenkilökunnalle sekä vahtimestarille. Lisäksi he voivat kertoa olevansa käytettävissä mahdollisten ympäristöön liittyvien ongelmien ratkaisussa. (Mykrä 2008.)

3.5 Toiminnan haasteet ja aikaisemmat tutkimukset aiheesta

Niina Mykrä kokee toiminnan kannalta haasteelliseksi sen, ettei ympäristöagenteilla tunnu olevan riittävästi oikeutta olla toimijoita ympäristöasioissa omissa kouluissaan. Tämä johtuu siitä, että koulutoiminta on opettajien määrittelemää, ja heidän on usein vaikea nähdä ympäristöagenttioppilaita omina toimijoinaan. Mykrä toteaa myös, ettei opettajilla yleensä ole aikaa paneutua agenttien opastamiseen, jolloin agentit toimivat monesti omana saarekkeenaan, eikä toiminnalla ei ole pidempiaikaisia vaikutuksia. Lisäksi yksi haaste on ylläpitää

agenttien kiinnostus toimintaa kohtaan niin, ettei tavoiteltu voimaantuminen vaihtuisi voimattomuuden tunteeseen. Näin voi käydä, jos agentit kokevat, etteivät voi oikeasti vaikuttaa asioihin. Mykrä toteaa myös, että alakoulun agenttien kohdalla oppilaiden kautta lähetetty viesti saattaa muuttua matkalla niin, että agentit saattavat jopa hieman pelotella väärällä tavalla nuorempia oppilaita ympäristöasioista. Tämän takia koulutuksessa on tarkasti mietittävä, miten asiat esitetään, ettei tule väärinymmärryksiä. Mykrän mukaan yksi ehdoton haaste on myös toiminnan näkyvyyden kehittäminen sekä yhteistyön ja tiedonjakelun parantaminen koulujen kanssa. Mykrä totesi, että tällä hetkellä agenttitoiminnasta informoidaan kouluja lähinnä sähköpostin välityksellä. Hän epäili sähköpostin olevan hieman ongelmallinen tiedotuskanava, koska opettajille satelee sähköpostia päivittäin ja agenttipostit saattavat jäädä massan alle. Tämän takia myös muiden tiedotuskanavien käyttöä tulisin lisätä. (Mykrä 2008.)

Ympäristöagenttitoimintaa on sivunnut aikaisemmin vuonna 2008 valmistuneessa pro gradussaan Tampereen yliopistossa opiskellut Tanja Juvani. Pro gradun aiheena oli: "Hallinnollinen ohjaus ja toimijaverkosto Amurin koulun jätepolitiikan määrittäjinä". Juvani haastatteli työssään mm. yhtä Amurin koulun ympäristöagenteista. Haastateltu ympäristöagentti oli yläkoulun oppilas, joten tutkimuksen tuloksia ei voida ihan suoraan peilata tähän tutkimukseen, jossa keskitytään vain alakoululaisiin. Juvanin gradusta käy ilmi, että Amurin koulun ympäristöagentit toimivat tutkimuksen aikana aktiivisesti ja saivat paljon hyvää aikaiseksi koululla. Kuitenkin gradussa todetaan myös, että toiminta oli hieman kaksitahoista ja häilyvää. Koulun henkilökunnan tietämys ympäristöagenteista oli vaihtelevaa; jotkut olivat kuulleet termin ja toiset eivät tienneet toiminnasta mitään. Juvanin mukaan monet katsoivat ympäristöagenttien puuhastelevan lähinnä keskenään sen sijaan, että he toisivat näkyvästi tietotaitoaan esille koulun muille oppilaille ja henkilökunnalle. (Juvani 2008.)

Juvani toteaa gradussaan, että osittain ympäristöagenttien toimia rajoittavat koulumaailman tiukat roolijaot eli se, että perinteisesti opettajat opettavat oppilaita eikä päinvastoin. Myöskään tiedonkulku opettajilta oppilaille ja päinvastoin ei toimi kunnolla. Tämä aiheuttaa sen, että jos agenttioppilaat eivät ole tietoisia esimerkiksi koulun jätehuoltosuunnitelmasta, se rajoittaa heidän toimintamahdollisuuksiaan. Toisaalta, jos agentit eivät puolestaan tuo itseään esille tarpeeksi koulussa, opettajat eivät välttämättä katso tarpeelliseksi ottaa heitä mukaan päätöksentekoon. Juvanin tutkimuksen perusteella ympäristöagenttien roolin voidaan siis katsoa olevan hieman epäselvä sekä agenteille itselleen että koulun henkilökunnalle. Juvani toteaa, että agenttitoiminta pitäisi saada yhtenäisemmäksi koko koulun sisällä ja yhteistyötä eri toimijoiden välillä täytyisi lisätä. Hän lisää myös, että Amurin koulussa agenttitoiminta on osittain muuttunut turhautuneeksi, koska oppilaat kokevat, ettei heitä oteta tosissaan, eikä heillä näin ollen ole suuria vaikutusmahdollisuuksia koulun ympäristöasioiden hoidossa. Nämä esille tulleet seikat herättivät Niina Mykrän kiinnostuksen saada lisätutkimus

aiheesta. Eli ovatko asiat samalla mallilla myös muissa ympäristöagenttitoimintaa toteuttavissa kouluissa ja miten toimintaa voitaisiin kehittää? (Juvani 2008.)

4 Peruskoulun opetussuunnitelma sekä kestävän kehityksen strategiat

Suomen perustuslaissa on määrätty, että vastuu luonnosta, sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Kasvatuksella ja koulutuksella on suuri rooli lasten ja nuorten ympäristövastuullisuuden sekä -herkkyyden syntymisessä. Koulujen tulisi pystyä tarjoamaan lapsille ja nuorille valmiuksia vastuunottoon sekä luonnon että ihmisen hyvinvoinnista sekä antaa kaikille oppilaille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa asioihin. Tämä on tärkeää, koska jo lapsesta asti kestävien valintojen tekoon harjaantuneet ja kestävään elämäntapaan sitoutuneet kansalaiset ovat muutosvoima elinkaarensa kaikissa vaiheissa. (Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006, 11-12.)

Suomessa Opetushallitus laatii opetussuunnitelmien perusteet peruskoulun eri koulutusasteille. Kunnat ja koulut puolestaan laativat näiden perusteiden pohjalta omat opetussuunnitelmansa, joissa on määritelty tarkemmin perusteissa olevat tavoitteet ja sisällöt. Opetussuunnitelmien perusteissa kestävän kehityksen edistäminen on nostettu tärkeäksi kasvatus- ja opetustyön päämääräksi. Tämä velvoittaa opettajia etsimään opetukseen sisältöjä ja arkeen käytäntöjä, joilla kestävän kehityksen kasvatuksen päämääriin päästään. Opetushallituksen luomien opetussuunnitelmien perusteiden lisäksi opetusministeriö, kestävän kehityksen toimikunta ja sen koulutusjaosto ovat laatineet kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategioita. Näistä strategioista ilmenevät kansalliset pitkän tähtäimen tavoitteet ja koulujen työn tueksi suunnitellut toimenpiteet. (Opetushallituksen kestävän kehityksen verkkopalvelu 2009d.)

4.1 Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Perusopetuksen arvopohjaan kuuluvat läheisesti mm. luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen, tasa-arvo sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Lisäksi peruskoulutuksen on tarkoitus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. Yksi opetussuunnitelman oppimistavoitteiden ja -sisältöjen aihekokonaisuuksista on: "Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta". Tämän aihekokonaisuuden tarkoituksena on opettaa oppilaalle tulevaisuusajattelua kestävän kehityksen ulottuvuudet huomioiden, kasvattaa ympäristötietoisia, kestävään elämäntapaan sitoutuneita kansalaisia sekä lisätä oppilaan valmiuksia ja motivaatiota toimia ympäristön ja ihmisen hyvinvoinnin puolesta. Perusopetuksen opetussuunnitelman pohja on siis selvästi kyt-

köksissä kestäväan kehitykseen ottaen huomioon sen kaikki ulottuvuudet. (Opetushallituksen kestävan kehityksen verkkopalvelu 2009a; Opetushallitus 2004, 14, 41.)

”Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta” - aihekokonaisuuteen on kirjattu useita oppimistavoitteita liittyen kestäväan kehitykseen. Oppilaan tulisi mm. oppia ymmärtämään ympäristönsuojelun välttämättömyys sekä havaitsemaan ympäristössä ja ihmisten hyvinvoinnissa tapahtuvia muutoksia, selvittämään syitä ja seurauksia sekä toimimaan elinympäristön hyväksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Lisäksi hänen tulisi oppia arvioimaan oman kulutuksensa ja arkikäytäntöjensä vaikutuksia ympäristöön, omaksua kestäviä toimintatapoja, edistää hyvinvointia omassa yhteisössään sekä ymmärtää, että yksilö rakentaa valinnoillaan sekä omaa että yhteistä tulevaisuuttamme. Myös se, että oppilas oppii ottamaan rakentavasti kantaa asioihin ja kokee osallisuutta koulun toimien kehittämisessä ovat asioita, jotka kehittävät oppilaan taitoja vaikuttaa yhteisössä. Keskeisiä sisältöjä tässä aihekokonaisuudessa ovat mm. kestävä kehitys omassa koulussa ja elinympäristössä, yksilön ja yhteisön vastuu elinympäristön tilasta ja ihmisten hyvinvoinnista sekä ympäristöarvot ja kestävä elämäntapa. (Opetushallituksen kestävan kehityksen verkkopalvelu 2009a; Opetushallitus 2004, 41.)

4.2 Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa / Baltic 21E ohjelma

Opetusministeriö asetti vuonna 2002 työryhmän, jonka tehtävä on mm. koordinoida Itämeren maiden Baltic 21 -ohjelman koulutusosion Baltic 21E:n toteuttamista, tehdä opetusministeriölle esitys Baltic 21E ohjelman kansalliseksi toteuttamissuunnitelmaksi sekä tehdä ehdotus Baltic 21E -ohjelman toimeenpanon koordinoinnista. Työryhmä laati strategian nimeltä: Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa; Baltic 21E -ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestäväa kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Strategia sisältää mm. eri koulumuotojen valmisteluprosessin 2002-2005 kuvauksen sekä esityksen kestäväa kehitystä edistävän koulutuksen toimintalinjauksista vuosille 2006-2014. Strategian mukaan kestäväa kehitystä edistävän koulutuksen tavoitteena on kasvattaa ympäristötietoisia kansalaisia, jotka pystyvät havaitsemaan ympäristössä tapahtuvia muutoksia ja osaavat selvittää niiden syitä ja seurauksia sekä omassa elinympäristössä että maailmanlaajuisesti. Koulutuksen päämääränä on myös antaa oppijoille valmiuksia kriittiseen ja innovatiiviseen ajatteluun sekä mahdollisuuksia vastuunottoon, osallistumiseen ja vaikuttamiseen. Baltic 21E - ohjelman yksi tavoite on myös kestävan kehityksen saaminen tärkeäksi koulutuspoliittiseksi painopistealueeksi opetusministeriön ja -hallituksen strategioissa, oppilaitosjohdon ja opettajien täydennyskoulutuksessa sekä paikallistasolla vuoteen 2014 mennessä. (Opetushallituksen kestävan kehityksen verkkopalvelu 2009e, Opetusministeriö 2006, 12, 59.)

Strategiassa tuodaan esille, että opettajat tarvitsevat pysyvää tukea kestävä kehityksen kasvatuksen toteuttamiseen kouluissa, jotta haluttuihin tavoitteisiin päästäisiin. Tukea voidaan saada alueellisten kehittämiskeskusten ja yhteistyöverkostojen luomisen avulla. Nämä tahot voivat mm. kartoittaa koulujen tarpeita, kerätä ja levittää hyviä käytänteitä, antaa tiedollista ja menetelmällistä tukea sekä organisoida kehittämistyötä ja yhteydenpitoa. Opetuksen uudistaminen ja tiiviimpi yhteistyö koulua ympäröivän yhteiskunnan kanssa ovat tärkeitä tavoitteita kestävä kehityksen kasvatuksen aseman nostamisessa. Kouluissa käytettäviä tietolähteitä ja materiaalia tulisi kartoittaa ja kehittää niin, että kestävä kehitys ja sen eri ulottuvuudet olisivat kokonaisvaltaisesti mukana kaikessa opetuksessa yli oppiainerajojen. Tavoitteena on, että vuoteen 2014 mennessä kaikilla oppilailta on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa asioihin ja kaikilla kouluilla on käytössään toimivia yhteistyömuotoja yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa. On tärkeää, että saatua tietoa, uusia ideoita sekä kokemuksia saadaan myös levitettyä eri verkostojen välillä ja tämän takia työryhmän laatiman strategian tavoitteisiin kuuluu myös kehittää suunnitelma tiedon keräämiseen ja levittämiseen sekä kokemusten vaihtoon. Tiiviin yhteistyön avulla voidaan luoda uusia menetelmiä ja sisältöjä kestävä kehityksen edistämiseen koulutuksessa. Jotta Baltic 21E-ohjelmassa esitetyt tavoitteet kestävä kehityksen edistämiseksi toteutuisivat varmimmin, tarvitaan kestävä kehityksen toimintaohjelmia, jotka on kehitelty yhteistyöllä työyhteisön sisällä. (Opetushallituksen kestävä kehityksen verkkopalvelu 2009e, Opetusministeriö 2006, 59-60.)

4.3 Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia

Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategian on laatinut Suomen kestävä kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. Strategia on eri toimijoiden yhteinen suunnitelma vahvistaa kestävä kehityksen painoarvoa kasvatuksessa ja suunnata lisätukea kasvattajille, opettajille ja kouluttajille. Strategiassa pääpaino on yhteistyön laajentamisessa eri oppilaitosten välillä sekä eri toimijoiden asiantuntemuksen ja resurssien yhdistämisessä. Strategiaan on tämän lisäksi kirjattu 14 toimenpide-esitystä, jotka koskevat yhteistyön ja verkostoitumisen edistämistä paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla, perus- ja täydennyskoulutukseen vaikuttamista, oppimateriaalien ja oppimisympäristöjen kehittämistä, osallistumismahdollisuuksien laajentamista, kestävä kehityksen toimintaohjelmia sekä seuranta ja arviointia. Näiden esitysten toteuttamisen käynnistämiseksi on tehty toimeenpanosuunnitelma, joka myös esitellään tässä strategiassa. (Kestävä kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006, 2, 7.)

Strategiassa esitellään myös kolme Suomessa totutettua valtakunnallista ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen koulutuksen arviointia. Arviointien mukaan 1990-luvun alussa opettajat kokivat keskeisiksi ympäristökasvatuksen esteiksi opetussuunnitelman puutteet, suuret

opetusryhmät, kielteiset asenteet sekä koulutuksen, materiaalin ja rahan puutteen. Vuosituhannen vaihtuessa kestävä kehityksen edistämisen esteiksi nimettiin rahan, ajan, koulutuksen sekä mielenkiinnon puute. (Opetushallituksen kestävä kehityksen verkkopalvelu 2009e; Kestävä kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006, 16-17.)

4.4 Agenttitoiminnan kytkeytyminen opetussuunnitelmaan ja strategioihin

Ympäristökasvatus linkittyy tiiviisti sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin että kestävä kehityksen strategioihin. Kouluilla on siis velvollisuus toteuttaa ympäristökasvatusta toiminnassaan. Sekä opetussuunnitelmassa että strategioissa painotetaan oppilaiden osallistumista ja sitä, että kestävä kehityksen tulisi toteutua kaikessa koulun toiminnassa yli oppiainerajojen. Lisäksi oppilaiden ympäristötietoisuuden ja - vastuullisuuden lisääntymisellä on suuri painoarvo edellä käsitellyissä opetussuunnitelmassa ja strategioissa. Myös eri toimijoiden yhteistyön ja verkostojen luomisen merkitystä korostetaan varsinkin Baltic 21E-ohjelmassa ja kestävä kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategiassa.

Kuten edellä on mainittu, ympäristöagenttitoiminnan tarkoitus on toimia apuvälineenä ja keinona ympäristökasvatuksen toteuttamisessa sekä kestävä kehityksen eteenpäin viemisessä kouluissa. Agenttitoiminta tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omassa elinympäristössään tapahtuviin asioihin sekä ympärillä olevaan yhteiskuntaan. Agenttioppilaat ovat itse vastuussa toiminnan toteutumisesta kouluilla sekä joutuvat soveltamaan koulutuksessa saamia tietoja käytännössä. Näin he saavat osakseen vastuuta ja oppivat ajattelemaan innovatiivisesti kehittäen jatkuvasti uusia toimintamuotoja agenttitoiminnan toteuttamiseen. Samalla oppilaiden valmiudet toimia ympäristön ja hyvinvoinnin puolesta kehittyvät. Koska ympäristöagenttitoiminta ei liity mihinkään tiettyyn oppiaineeseen, se edistää kestävä kehityksen toteutumista kaikilla koulun osa-alueilla.

Agenttitoiminnalla pyritään toteuttamaan ympäristökasvatusta monipuolisesti opettaen lapsille ja nuorille sekä ympäristötietoutta että toimimista ympäristön puolesta. Ympäristötiedon lisääntyessä oppilaiden tulisi oppia mm. tunnistamaan eri ilmiöiden syitä ja seurauksia. Tärkeää on myös, että he oppisivat ajattelemaan omien tekojensa seurauksia ympäristöönsä, jolloin he pikkuhiljaa omaksuisivat kestävä elämäntavan ja heidän motivaationsa toimia ympäristön puolesta lisääntyisi. Ympäristöagenttitoiminnan tarkoitus on edistää myös eri yhteiskunnan toimijoiden välistä yhteistyötä sekä resurssien ja asiantuntemuksen yhdistämistä. Toiminta linkittää yhteen eri koulujen ja luokka-asteiden oppilaat ja opettajat sekä toiminnassa mukana olevat koulut ja luontokoulu Korennon. Koulutuksissa eri koulujen oppilaat voivat jakaa keskenään kokemuksiaan sekä ideoitaan. Opettajien ja oppilaiden yhteistyötä pyritään lisäämään, koska ympäristöagenttitoiminnan tarkoituksena on, että myös opettajat voi-

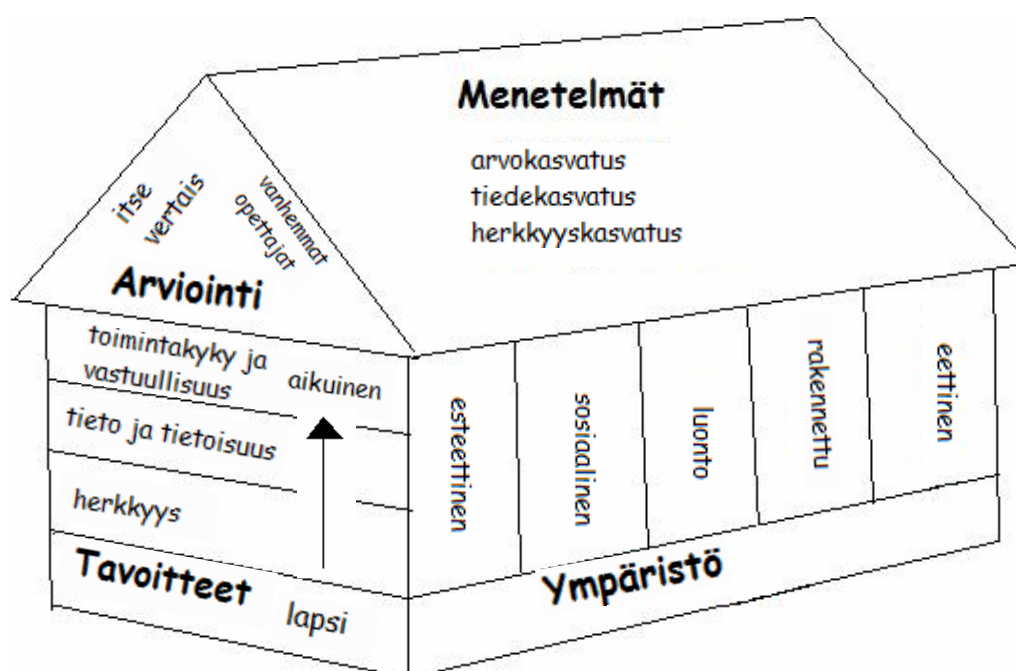
vat oppia ympäristöasioista oppilailta käsin. Lisäksi koulut voivat saada toiminnan kautta käyttöönsä luontokoulu Korenon asiantuntemuksen ympäristöasioista, minkä ansiosta ne voivat saada myös lisäresursseja ja tukea ympäristökasvatuksen toteuttamiseen koulun ulkopuolelta. Myös tämänkaltaiset opinnäytetyöt sekä muut tutkimukset lisäävät ja parantavat eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja auttavat toiminnan kehittämisessä. Voidaan siis todeta, että ympäristökasvatukselle ja agenttitoiminnalle on selkeä pohja olemassa opetussuunnitelmissa sekä strategioissa ja onnistuessaan toiminta on kouluille helppo tapa toteuttaa näiden suunnitelmien ja ohjelmien mukaista ympäristökasvatusta.

5 Ympäristökasvatuksen mallit

Tässä luvussa käsitellään hieman yleisimpiä ympäristökasvatuksen malleja ja pohditaan agenttitoiminnan kytkeytymistä näihin malleihin.

5.1 Jerosen ja Kaikkosen talomalli

Eila Jeronen ja Marjatta Kaikkonen ovat luoneet ns. talomallin (Kuva 1), joka käsittelee ympäristökasvatuksen erilaisia painotuksia kasvatettavien ikätason mukaan. Malli käsittää neljä ulottuvuutta, jotka ovat ympäristökasvatuksen tavoitteet, ymmärrys erilaisista ympäristökäsitteen ulottuvuuksista, ympäristökasvatukseen soveltuvat menetelmät sekä arviointi.

Kuva 1: Jerosen ja Kaikkosen talomalli Cantellia ja Koskista (2004, 64) mukaillen.

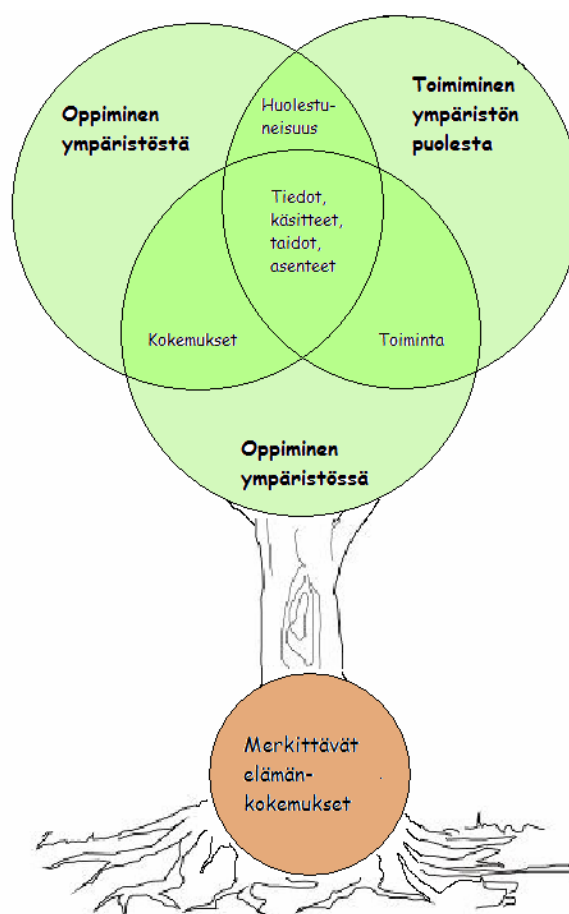
Jeronen ja Kaikkonen määrittelevät ympäristökasvatuksen tavoitteiksi ympäristöherkkyyden, ympäristötiedon ja -tietoisuuden sekä toimintakyvyn ja vastuullisuuden. Kuten monissa muissakin ympäristökasvatuksen malleissa, myös talomallissa ympäristöherkkyys toimii pohjana ympäristövastuulliselle käyttäytymiselle, mutta muista malleista poiketen se tuo esille myös lapsi-aikuinen-akselin. Lasten ympäristökasvatuksessa tulisi korostaa ympäristöherkkyyteen kasvattamista, kun taas nuorten ja aikuisten kohdalla tulisi painottaa ympäristötietoisuuden lisäämistä sekä toimintakyvyn ja vastuullisuuden voimistumista. Menetelminä voidaan käyttää herkkyyksikasvatusta, tiedekasvatusta ja arvokasvatusta, jälleen kasvatettavan ikätason mukaan. Toinen ulottuvuus eli ympäristö-käsitteen ymmärtäminen pitää sisällään erilaisia ympäristötyyppejä. Jerosen ja Kaikkosen mukaan ympäristökasvatus edellyttää onnistuakseen tietoa ja toimintaa kaikissa näissä tyypeissä, joita ovat esteettinen ja sosiaalinen ympäristö, luonnonympäristö sekä rakennettu ja eettinen ympäristö. Kolmas ulottuvuus käsittelee ympäristökasvatuksen menetelmiä, joita ovat arvokasvatus, tiedekasvatus ja herkkyyksikasvatus. Myös menetelmien kohdalla herkkyyksikasvatus painottuu lapsiin ja myöhemmin mukaan tulevat vahvemmin myös tiede- ja arvokasvatus. Neljäs ulottuvuus käsittelee ympäristökasvatustoiminnan arviointia. Arviointi on tärkeää menetelmien ja sisältöjen sekä osallistujien työskentely- ja toimintatapojen kehittämisen kannalta. (Cantell & Koskinen 2004, 63-64; Helsingin yliopisto 2006a.)

5.2 Osallistuvan ympäristökasvatuksen malli

Osallisuus ja siitä syntyvä voimaantuminen ovat tärkeitä tekijöitä ympäristövastuullisen käyttäytymisen syntymisessä. Osallisuus saa aikaan kokemuksen siitä, että ihminen voi todella vaikuttaa omaan elämäänsä ja ympäristöönsä sekä saada muutosta aikaan. Tämänkaltaiset kokemukset ovat puolestaan voimaannuttavia ja lisäävät ihmisen kokemusta omista kyvyistään vaikuttaa yhteiskunnassa. Tähän ajatukseen perustuu myös Sanna Koskisen osallistuvan ympäristökasvatuksen malli, jossa painotetaan osallisuutta, voimaantumista, yhteiskunnallista vaikuttamista sekä toimimista ympäristön puolesta. Koskisen mallin mukaan oppiminen tapahtuu yhdessä toimimalla ja omakohtaisten kokemusten sekä niiden reflektoinnin kautta niin, että myös opettaja on osallistuva oppija ja oppilas aktiivinen tiedon luoja. Mallin keskeinen tavoite on lisätä ympäristövastuullisuutta. Osallistuvan ympäristökasvatuksen mallissa tunteet ja arvot sekä tiedot ja taidot ovat tiiviisti linkittyneet yhteen, koska ne kehittyvät keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Ihmiset sitoutuvat paremmin arvoihin, jotka koskettavat heidän tunteitaan. Tiedot ja ymmärrys mm. luonnon toiminnasta sekä oman toiminnan ja elämäntapojen kytkeytymisestä ympäristöongelmiin auttavat ihmistä saavuttamaan tarvittavat taidot ja kyvyn toimia ympäristövastuullisesti yksilönä sekä yhteisön jäsenenä. (Cantell & Koskinen 2004, 65-67.)

5.3 Palmerin puumalli

Joy A. Palmer on kehittänyt ns. Palmerin puumallin (Kuva 2), jossa korostuvat kolme ympäristökasvatuksen tasoa: oppiminen ympäristössä, ympäristöstä ja toiminen ympäristön puolesta. Palmerin mukaan ympäristökasvatuksen pitäisi tapahtua samanaikaisesti kaikilla näillä tasoilla. Lisäksi Palmer korostaa, että ympäristökasvatusta tulisi koulujen ja päiväkotien lisäksi toteuttaa kaikkialla yhteiskunnassa. Palmerin puumallissa ympäristökasvatuksen pohja eli juuret liittyvät oppijan merkittäviin elämäkokemuksiin. Puun lehvästö muodostuu edellä mainituista kolmesta tasosta. Oppiminen ympäristössä perustuu kokemuksellisuuteen ja toiminnallisuuteen ja siinä painottuvat eri aistein saadut kokemukset sekä oppijan oma havainnointi. Oppiminen ympäristöstä puolestaan kartuttaa ympäristöön liittyvää tietoa, mikä lisää mm. oppijan ympäristötietoisuutta. Toimiminen ympäristön puolesta sisältää toiminnan lisäksi myös ympäristöön liittyvät arvot, joita ovat eettiset, ekologiset, biologiset, esteettiset ja tiedolliset arvot. Palmer korostaa, että ympäristökasvatuksessa on otettava huomioon aiemmat elämäkokemukset sekä kehitys- ja oppimishistoria. (Cantell & Koskinen 2004, 67-69; Helsingin yliopisto 2006b.)

Kuva 2: Palmerin puumalli Cantellia ja Koskista (2004, 68) mukaillen

5.4 Ympäristöagentit ja ympäristökasvatuksen mallit

Kaikissa ympäristökasvatuksen malleissa pyritään ympäristöherkkyyden ja -vastuullisuuden saavuttamiseen, mitkä ovat myös ympäristöagenttitoiminnan tärkeitä tavoitteita. Ympäristöherkkyyden ja ympäristötietouden lisääntyessä myös vastuullisuus ympäristöstä lisääntyy. Kaikissa esitellyissä ympäristökasvatuksen malleissa pidetään tärkeänä, että lapsi oppii asioita ympäristöstä, arvoista ja omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Agenttitoiminnan tarkoitus on opettaa lapsille perustietoja ympäristöstä ja arvoista sekä antaa heille mahdollisuuden osallistua itse. Jerosen ja Kaikkosen talomallissa korostetaan ympäristökasvatuksen toteuttamista kasvatettavien iän mukaan. Agenttitoimintaan voi osallistua oppilaita ala- ja yläkoulusta sekä lukioista. Näin ollen kasvatus tapahtuu eri-ikäisten oppilaiden kanssa ja jokainen ikäryhmä voi toteuttaa agenttitehtäviä omien taitojensa mukaan. Jos lapsi on mukana agenttitoiminnassa alakoulusta lukioon, on oletettavaa, että alussa agenttitoiminta toimii hänelle ympäristöherkkyyttä voimistavana toimintana. Myöhemmin toiminta syvenee ja mukaan tulee enemmän tiede- ja arvokasvatuksellisia piirteitä. Agenttitoiminnassa korostetaan myös oppilaiden omaa osallistumista ja sitä kautta uuden oppimista, jota myös Koskinen painottaa omassa osallistuvan ympäristökasvatuksen mallissaan. Voidaan olettaa, että tämänkaltainen osallistuminen ja itse toimiminen voimaannuttaa oppilaita ja saa aikaan tunteen siitä, että heillä on oikeasti mahdollisuus vaikuttaa ympäristöönsä.

Oletettavaa on, että agenteiksi ryhtyvät oppilaat omaavat luontoon ja ympäristöön liittyviä elämäkokemuksia, mikä on saanut heidät kiinnostumaan ympäristöstä ja agenttitoiminnasta. Palmer pitää juuri tällaisia elämäkokemuksia pohjana ympäristökasvatukselle. Lisäksi Palmerin puumallissa esiintyvien kolmen tason tulisi olla myös agenttitoiminnan perusta. Koulutuspäiviin kuuluu selkeänä osana ulkona oleskelu ja oppiminen mm. erilaisten toiminnallisten tehtävien avulla. Tällöin oppilaat saavat tehdä omia havaintoja sekä kartuttaa kokemuksia eri aistien avulla eli he havainnoivat ja oppivat asioita ympäristössä. Ympäristöstä he puolestaan oppivat mm. koulutuksen teoriaosuuksien avulla sekä suunnitellessaan saamiensa tehtävien toteutusta, jolloin heidän ympäristötietoisuutensa lisääntyy. Ympäristön puolesta he pääsevät toimimaan koulutusten jälkeen omilla kouluillaan toteuttamalla erilaisia tehtäviä ja kertoessaan ympäristöasioista muille. Lisäksi aktiivisen toiminnan tulisi lisätä agenttien ymmärrystä ympäristöön liittyvistä arvoista.

6 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa käydään läpi ensin tutkimuksen eettisiä näkökulmia ja sen jälkeen tutkimusongelmat, -menetelmät sekä tulokset.

6.1 Tutkimuksen eettisyys ja tutkimusongelmat

Tutkimusta tehdessä ja varsinkin, kun mukana on lapsia, on tärkeää pohtia tutkimuseettisiä kysymyksiä. Kun tutkimus kohdistuu ihmisiin, on tärkeää, että tutkimukseen hankitaan asianosaisten suostumus sekä selvitetään millaista tietoa heille annetaan ja minkälaisia riskejä heidän osallisuuteensa liittyy. Tutkimukseen osallistuvilla täytyy tuoda selkeästi esille mihin tutkimuksella pyritään ja mihin heiltä saatua tietoa aiotaan käyttää. Lisäksi on tärkeää, että tutkimukseen osallistujat ovat kykeneväisiä ymmärtämään annetun tiedon, ovat päteviä ja kypsiä tekemään päätöksiä sekä osallistuvat tutkimukseen vapaaehtoisesti. Kun tutkimuksessa on mukana lapsia, voi näitä tutkimuseettisiä vaatimuksia olla välillä vaikeaa toteuttaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 27-30.)

Tähän opinnäytetyöhön pyysin lupaa lasten vanhemmilta (liite 1) ja heiltä itseltään. Samassa yhteydessä annoin vanhemmille myös tarvittavat tiedot tutkimuksen tarkoituksesta ja tulosten käsittelyprosessista. Tutkimuksen tekemisessä ja tulosten esittämisessä onkin tärkeää, että osallistujat pysyvät anonyymeinä ja tulokset käsitellään luottamuksellisesti. Opettajien e-lomakekyselyyn pyysin ja sain luvan (liite 2) perusopetuksen hallinnosta ja opettajat saivat vastata kyselyyn oman halunsa mukaan. Kyselyyn liitin saatekirjeen, jossa selitettiin tutkimuksen tarkoitusta. Tulokset analysoin niin, ettei kukaan haastatelluista tai kyselyyn vastaajista ole tunnistettavissa lopullisesta raportista. Mielestäni tähän tutkimukseen osallistumiseen ei liittynyt juurikaan riskejä, koska aihe ei ollut arkaluontoinen eikä vastaaminen luultavasti aiheuttanut vastaajille liiallista ahdistusta. Lisäksi tärkeitä tutkimuksen eettisyyden periaatteita ovat se, ettei toisten tekstiä saa plagioida, tutkimustuloksia vääristellä tai yleistää, eikä raportointi saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista. Myös tutkimuksen puutteet on siis tuotava raportoinnissa julki. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 27-30.)

Opinnäytetyöni päätutkimusongelma on agenttitoiminnan käytännön toimivuus kouluilla.

Opinnäytetyöni on tarkoitus vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Miten toiminta linkittyy koulun arkeen, opetussuunnitelmaan sekä kestävän kehityksen strategioihin?
- Katsotaanko agenttitoiminta hyödylliseksi kouluilla?
- Mitä kouluilla on todellisuudessa saatu aikaiseksi?
- Onko toiminta kouluilla tarpeeksi näkyvää?
- Mitä ongelmia toiminnassa on havaittu?
- Miten toimintaa voitaisiin kehittää?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa oli mukana kuusi tamperelaista ala-astetta. Aineisto työhön kerättiin haastatteleamalla agenttioppilaita (n=11) ja heidän luokkatovereitaan (n=21) sekä e-lomakkeella, joka lähetettiin kaikkien mukana olevien kuuden koulun opettajille (n=78). Oppilaita haastattelin Lentävänniemen ja Karosen kouluista. Keräämällä aineistoa kahdelta eri kohderyhmältä sain kattavamman ja luotettavamman kuvan toiminnan toteutumisesta. Halusin kartoittaa myös hieman koulun muun henkilökunnan, kuten keittäjien ja vahtimestarien ajatuksia, joten kyselin heiltä muutamia kysymyksiä vieraillessani kouluilla.

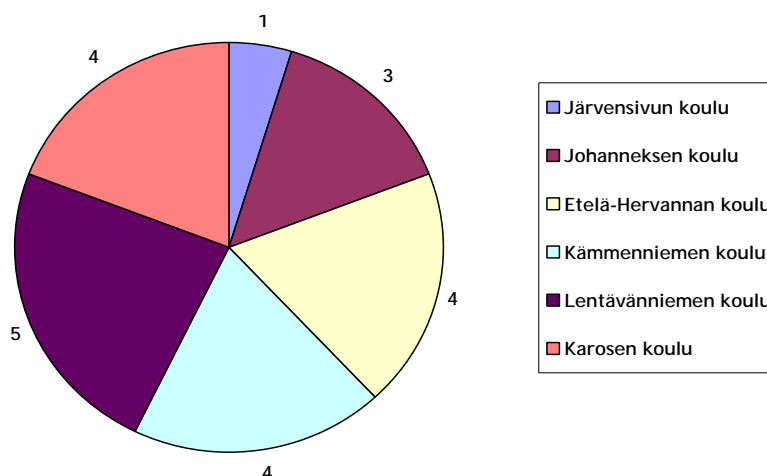
6.2.1 E-lomaketutkimus opettajille

Valitsin aineiston keruuseen nimenomaan e-lomakkeen, koska vastaajajoukko oli aika suuri ja säästin näin myös kustannuksissa. Lisäksi sähköinen vastaus saadaan suoraan tutkijan käyttöön, kun tietojen syöttäminen koneelle jää pois. Tämä minimoi esim. lyöntivirheet, jotka voivat vääristää aineistoa. (Valli 2007, 111.) Totesin myös, että jokaisella opettajalla on varmasti käytössään sähköpostiosoite ja posteja luetaan ahkerasti, joten kysely tavoittaa varmasti kaikki. Riskiksi kuitenkin muodostui, että kysely saattaa hukkua sähköpostin syövereihin ja vastausprosentti jäädä pieneksi. Vaikka haastatteluissa oli mukana vain 5. ja 6. luokan oppilaita, oli mielestäni aiheellista ottaa opettajien kyselyyn mukaan kaikki tutkimuksessa mukana olevien koulujen opettajat. Tämä siksi, että tavoitteena oli saada kokonaiskuva siitä, miten toiminta käytännössä toteutuu koko koulun osalta. Lähetin kyselyn vain kunkin koulun vakituisille opettajille eli esim. kiertävät kielten opettajat jäivät kyselyn ulkopuolelle.

Kyselylomaketta suunnitellessani lähdin liikkeelle tutkimusongelmistani ja tavoitteistani eli siitä, mitä halusin saada selville. Halusin tietää, miten hyödylliseksi agenttitoiminta koetaan, miten se näkyy kouluissa ja sulautuu koulun muuhun arkeen sekä minkälaisia kehitysehdotuksia opettajilla on toiminnan suhteen. Rakensin lomakkeen niin, että siinä oli sekä monivalintakysymyksiä että tarkentavia avoimia kysymyksiä. Näin sain tulokseksi sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista materiaalia. Pyrin tekemään kysymyksistä yksiselitteisiä ja selkeitä, niin että väärinymmärtämisen riski ja sitä kautta vääristyneiden tulosten saaminen minimoituisi. Halusin myös pitää lomakkeen aika lyhyenä ja helposti täytettävänä, koska opettajat ovat kiireisiä ja heille satelee erilaisia kyselyitä jatkuvasti. Muotoilin kysymykset vastaajalle henkilökohtaiseen muotoon, koska tämä antaa vastaajalle vaikutelman, että hänen henkilökohtainen mielipiteensä on tutkijalle todella tärkeä ja se myös tekee vastaamisesta luonnollisempaa. (Valli 2007, 102-105.)

Aloitin kyselyn ns. lämmittelykysymyksillä eli tiedustelin vastaajien ikää; sukupuolta; koulua, jossa he työskentelevät sekä luokkaa, jota he opettavat. Lisäksi kysyin, kuinka monta vuotta kukin vastaajista oli toiminut nykyisessä työtehtävässään. Tällaisiin kysymyksiin vastaaminen on helppoa ja vastaaja pääsee pikkuhiljaa mukaan kyselyyn. Nämä kysymykset toimivat myös ns. selittävinä muuttujina, joiden avulla tuloksia on mahdollista vertailla. Kyselyyn muodostui lopulta 8 aihekokonaisuutta, jotka olivat perustietojen lisäksi: yleistä ympäristöasioista koulussa, taustatiedot agenttitoiminnasta, agenttitoiminnan tarpeellisuus, agenttitoiminta käytännössä ja sen kytkeytyminen koulun arkeen, toiminnan näkyvyys, oma osallistuminen sekä kiinnostus toimintaa kohtaan. Viimeinen kohta oli tarkoitettu vain niille, jotka eivät tunteet ympäristöagenttitermiä entuudestaan.

E-lomakekyselyyn vastasi 21 opettajaa eli vastausprosentti oli näin ollen 27 %. Ongelmaksi muodostui se, että lähes kaikki vastaajat tuntuivat olevan niitä, jotka ovat agenttitoiminnasta hyvin perillä ja ovat itse innostuneita asiasta. Tämä saattaa vääristää tuloksia ja tehdä niistä liian positiivisia toiminnan kannalta. Saamani tulokset kuvaavatkin paremmin agenttitoiminnasta kiinnostuneiden opettajien mielipiteitä toiminnan käytännön toteutumisesta, kuin koko opettajakunnan ajatuksia asiasta. Tietysti voidaan ajatella, että juuri toiminnasta kiinnostuneet ja siitä perillä olevat opettajat ovat parhaita henkilöitä antamaan toimivia kehitysehdotuksia, koska he ovat jatkuvasti asian kanssa tekemisissä ja näkevät sen käytännön toteutusta.

Kaavio 1: Vastausten jakautuminen kouluittain

Jokaisesta kuudesta koulusta, johon kysely lähetettiin tuli vastauksia niin, että aktiivisemmin vastattiin Lentävänniemen koulusta ja heikoiten Järvensivun koulusta (Kaavio 1). Näin ollen pysyin hyvin vertailemaan joitakin osia aineistosta eri koulujen kesken. Minun oli tarkoitus vertailla aineistoa myös esim. eri sukupuolten tai eri-ikäisten vastaajien välillä. Eri sukupuolten välisten erojen tarkastelu osoittautui kuitenkin hankalaksi, koska vastaajista vain kaksi oli

miehiä ja näin ollen vertailu ei olisi antanut kovinkaan luotettavaa tulosta. Vastaajien ikähaitari vaihteli välillä 31-63 vuotta, niin että vastaajista alle 45-vuotiaita oli yhdeksän samoin kun 45 vuotta tai vanhempia vastaajia. Kolme vastaajaa ei halunnut ilmoittaa ikäänsä, mikä osaltaan hankaloitti analysointia, enkä näin ollen vertaillut aineistoa tämän muuttujan mukaan. Vastaajissa oli mukana kaikkien eri luokka-asteiden opettajia, mutten myöskään katsonut aiheelliseksi vertailla aineistoa tämän muuttujan mukaan. Vastaajien nykyisessä työtehtävässä oloaika vaihteli niin, että alle 20 vuotta nykyisessä tehtävässään oli ollut 12 vastaajista ja loput 9 oli ollut työtehtävässään pitempään. Vertailua eri muuttujien mukaan hankaloitti selvästi se, että vastausprosentti jäi aika pieneksi, eikä merkittäviä eroja näin ollen esiintynyt vastaajajoukon sisällä.

Kyselylomakkeen suunnittelu ja saaminen lähetykelpoiseen muotoon oli vaikea prosessi. Ongelmia aiheutti e-lomakepohja, koska en ole koskaan ennen tehnyt tuollaista lomaketta ja käytännön toimintojen selvittämiseen ja ohjeisiin tutustumiseen meni yllättävän paljon aikaa. Myös ajattelemieni kysymysten asettelu ja järjestys tuottivat päänvaivaa. Lopulta sain lomakkeen mielestäni hyvään muotoon ja lähetin sen ohjaavalle opettajalleni sekä luokkakavereilleni testattavaksi. Tätä kautta sain muutamia hyviä vinkkejä, joiden avulla muokkasin lomakkeen lopulliseen muotoonsa (Liite 3 & 4). Ohjaajani Niina Mykrä lähetti kyselyn opettajille, koska hänellä oli valmiina omassa sähköpostissaan kaikkien opettajien osoitteet. Muotoilimme yhdessä saatekirjeen kyselyn mukaan ja vastausaikaa annoimme 2 viikkoa. Lähetin 1,5 viikon kuluttua ensimmäisestä viestistä vielä muistutusviestin. Silti vastausprosentti jäi niin pieneksi, että päätimme yhdessä Niinan kanssa antaa kyselyyn vielä lisää aikaa sekä lähettää vielä yhden muistutusviestin, jotta tarpeeksi luotettava vastausprosentti saavutettaisiin.

6.2.2 Oppilaiden haastattelut

Valitsin oppilaiden ajatusten kartoittamiseen menetelmäksi haastattelun. Haastattelu tuntui paremmalta vaihtoehdolta, kuin esim. kyselylomake, jonka täyttäminen olisi voinut olla vaikeaa ala-asteikäisille lapsille. Lasten vastaukset olisivat kyselyssä voineet jäädä suppeiksi tai kysymykset olisi voitu ymmärtää helposti väärin. Menetelmän valinnan jälkeen mietin haluaisinko tehdä yksilö- vai ryhmähaastatteluja ja mikä olisi haastateltavien määrä. Halusin saada tutkimukseen mukaan sekä agenttioppilaita että heidän luokkatovereitaan, koska halusin mahdollisimman laajan kuvan siitä, miten oppilaat kokevat toiminnan. Tämän lisäksi halusin haastatella oppilaita eri luokka-asteilta. Totesin, että jos valitsen vain osan jonkun luokan oppilasta, se aiheuttaa helposti kinaa, koska yleensä kaikki lapset ovat innokkaita osallistumaan tutkimuksiin. Päätinkin siis valita haastatteluihin mukana olevista kuudesta koulusta kaksi koulua, joista toisesta valitsin kokonaisuudessaan yhden 6.luokan ja toisesta yhden 5.luokan, joilla on agentteja. Lisäksi halusin haastatella myös näiden koulujen muita agent-

tioppilaita 4.luokkalaisia lukuun ottamatta. Kouluksi valitsin Karosen koulun sekä Lentävänniemen koulun, koska niissä ajatus haastatteluista otettiin suopeimmin vastaan ja näissä kouluissa toimii enemmän kuin muutama agentti. Päätin haastatella oppilaat ryhmissä, koska haastateltavien määrä oli aika suuri, eivätkä resurssini olisi riittäneet kovinkaan monen yksilöhaastattelun käsittelemiseen. Usein lapset ovat myös rohkeampia pienessä ryhmässä saadessaan tukea tovereiltaan, kuin kahdestaan vieraan haastattelijan kanssa. Ryhmähaastatteluista voidaan myös saada yksilöhaastatteluja enemmän tietoa, kun osallistujat voivat yhdessä muistella asioita ja rohkaista toisiaan. (Eskola & Suoranta 1998, 95-96.) Pysin muodostamaan haastattelutilanteesta lapsille rennon ja avoimen keskustelutuokion, jossa kaikki uskalsivat tuoda mielipiteensä julki.

Lentävänniemen koulusta haastattelin kokonaisuudessaan 6A luokkaa sekä lisäksi 5A:n agenttioppilaita eli yhteensä 18 oppilasta, joista kuusi toimii agentteina. Tarkoitus oli haastatella myös 5C luokan agentteja, mutta haastattelupäivänä luokkaa opetti sijainen, emmekä löytäneet haastatteluun tarvittavia lupalappuja. Kaikki muut oppilaat saivat luvan haastatteluun, tosin muutama oppilas oli myös haastattelupäivänä poissa. Karosen koululle haastattelulupalappuja viedessäni selvisi, että koulussa harjoitetaan ns. montessoripedagogiikkaa, minkä takia koulun 4-6M luokat työskentelevät tiiviisti yhdessä. Montessoripedagogiikan perustana on lapsen oma tiedonhalu ja aloitteellisuus, ja oppiminen tapahtuu lapsen oman etenemisnopeuden ja oman mielenkiinnon mukaan. Montessoripedagogiikka korostaa myös lapsen erilaisuutta ja yksilöllisyyttä ja opettajan rooli tässä pedagogiikassa ei ole johtaa toimintaa, vaan tarjota apua, kun lapsi itse sitä tarvitsee. Lapsella on siis vapaus valita työtehtävänsä itse ja hänelle annetaan työrauha näiden tehtävien loppuun viemiseksi. (Suomen montessori-yhdistys ry 2009.) Koska Karosen koulussa näiden luokkien opetus oli pääosin yhteistä, päätin ottaa haastatteluun mukaan kaikki sekä 5M että 6M luokan oppilaat. Valintaani vaikutti myös se, että oppilaita oli yhdellä luokalla aika vähän, 5.luokalla kahdeksan ja 6.luokalla yhdeksän oppilasta. Haastattelin siis yhteensä 13 oppilasta, joista agentteja oli viisi. 4.-luokkalaiset jätin haastatteluista pois, koska olin päättänyt rajata haastattelut vain 5.-6.luokkalaisiin. Muutama oppilas oli haastattelupäivänä poissa, yksi kieltäytyi ja muutamalta ei löytynyt lupalappua.

Suunnittelin haastatteluja varten kaksi eri kysymysrunkoa; yhden agenttioppilaille (liite 4) ja toisen muille oppilaille (liite 5). Agenttien haastatteluissa halusin selvittää, mistä agenttien kiinnostus toimintaa kohtaan on lähtenyt, mitä mieltä he ovat koulutuksesta ja saamistaan tehtävistä, miten he toteuttavat toimintaa käytännössä ja miten se sulautuu muuhun koulunkäyntiin sekä miten heidän mielestään toimintaa voitaisiin kehittää. Agenttien luokkatovereilta halusin kuulla, mitä he tietävät toiminnasta ja sen tarkoituksesta koululla, mitä he ovat siitä mieltä sekä minkälaisia asioita he ovat huomanneet agenttien tehneen. Nauhoitin haas-

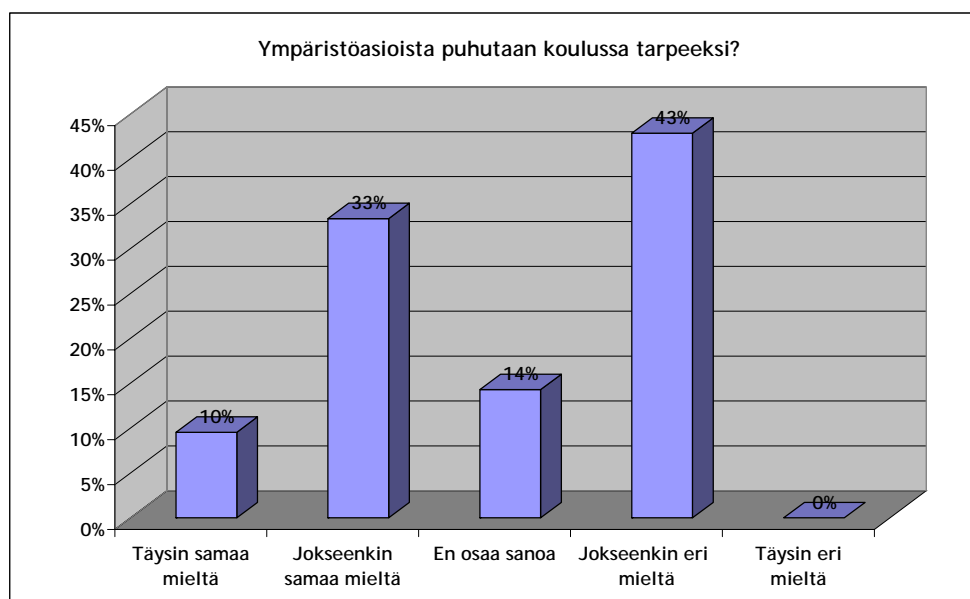
tattelut nauhurilla, koska lapsia haastatellessa haastateltavien keskittyminen voi herpaantua, jos haastattelija kirjoittaa tai naputtelee tietokonetta samalla. Lisäksi liitin haastatteluun toiminnallisen osion, joissa oppilaat voivat ilmaista ajatuksiaan piirtäen kuvan/sarjakuvan tai vaihtoehtoisesti kirjoittamalla tarinan. Molemmissa kouluissa jaoin oppilaat ryhmiin niin, että agentit olivat yhtenä ryhmänä ja loput haastateltavat kahtena ryhmänä. Eli molemmissa kouluissa haastateltavia ryhmiä oli kolme, kaikkiaan haastattelin siis kuusi ryhmää. Ryhmäkoko oli 4-6 oppilasta ja haastateltavia oli yhteensä 31. Tyttöjä oli 13 ja poikia 18.

7 Tulokset

Analysoin opettajien e-lomaketulokset Microsoft Excel ohjelmalla. Purin ne sanalliseen muotoon ja lisäksi havainnollistin tekstiä erilaisilla kaavioilla. Lasten haastattelut purin nauhalta sanalliseen muotoon. Analysointivaiheessa en katsonut oleelliseksi litteroida puhetta sanatarvasti, mikä olisikin ollut aika haastavaa, koska kyseessä oli ryhmähaastattelu. Keskityin lähinnä haastateltavien ajatussisällön esiintuomiseen.

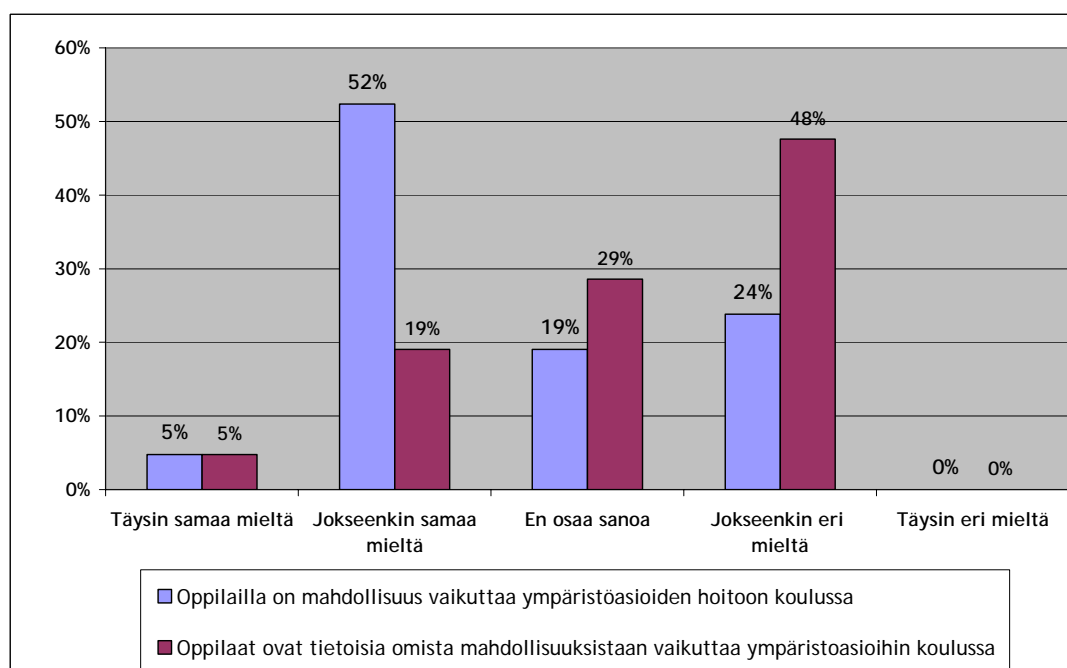
7.1 Opettajien e-lomake

E-lomakkeen yleistä ympäristöasioista koulussa -osiossa kartoitin opettajien yleistä asennoitumista ympäristöasioihin. Kyselyn mukaan kaikki vastaajat suhtautuivat positiivisesti ympäristöasioiden kehittämiseen koululla ja pitivät oppilaista lähtevää toimintaa hyvänä tapana oppilaille oppia vaikuttamaan ympäristöasioihin. Se, puhutaanko koulussa tarpeeksi ympäristöasioista, jakoi vastaajien mielipiteitä. 43 % vastaajista oli jokseenkin eri mieltä siitä, että ympäristöasioista puhutaan koulussa tarpeeksi, kun taas yhteensä 43 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä asiasta. (Kaavio 2.)

Kaavio 2: Vastaukset väittämään, ympäristöasioista puhutaan koulussa tarpeeksi

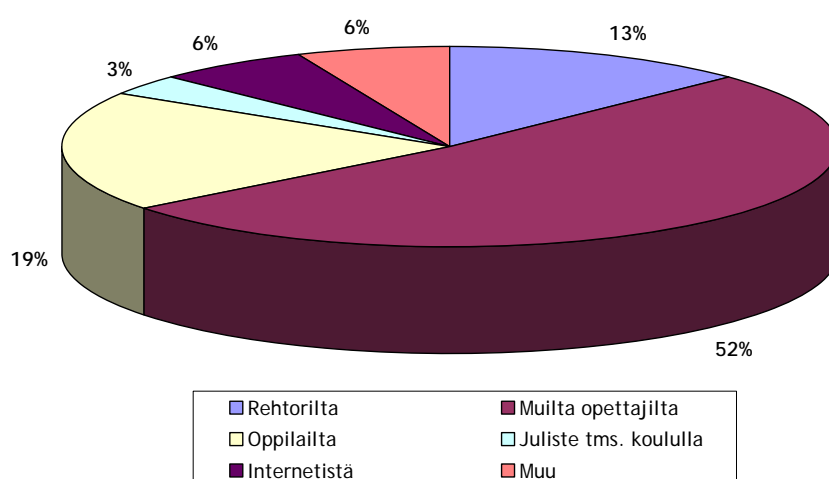
Myös oppilaiden vaikutusmahdollisuuksista koulun ympäristöasioihin oltiin eri mieltä. 52 % vastaajista koki, että oppilailla on jokseenkin hyvät mahdollisuudet vaikuttaa ympäristöasioihin koululla ja vain 5 % oli asiasta täysin samaa mieltä. Vajaa neljännes vastaajista oli asiasta jokseenkin eri mieltä. Vaikka yli puolen vastaajista mielestä oppilailla on vaikutusmahdollisuuksia, myös melkein puolet oli sitä mieltä, etteivät oppilaat ole täysin tietoisia näistä mahdollisuuksista (Kaavio 3).

Kaavio 3: Opettajien näkemykset oppilaiden vaikutusmahdollisuuksista koulussa

91 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että oppilaita kannustetaan ympäristömyönteiseen ajatteluun koulussa ja suurin osa ajatteli myös, että kestävän kehityksen periaatteen tulisi näkyä koko koulun toiminnassa yli oppiainerajojen. Kuitenkin lähes kaikki vastaajat olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että koulun ympäristöasioiden hoidossa olisi kehittämisen varaa. Kehitettävää todettiin olevan mm. yleisessä keskustelussa, kierrätyksen toimivuudessa, energian säästön selkeiden linjausten tekemisessä sekä ajan järjestämisessä. Lisäksi mainittiin, ettei koko koulun henkilökunta ole yleisesti kiinnostunut sitoutumaan ympäristöasioiden hoitoon.

Taustatiedot agenttitoiminnasta - osiossa kartoitin vastaajien tietoja agenteista. Vastaajista kaikki yhtä lukuun ottamatta tunnistivat ympäristöagentti-termin. Seuraavat kyselyn osiot viimeistä lukuun ottamatta on suunniteltu vain termin tunteville vastaajille eli vastaajia näihin osioihin oli 20 kpl. Vastaajat olivat kuulleet ympäristöagenteista eri kanavien kautta. Selkeästi eniten asiasta oli kuultu muilta opettajilta ja seuraavaksi eniten oppilaita sekä koulun rehtorilta (Kaavio 4).

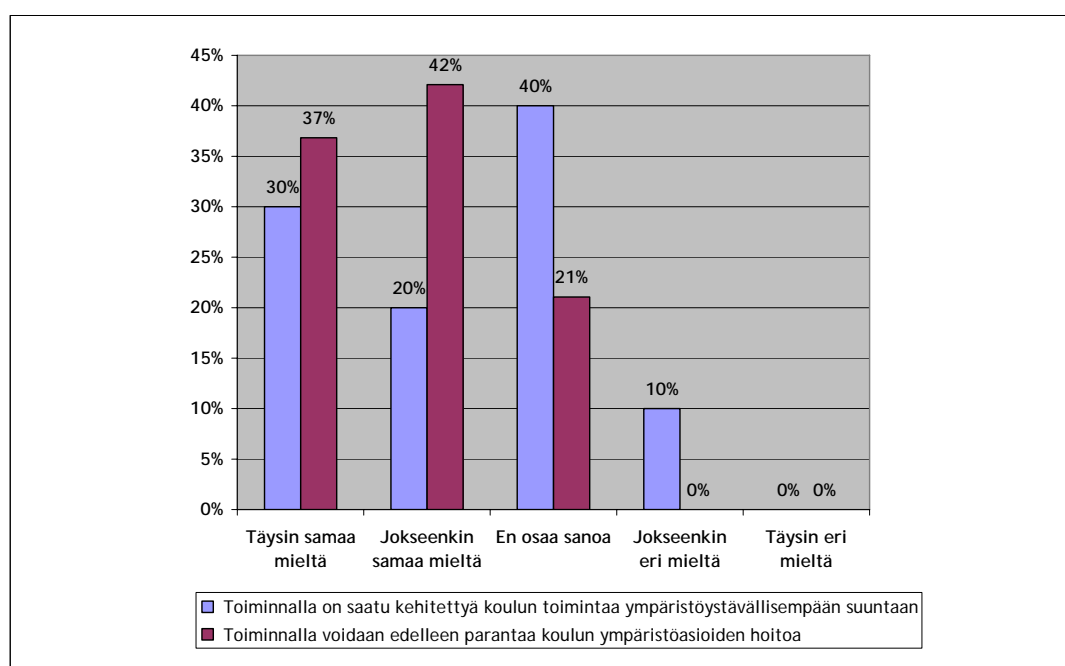

Kaavio 4: Mitä kautta opettajat ovat kuulleet agenteista?

Muutama opettaja mainitsi kuulleensa toiminnasta luontokoululta tai olemalla itse toiminnassa mukana. 90 % vastaajista tiesi koulussa toimivan ympäristöagenteja ja loput 10 % ei ollut asiasta varma. 35 % opettajista osaisi nimetä koulunsa agenttioppilaat, kun taas loput 65 % ei uskonut tähän pystyvänsä. 75 prosentille vastaajista ympäristöagenttien tarkoitus koululla oli selkeä. Tehtäviksi mainittiin koulutuksissa käyminen, ympäristöasioiden esiintuominen koulussa muille ja toimiminen kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti, kierrätyksen tarkkailu ja siihen osallistuminen, tiedottaminen, ympäristökerhon pitäminen, tempausten ja päivänavausten pitäminen sekä kyselyiden ja selvitysten tekeminen. Vastaajista 30 % opettaa

luokkaa, jolla on ympäristöagentteja, 65 % ei opeta agentteja ja 5 % ei tiennyt onko heidän opettamallaan luokalla agenttioppilaita.

Agenttitoiminnan tarpeellisuus-osioissa halusin selvittää kokevatko opettajat toiminnan tärkeäksi ja tarpeelliseksi. 80 % vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että agenttitoiminta on tärkeä osa koulun ympäristökasvatustyötä ja lähes kaikki suhtautuvat toimintaan myönteisesti. Suurin osa myös uskoi toiminnan kehittävän lasten ympäristötietoisuutta ja -valveutuneisuutta. Kuten kaaviosta 5 käy ilmi, puolet opettajista uskoo, että toiminnalla on saatu muutettua koulun toimintaa edes jossain määrin ympäristöystävällisempään suuntaan ja vain 10 % epäilee näin olevan. Opettajat vaikuttavat myös toiveikkailta toiminnan tulevaisuuden suhteen ja uskovat, että sen avulla kouluja voidaan edelleen muuttaa ympäristöystävällisemmiksi.

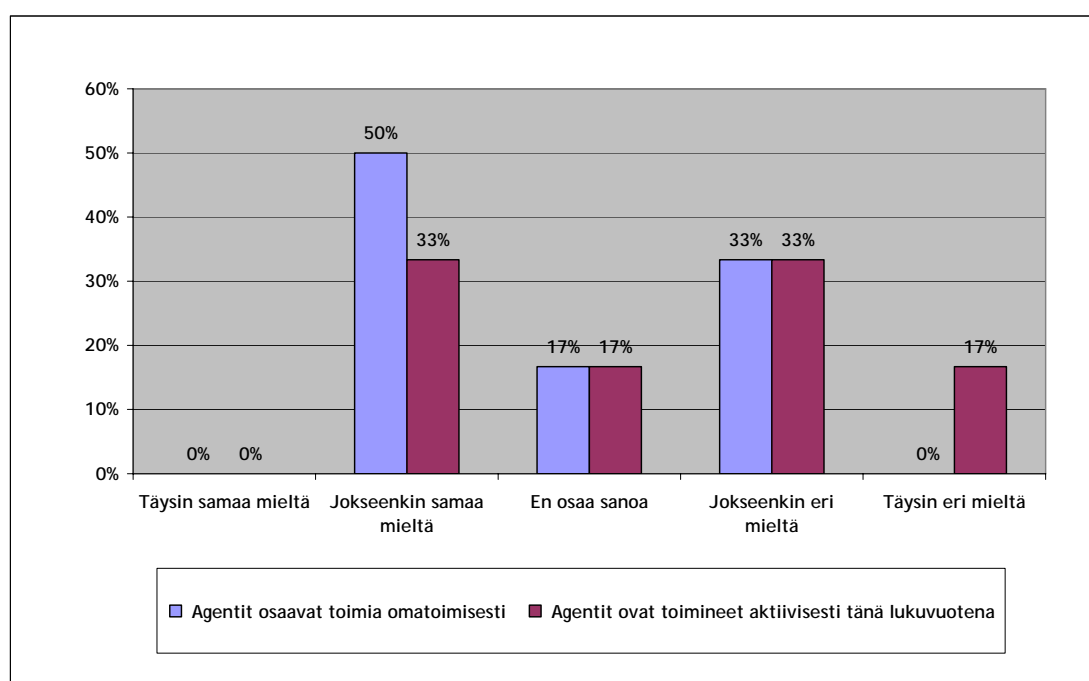
Kaavio 5: Agenttitoiminnan vaikutukset koulun toimien ympäristöystävällisyyteen

85 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että toiminnan kautta myös opettajat ja koulun muu henkilökunta voivat oppia uutta ympäristöasioista ja vain 5 % epäili tätä. Opettajat olivat myös lähes yksimielisesti sen kannalla, että ympäristöagenttitoiminta on hyvä tapa toteuttaa opetussuunnitelman mukaista kestävä kehityksen kasvatusta kouluissa. Lähes kaikki myös uskovat, että toimiminen agentteina on oppilaille tärkeää. Lisäksi opettajista lähes 80 % pitää itse agenttitoimintaa tärkeänä ja tarpeellisena. Parhaana puolena toiminnassa opettajat pitivät sitä, että oppilaat pääsevät vaikuttamaan asioihin ja oppivat samalla itsekin ympäristöasioista. Opettajien mukaan agenttitoiminnan kautta lapset pääsevät itse toimimaan, jolloin kiinnostus lähtee heistä itsestään ja toiminta sekä oppiminen ovat tehokas-

ta. He toteavat toiminnan myös opettavan oppilaille vastuuta ja oma-aloitteisuutta ja uskovat ympäristöasioiden menevän paremmin perille muille oppilaille, kun tieto tulee omilta ikätovereilta eikä aina opettajalta. Lisäksi toiminnan todettiin kehittävän lasten asenteita kestävä kehityksen mukaisiksi.

Agenttitoiminta käytännössä ja sen kytkeytyminen koulun arkeen - osioon vastasivat vain ne, joiden opettamalla luokalla on agentteja eli 30 % vastaajista. Tämä siksi, että osa osion kysymyksistä oli sellaisia, joihin muut opettajat eivät olisi pystyneet vastaamaan.

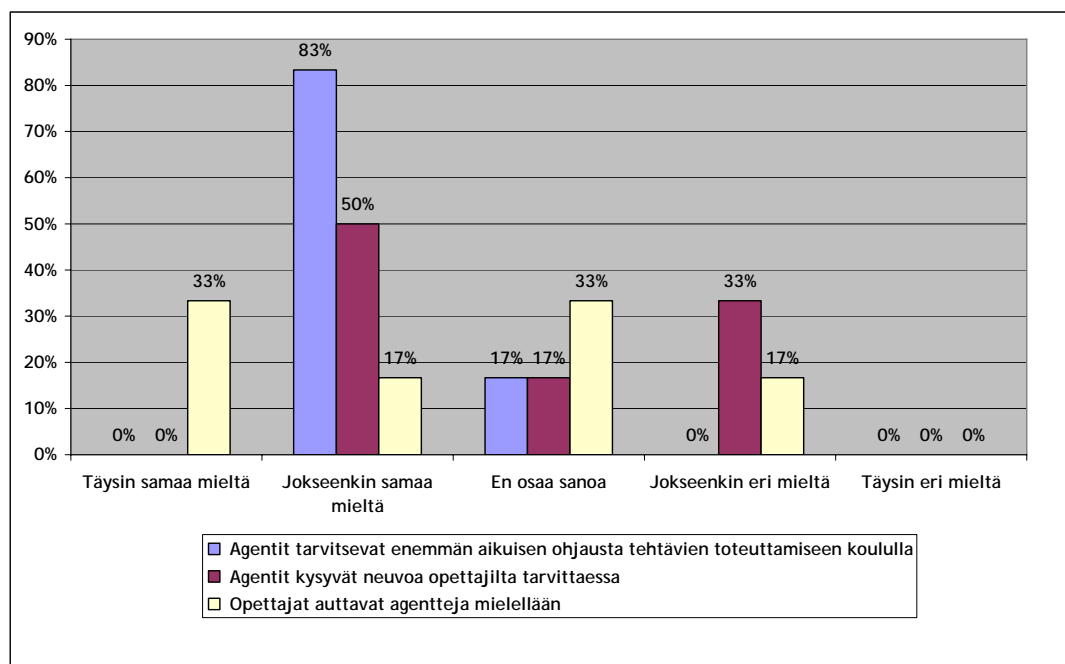

Kaavio 6: Agenttien omatoimisuus ja aktiivisuus tänä lukuvuotena

Vastaajista lähes kaikki olivat sitä mieltä, että agenttikoulutusta on järjestetty tarpeeksi usein. Puolet uskoi, että oppilaille koulutuksissa annetut tehtävät ovat selkeitä ja että oppilaiden aika riittää tehtävien tekoon koululla. 17 % oli kuitenkin jokseenkin eri mieltä oppilaiden ajan riittämisestä ja loput eivät osanneet ottaa asiaan kantaa. Puolet vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä siitä, että agentit osaavat toimia omatoimisesti, kun taas kolmanneksen mielestä näin ei ole. Puolet vastaajista oli puolestaan täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että agentit olisivat toimineet aktiivisesti tänä lukuvuotena. Kolmanneksen mielestä agentit ovat olleet jokseenkin aktiivisia eikä kukaan vastaajista ei ollut täysin samaa mieltä tämän väittämän kanssa. (Kaavio 6.)

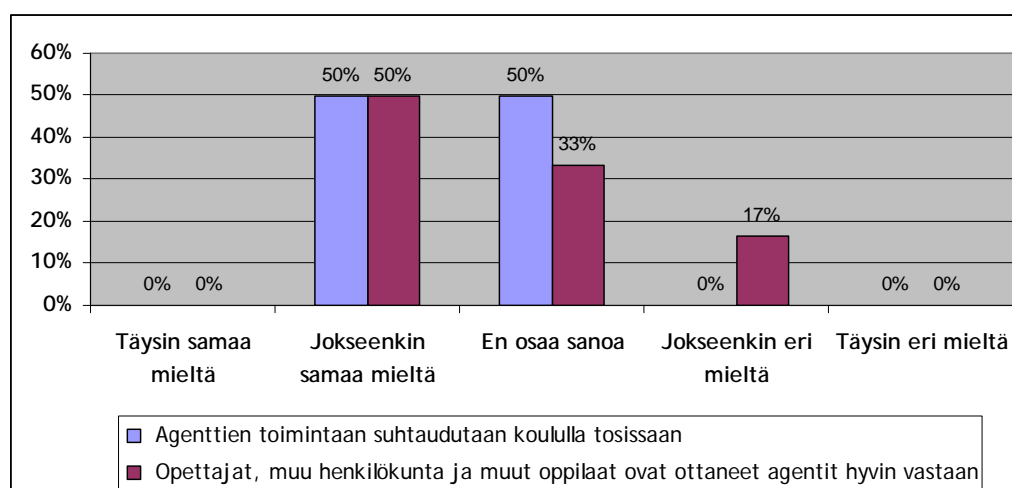
Lähes kaikkien vastaajien mukaan agentit tarvitsisivat enemmän aikuisen ohjausta toiminnan toteuttamiseen. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että agentit pyytävät opettajilta tarvittaes-

sa apua, kun taas noin kolmannes oli asiasta jokseenkin eri mieltä. Se, auttavatko opettajat mielellään agenttien kysyessä apua, jakoi mielipiteitä. Vastaajista 50 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, että opettajat auttavat agentteja mielellään, kun taas loput eivät osanneet ottaa kantaa tai olivat asiasta jokseenkin eri mieltä. (Kaavio 7.)

Kaavio 7: Agenttien ohjaus sekä avun pyytäminen ja saaminen opettajilta

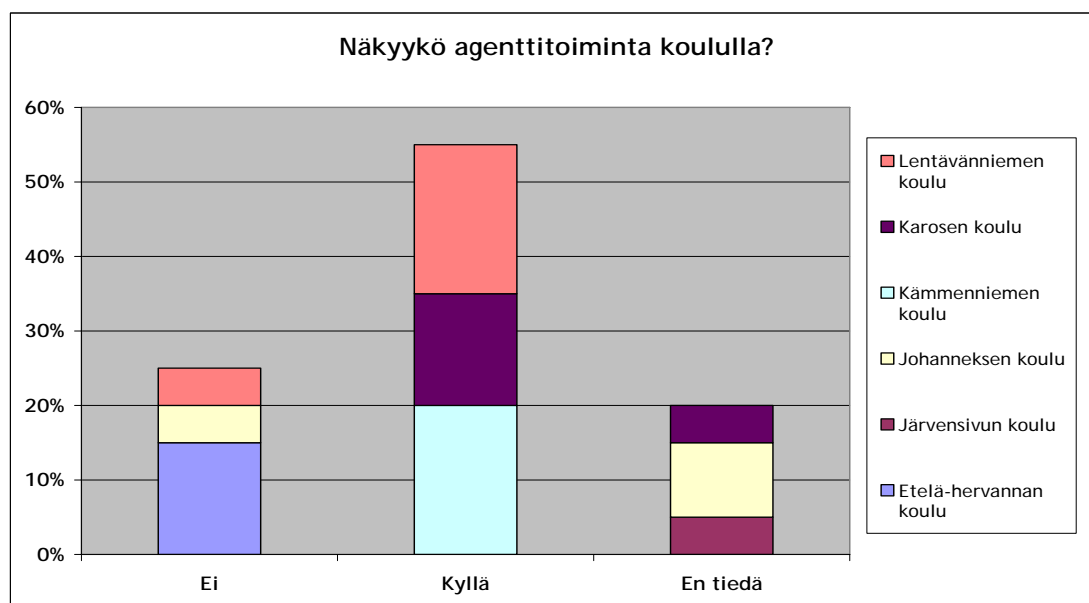
Yhteistyö Luontokoulu Korennon kanssa on sujunut opettajien mukaan moitteettomasti. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, ettei agenttina toimiminen mitenkään häiritse oppilaiden muuta koulunkäyntiä ja puolet koki toiminnan sulautuvan hyvin muun opetuksen joukkoon. Kuitenkin 17 % vastaajista oli tästä jokseenkin eri mieltä. Puolet vastaajista koki, että agentteihin suhtaudutaan koululla jokseenkin tosissaan ja loppuilla ei ollut asiasta selvää käsitystä. Puolet oli myös sitä mieltä, että agentit on otettu koko koulun henkilökunnan ja muiden oppilaiden puolesta hyvin vastaan, noin kolmannes ei osannut sanoa ja 17 % oli jokseenkin eri mieltä asiasta (Kaavio 8). Kaikki opettajat toteavat kannustaneensa oppilaitaan mukaan toimintaan.

Kaavio 8: Agentteihin suhtautuminen koululla

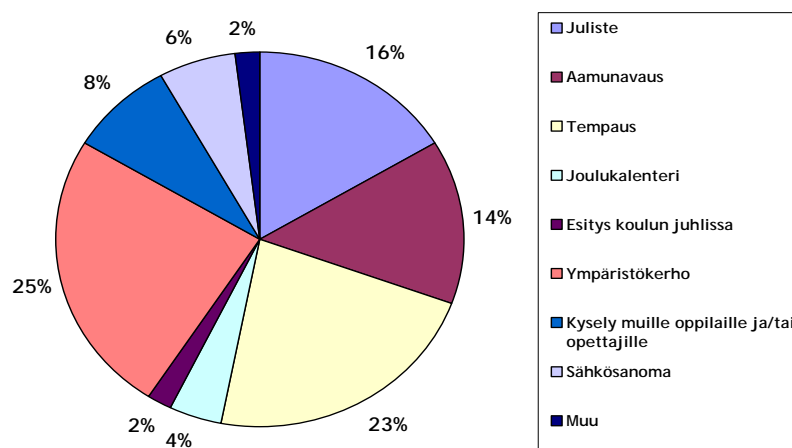
Vastaajat olivat hyvinkin eri mieltä siitä, toteutuuko agenttitoiminta koulussa hyvin. Suurin osa totesi kuitenkin, että toiminnan käytännön toteuttamisessa on kehittämisen varaa. Opettajien mielestä agenteille olisi saatava käyttöön selkeät apuvälineet äänensä ja asiansa esiintuomiseen koulussa ja heidän tulisi toimia oma-aloitteisemmin. Eräs opettaja mainitsee esimerkkinä tapauksen, jossa agentit olivat kiinnittäneet luokan seinälle sähkösanoman, johon olisi pitänyt kirjata luokan energiansäästövinkki ja toimittaa se sitten eteenpäin. Opettaja oli huomannut lapun vasta viikkojen päästä eli sähkösanoman toteutus oli tyssännyt heti alkuunsa, koska agentit eivät ottaneet asiaa yleisesti puheeksi. Opettajat mainitsevat myös, että alakoulujen oppilaat voivat olla vielä hieman arkoja tuomaan omia asioitaan kuuluvasti esille, ja tähän voisi olla avuksi esim. valmis tietoisuusmateriaali, joka rohkaisisi asian esilletuomista. Eräs opettaja ehdotti myös, että rehtoreita voitaisiin kouluttaa ns. agentti-kummeiksi, mikä tukisi toimintaa.

Toiminnan näkyvyys - osiossa halusin selvittää, onko agenttien toiminta koululla tarpeeksi näkyvää ja onko koko henkilökunta siitä tietoisia. Vastaajista 25 %:n mielestä agenttitoiminta ei näy koululla, mutta kuitenkin myös osa heistä oli pannut merkille joitakin agenttien tekemiä asioita. 55 %:n mielestä toiminta näkyy ja loput eivät osanneet sanoa. Opettajien vastusten mukaan toiminta näkyy parhaiten Karosen, Lentävänniemen ja Kämmenniemen kouluilla, kun taas esim. Etelä-Hervannan koululla se on ollut näkymättömämpää. (Kaavio 9.) Tässä täytyy kuitenkin ottaa huomioon se, että Etelä-Hervannan oppilaat eivät päässeet ensimmäiseen koulutukseen, jonka jälkeen tämä kysely on tehty. Näin ollen heillä on voinut olla hieman ongelmia toiminnan alkuun saamisessa.

Kaavio 9: Agenttitoiminnan näkyvyys kouluilla

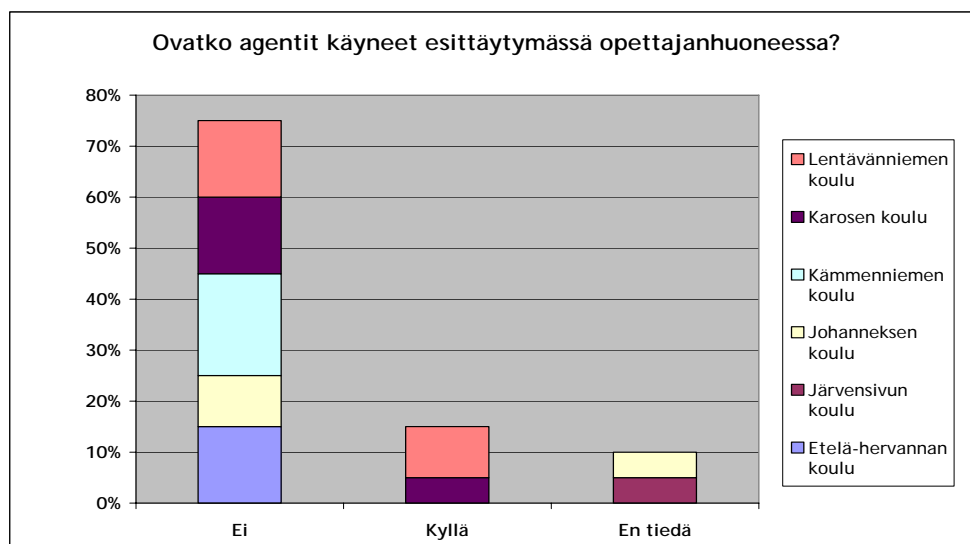
Agenttien toimista eniten opettajien huomiota on saanut viikoittain kokoontuva ympäristökerho sekä erilaiset tempaukset. Aamunavaukset ja julisteet ovat myös olleet näkyvä osa toimintaa. Heikointen on huomattu joulukalenteri, sähkösanoma ja esitykset koulun juhlissa. Kyselyyn listattujen vaihtoehtojen lisäksi mainittiin myös agenttien vierailut muissa luokissa. (Kaavio 10.)

Kaavio 10: Opettajien huomaamat agenttitoimet koululla

Agenttien yksi tehtävä koululla on esittäytyä koulun henkilökunnalle mm. vieraillemalla opettajanhuoneessa. 75 % opettajista ei ole huomannut agenttien käyneen esittäytymässä opettajanhuoneessa, 15 % on pannut asian merkille ja loput eivät tieneet. Vain osa Lentävänniemen ja Karosen koulun opettajista oli huomannut nämä vierailut. (Kaavio 11.) Noin kolmannes

vastaajista oli sitä mieltä, että koko koulun henkilökunta on tietoinen toiminnasta, kun taas suurin osa ei osannut sanoa asiaan mitään. Vain 10 % uskoi, ettei tieto ole tavoittanut kaikkia.

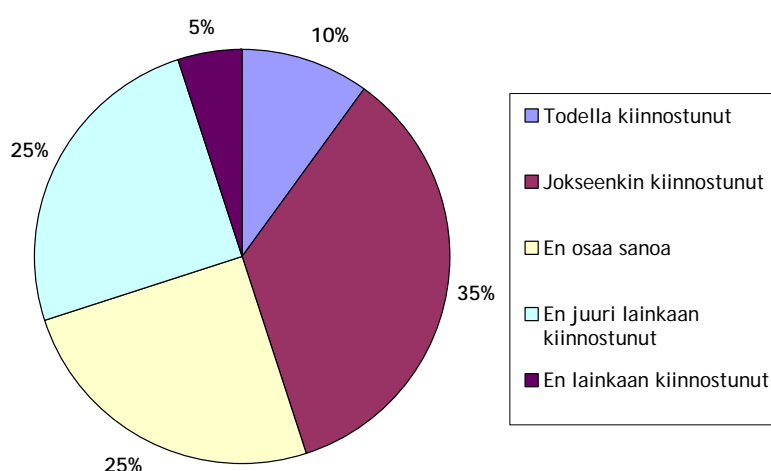

Kaavio 11: Agenttien vierailut opettajanhuoneessa

Opettajilla oli joitakin ehdotuksia toiminnan näkyvyyden parantamiseksi. Näitä olivat mm. se, että agenttien pitäisi ottaa aktiivisempi asenne toiminnan eteenpäin viemiseen sekä esitellä asia paremmin koulun henkilökunnalle, koska tällaiset asiat jäävät helposti ylipursuavien opetussuunnitelmien alle. Eräs opettaja toteaa, että toiminnan toteutus koulutyössä on jäänyt koulutusten jälkeen aika vähälle. Muutama opettaja ehdottaa räväkämpää tempauksia, joihin voisi ottaa asiantuntijoita mukaan ja lisäksi ehdotettiin enemmän tietoiskuja sekä päivänavauksia aiheesta. Eräs opettaja oli sitä mieltä, että opettajienkin tulisi toimia agenttien kanssa aktiivisemmin, tosin hän myös mainitsee, että monilla koulun arjen ja muiden hommien pyörittäminen vie niin paljon aikaa, ettei kaikkeen ehdi paneutua niin hyvin. Myöskään kiinnostusta asiaa kohtaan ei aina ole riittävästi. Yksi opettaja toi esille, että heidän koulussaan agenttitoiminta on hiipunut osittain sen takia, että halukkaita osallistujia olisi ollut enemmän, kuin mitä koulutuksiin sai osallistua. Tämä aiheutti ristiriidan siinä kuka saa osallistua ja kuka ei, joten asian annettiin vain olla. Tähän asiaan toivottiin jotakin ratkaisua. Muita ehdotuksia oli myös oma agentti-ilmoitustaulu, joka onkin toiminnassa esim. Lentävänniemen agenteilla. Opettajanhuoneen vierailujen lisäksi ehdotettiin myös muissa luokissa vierailua. Eräs opettaja ehdotti myös ns. asialistaa, johon agentit saisivat opettajalta kuittauksen suoritettuaan jonkin koulutuksessa saamansa tehtävän. Tällainen lista auttaisi agenteja viemään toimintaa järjestelmällisemmin eteenpäin ja samalla aktivoisi agenteja suorittamaan tehtävät loppuun saakka.

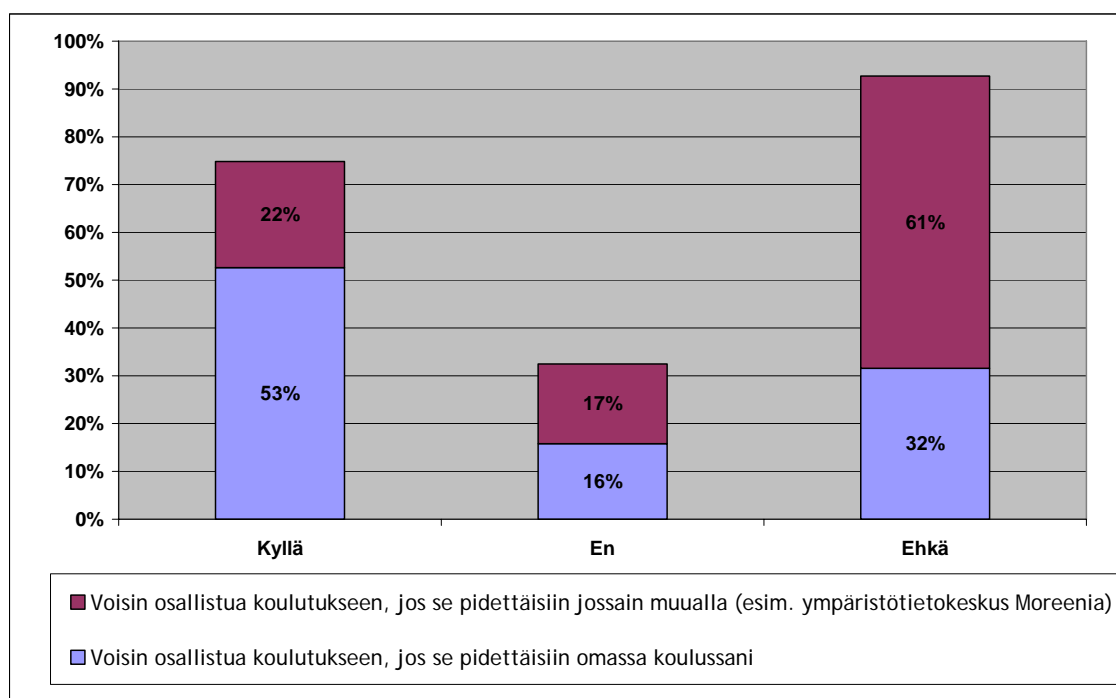
Oma osallistuminen-osion tarkoitus oli kartoittaa opettajien halukkuutta osallistua agentti-toimintaan enemmän. 45 % opettajista oli todella tai jokseenkin kiinnostuneita osallistumaan toimintaan nykyistä enemmän, 25 % ei osannut sanoa ja loput 30 % eivät olleet kovinkaan kiinnostuneita. (Kaavio 12.)

Kuinka kiinnostunut olisit osallistumaan toimintaan enemmän?

Kaavio 12: Opettajien kiinnostus osallistua agenttitoimintaan enemmän

Vaikka vain alle puolet oli kiinnostuneita osallistumaan enemmän, piti 80 % vastaajista kuitenkin opettajille suunnattua koulutusta agenttitoiminnasta todella tai jokseenkin tarpeellisenä. Vain 10 % ei pitänyt sitä kovinkaan tärkeänä. Yli puolet vastaajista kertoi osallistuvansa koulutukseen, jos se järjestettäisiin heidän omassa koulussaan ja 32 % voisi harkita osallistumista. Jos koulutus järjestettäisiin jossain muualla kuin kouluilla, olisi vain 22 % opettajista valmis osallistumaan siihen ja 61 % harkitsisi osallistumista. (Kaavio 13.) Syiksi halukkuuteen osallistua koulutukseen ja toimintaan mainittiin mm. asian tärkeys ja se, että opittavaa olisi paljon. Myös välineitä toiminnan käytännön toteutukseen eli siihen, kuinka asia voitaisiin tuoda paremmin esille luokassa, kaivattiin. Agenttien toimintaan kaivattiin potkua ja opettajien osallistumisen uskottiin olevan avuksi. Eräs opettaja mainitsi myös hyvistä kokemuksista, joita oli saanut pitäessään luokan omaa ympäristöagenttijaksoa, jossa he olivat mm. tehneet oman ympäristöagenttivideon. Syitä siihen, miksi toimintaan/koulutuksiin ei haluta osallistua mainittiin mm. monet muut kiinnostuksen kohteet sekä ajan puute. Osa ei ole kiinnostunut kuluttamaan aikaa eikä energiaa koulun ulkopuoliseen koulutukseen eli koulutus työajalla sopisi heille paremmin. Moni mainitsi myös, että kouluun liittyvää oheistoimintaa on jo tarpeeksi muutenkin ja osa koki saaneensa jo koulutusta aiheesta tarpeeksi, eikä tämän takia ollut kiinnostunut lisäkoulutuksesta.

Kaavio 13: Opettajien kiinnostus agenttikoulutukseen

Viimeisessä kiinnostus toimintaa kohtaan - osiossa, selvitettiin niiden vastaajien kiinnostusta aiheeseen, jotka eivät tunteneet ympäristöagentti-termiä ennestään. Kyselyyn vastanneista vain yksi opettaja ei tuntenut termiä ja hän totesi olevansa kiinnostunut kuulemaan toiminnasta lisää, koska kokee ympäristöasiat ja luonnonsuojelun tärkeiksi asioiksi nykypäivänä.

7.2 Oppilaiden haastattelut

Tässä luvussa on esitetty agenttioppilaiden ja heidän luokkatovereidensa haastatteluista saadut tulokset.

7.2.1 Agenttien haastattelut

Agenttien haastattelujen tulokset on jaettu neljään aihealueeseen, joita ovat: kiinnostus toimintaa kohtaan; agenttien tarkoitus, agenttikoulutus ja tehtävät; toiminnan käytännön toteutus ja aikaisemman kokemukset; yleisiä näkemyksiä sekä haastattelun toiminnallinen osa.

7.2.1.1 Kiinnostus agenttitoimintaa kohtaan

Kaikki haastattelemani agenttioppilaat olivat tyttöjä. Molemmissa kouluissa agentit olivat innoissaan haastattelusta ja huomasin, että he halusivat päästä kertomaan toiminnastaan ja

siitä, mitä ovat saaneet aikaan. Lentävänniemen koulussa 6. luokan agentit olivat alkujaan kuulleet toiminnasta opettajaltaan, joka oli maininnut toiminnasta luokassa ja ehdottanut tyttöjä mukaan. Tytöt arvelivat, että juuri heitä ehdotettiin, koska he ovat mukana myös partiossa ja näin ollen kiinnostusta luontoon löytyy. 5. luokan agentit olivat innostuneet asiasta jo 4. luokalla opettajan mainitessa siitä. Kun Lentävänniemen agentit aloittivat, heillä ei ollut apunaan vanhempia agentteja, koska toiminta oli silloin vasta aluillaan heidän koulussaan. Karosen koulussa agenttitoimintaa puolestaan on ollut jo useamman vuoden ajan ja muutamien nykyisten agenttien isommat sisarukset olivat jo olleet toiminnassa mukana. Nykyiset agentit olivat myös nuorempina itse osallistuneet agenttien pitämään ympäristökerhoon. Näin ollen ryhtyminen agenteiksi oli heille luontevaa, koska he halusivat jatkaa siitä mihin aikaisemmat jäivät. He myös kertoivat, että tällä hetkellä heidän pitämässään kerhossa käyvät nuoremmat oppilaat ovat halukkaita jatkamaan toimintaa ja alkamaan agenteiksi, kun ovat siihen tarpeeksi vanhoja. Haastateltavien agenttioppilaiden joukossa oli sekä jo aikaisempina vuosina toimineita agentteja että tänä lukuvuonna mukaan tulleita.

7.2.1.2 Agenttien tarkoitus, agenttikoulutus ja tehtävät

Ympäristöagenttien tehtävä koululla oli aika hyvin hallussa molempien koulujen agenteilla. Agentit mainitsivat tehtävikseen mm. viedä koulutuksessa opittuja asioita eteenpäin muille oppilaille, tehdä annettuja tehtäviä koulussa ja kertoa, miten jokainen voi suojella ympäristöä. Lisäksi yhdeksi tehtäväksi listattiin nuorempien oppilaiden kannustaminen mukaan agenttitoimintaan.

Koulutusta on agenttien mielestä järjestetty tarpeeksi usein, koska koulutuksessa ollaan aina koko päivä ja siinä oppii paljon uutta. Koulutusten välillä on myös hyvä olla aikaa, että tehtäviä ehditään toteuttaa koululla. Agenttien mielestä koulutukseen on mukava mennä eikä vain siksi, että pääsee koulusta pois, vaan koska koulutuksen jälkeen tulee tunne siitä, että on oppinut jotain. Mukavimmiksi asioiksi koulutuksessa agentit listaavat ulkona olon, luontoretket, erilaiset leikit ja näyttelemisen. Esille tuotiin mm. leikki, jossa piti miettiä eri kulkuneuvojen ympäristövaikutuksia matkalla Helsinki-Turku. Leikki perustui siihen, että eri kulkuneuvoja kuvaaviin astioihin kerättiin kiviä niin paljon, kun ne kuluttavat ympäristöä ja lopuksi katsottiin, missä astiassa oli vähiten kiviä. Vähemmän mukaviksi asioiksi koulutuksessa listattiin teoriaosuudet, videoiden katselu ja kirjoitustehtävät. Yleisesti ottaen agentit olivat kuitenkin sitä mieltä, että kaikki mitä on tehty, on ollut ihan mukavaa.

Kaikki koulutuksissa saadut tehtävät ovat agenttien mielestä olleet selkeitä ja ymmärrettäviä. Molempien koulujen agentit nostivat ympäristökerhon pitämisen mukavimmaksi tehtäväksi. Myös puhekuplat mainittiin. Kummassakaan koulussa ei ollut toteutettu kaikkia saatuja tehtä-

viä, mikä ei ole tosin ole ollut tarkoituskaan. Hankaliksi toteutuksen kannalta mainittiin aikaisemmilta vuosilta tehtävä, joissa piti tulostaa paljon materiaalia ja tämän vuoden tehtävistä sähkösanoma, joka oli agenttien mielestä mukava, mutta joka oli molemmissa kouluissa jäänyt vähän puolitiehen. Lentävänniemen agentit mainitsivat, että tehtävien tekemistä ja toteuttamista hankaloittaa osittain se, etteivät opettajat ole kovinkaan innostuneita toiminnasta. Lentävänniemen agentit eivät ole käyttäneet luontokoulun nettisivuilla olevaa apumateriaalia osittain sen takia, että heidän on hankala päästä tietokoneiluokkaan halutessaan. Heillä täytyisi olla aina opettaja mukana luokassa. Kuitenkin agentit olivat sitä mieltä, ettei apumateriaali ole välttämätöntä ja he ovat pärjänneet hyvin ilmankin. Karosen koulussa oppilaat pääsevät tietokoneelle milloin haluavat ja agentit ovatkin käyttäneet jonkin verran hyväkseen internetin materiaalia mm. ympäristökerhon tehtäviin ja teoriaopetukseen.

7.2.1.3 Toiminnan käytännön toteutus ja aikaisemmat kokemukset

Lentävänniemen koulussa agentit ovat pitäneet ympäristökerhoa kaksi kertaa viikossa sekä aamunavauksia. He olivat mm. pitäneet ensimmäisen koulutuksen jälkeen aamunavauksen siitä, mitä olivat koulutuksessa tehneet. Agentit kertoivat pitäneensä viime vuonna enemmän aamunavauksia ja olivatkin sitä mieltä, että heidän pitäisi alkaa enemmän taas panostaa niihin. Koska agenteja on aika monta, vuorottelevat he ympäristökerhon ohjauksessa. Myöskään aikataulut eivät aina mene yksiin 5. ja 6. luokkalaisilla, joten kaikki eivät käytännössä pysty ohjaamaan kerhoa yhtä aikaa. Ympäristökerho on tarkoitettu 1-3. luokkalaisille ja ohjelmassa on ollut erilaisia leikkejä, ulkona olemista, näyttelemistä, esityksiä sekä teoriaa ympäristöasioista ja mm. älä osta mitään -päivästä. Haastavaa kerhon pitämisessä Lentävänniemen agenttien mielestä on ohjelman keksiminen, koska kerho on niin usein. He toteavatkin, että heidän pitäisi enemmän suunnitella kerhon sisältöä yhdessä, koska monesti he ovat joutuneet improvisoimaan kerhon ohjelman suunnittelun jäätyä liian vähälle. Tytöt kuitenkin tarkentavat, että aina kerhossa on tehty jotain ympäristöön liittyvää eli istuskelemiseksi se ei ole mennyt. Toinen haastava seikka on, että ohjelman pitäisi olla sopivan tasoista sekä 1. luokkalaisille, jotka eivät osaa vielä lukea tai kirjoittaa että 3. luokkalaisille. Kerhon ja aamunavauksen lisäksi agentit ovat tehneet mm. julisteita, joille on varattu yhdestä koulun käytävästä seinä. Seinältä löytyy julisteita ja tietoisuuksia ympäristökerhosta, älä osta mitään -päivästä ja muista ympäristöaiheista. Lentävänniemen agentit olivat myös pistäneet alulle sähkösanomat, jotka kuitenkin jäivät luokkiin roikkumaan viikoiksi, kun kaikki eivät ymmärtäneet tehtävän ideaa, eikä sanomaa osattu laittaa eteenpäin. Muutama sähkösanoma kuitenkin palautui agenteille. Kuluttamiseen liittyvää joulukalenteria Lentävänniemen agentit eivät tehneet ollenkaan ja puhekuplatehtäväkin jäi hieman puolitiehen. Tytöt kertoivat tehneensä puhekuplat, mutta eivät ole kiinnittäneet niitä. Syyksi he mainitsivat, että on hankalaa pitää mm. siivoojat ja opettajat ajan tasalla heidän kiinnittämistään lappusista, joita ei saa ottaa seinil-

tä pois. Agentit ovat pyrkineet pitämään toimistaan ympäristövihkoa, mutta sen kirjoittaminen tuppaa aina välillä unohtumaan.

Karosen koulussa agentit ovat pitäneet ympäristökerhoa kerran viikossa ja kerhon ohjelmaan on kuulunut ulkona olemista, leikkejä, näytelmiä, videoiden katselua ja teoriaa ympäristöaiheista. Myös keskusteluja on käyty kerholaisten kanssa esim. säästämisestä, kierrättämisestä ja ympäristömerkeistä. Kerho on suunnattu 1-3. luokkalaisille ja agentit kertoivat hyödyntävänsä koulutuksessa tehtyjä asioita kerhon ohjelman suunnittelussa. Agentit mainitsivat myös, että lähitulevaisuudessa heidän on tarkoitus mennä katselemaan luomutuotteita läheiseen kauppaan kerholaisten kanssa. Karosen koulun agentit ovat tehneet puhekuplia sähkölaitteisiin ja sähkösanomaa myös yritettiin, mutta Lentävänniemen tapaan myös täällä se jäi puolitiehen. Myöskään joulukalenteria ei ollut tehty. Karosen koulun agentit pitävät myös ympäristövihkoa, johon kirjoitetaan tehtyjä asioita. Lisäksi koulun ruokalasta löytyvä akvaario ja sen hoito on ympäristöagenttien vastuulla.

Kummassakaan koulussa agentit eivät olleet käyneet esittäytymässä opettajanhuoneessa. Tämä on hieman ristiriidassa opettajien kyselyn tulosten kanssa, koska juuri Lentävänniemen ja Karosen koulun opettajista osa oli huomannut agenttien käyneen esittäytymässä. Tämä voi mahdollisesti johtua siitä, että ehkä opettajat muistelivat aikaisempien vuosien esittelykäyn-tejä. Agentit eivät olleet myöskään informoineet siivoojia, vahtimestaria tai keittäjiä sen kummemmin toiminnastaan. Lentävänniemen agentit kertoivat esittäytyneensä viime vuonna koko koululle juhlasalissa ja ajattelivat kaikkien vielä muistavan heidät siitä. Lisäksi he uskoivat, että aamunavaus ensimmäisen koulutuksen jälkeen riitti esittelyksi. Lentävänniemen agentit uskoivat, että siivoojat ja vahtimestari ovat heidän toiminnastaan tietoisia. Vahtimestari käy avaamassa heille aina luokan oven ympäristökerhoa varten ja siivooja tulee siivoamaan luokan vasta kerhon jälkeen. En nähnyt koulun siivoojia vieraillessani koululla, mutta vahtimestari kertoi olevansa toiminnasta tietoinen. Karosen koulussa agentit kuuluttavat aika ajoin kerhosta ja uskovat, että kaikki koulussa ovat sen takia kuulleet toiminnasta. He arvelevat, että ainakin vahtimestari ja keittäjät ovat tietoisia toiminnasta, koska esim. keittäjät olivat antaneet heille syksyllä luomuvihot. Kuitenkin kysyessäni agenteista yhdeltä keittäjistä, tuntui hän olevat täysin tietämätön koko asiasta. Siivoojien Karosen koulun agentit eivät uskoneet olevan toiminnasta tietoisia ja he totesivatkin, että koska siivoojat vaihtuvat jatkuvasti, olisi mahdotonta pitää heidät koko ajan tasalla.

Opettajat ovat agenttien mielestä olleet ihan mukavasti apuna toiminnan toteuttamisessa. Lentävänniemen agentit kertoivat, että edellisenä lukuvuotena agenttitoimintaa pyörittänyt opettaja oli osallistunut toimintaan todella aktiivisesti ja agentit olivat kokoontuneet nykyistä useammin. Agentit toteavat kuitenkin, että myös tämän lukuvuoden agenttivastaava on ihan

kannustava. Apua on agenttien mukaan opettajilta saatu, silloin kun sitä on kysytty. Agentit ovat sitä mieltä, ettei heitä huomioida koulussa mitenkään erityisesti, vaikka he toimivatkin agentteina. Lentävänniemen agenteilla ei ollut selvää käsitystä siitä, mitä heistä koulussa ajatellaan tai suhtaudutaanko heihin vakavasti. Karosen koulun agentit totesivat, etteivät ole juurikaan pyytäneet opettajilta apua toiminnan toteuttamiseen ja heidän mielestään heihin suhtaudutaan normaalisti ja kannustavasti koulussa.

Molempien koulujen agentit kokevat, että aika riittää koulutuksessa saatujen tehtävien tekemiseen koululla. Lentävänniemen agentit kertoivat, että heille saattaa joskus tulla hieman kiire tehtävien toteuttamisessa, mutta kaikki on silti saatu tehtyä ajallaan. He myös kertoivat mieltävänsä joitakin asioita, kuten kerhon sisältöä, koulun ulkopuolella. Lähes kaikki Lentävänniemen agentit käyvät partiota ja kuuluvat samaan lippukuntaan, joten joskus he saattavat keskustella agenttiasioista myös iltaisin partiossa. Muuten tehtävät tehdään kouluaikana välitunneilla tai tuntien aikana. Lentävänniemen agentit totesivat, että olisi mukavaa ja helpompaa, jos heidän apunaan toimisi aktiivinen aikuinen, joka olisi kiinnostunut toiminnasta. Toisaalta he toteavat, että ovat pärjänneet myös hyvin ilman eli apu ei ole välttämätöntä. Karosen koulun agentit kertoivat ajan riittävän hyvin tehtävien toteutukseen koululla, eivätkä he juurikaan suunnittele toimintaa vapaa-ajalla. Tämä voi osittain johtua siitä, että heillä koulunkäynti on vapaampaa montessoripedagogiikan vuoksi, kuin tavallisilla luokilla ja aikaa jää enemmän toiminnan suunnitteluun. Karosen koulun agentit eivät myöskään kaipaa aikuisen ohjausta toiminnan toteuttamiseen. Sekä Lentävänniemen että Karosen koulun agentit olivat sitä mieltä, ettei agenttitoiminta mitenkään häiritse heidän muuta koulun käyntiään, eikä suuria ongelmia ole tullut vastaan. Yhdeksi pieneksi ongelmaksi molemmat agentit mainitsivat kuitenkin sen, että ympäristökerhon osallistujamäärä on vähentynyt lukukauden edetessä. Karosen koulussa ongelmaksi voidaan laskea myös se, että agenttitoiminta on lähinnä montessoriluokkien juttu ja muut oppilaat ovat siitä lähes tietämättömiä.

Jossain määrin agentiksi ryhtyminen on varmaankin peräisin myös oppilaiden aikaisemmista kokemuksista ja kotioloista, koska agentit kertoivat, että heillä kotona mm. kierrätetään, ostetaan luomutuotteita ja sammutetaan turhat valot ja laitteet. Yksi tyttö kertoi myös oppineensa paljon ympäristöasioita vaariltaan, joka on hyvin säästeliäs. Lentävänniemen agentit kertoivat heidän vanhempiansa olevan heistä ylpeitä, koska he ovat mukana agenttitoiminnassa. Lisäksi he ovat myös saaneet vanhemmiltaan joitakin vinkkejä mm. kerhon toteutukseen. Myös Karosen koulun agenttien vanhemmat tukevat lapsiaan toiminnassa. Agentit kertoivat pohtivansa ympäristöasioita myös koulun ulkopuolella omassa elämässään. He mainitsivat mm. tulevaisuutta koulun ulkopuolella kävellen tai pyörällä, vaikka autokyytikin olisi mahdollinen. Lisäksi yksi tyttö kertoi kehottavansa vanhempiaan ostamaan kotiin mieluummin luomutuotteita tavallisten sijaan.

7.2.1.4 Yleisiä näkemyksiä

Agentit uskovat molemmissa kouluissa, että heidän toimintansa on koulussa hyödyllistä ja tärkeää. Lentävänniemen agentit kertoivat, että olivat yllättyneet siitä, miten kiinnostuneita muut oppilaat olivat esim. heidän ilmastomuutosta koskevasta esitelmästään. Heidän mielestään oli mukava huomata, että muut innostuivat aiheesta ja kyselivät paljon kysymyksiä. Karosen koulun agentit mainitsivat, että koska koulussa on paljon pienempiä oppilaita, jotka eivät tiedä ympäristöasioista, on hyvä että agenteja on olemassa. He olivat myös tyytyväisiä siihen, että olivat saaneet pienemmät oppilaat innostumaan agenttitoiminnasta ja toivoivat että saavat heistä jatkajia itselleen.

Parasta agenttina olossa on kaikkien agenttien mielestä ollut se, että oppii kaikkea uutta ja voi opettaa muille oppimiaan asioita. He kertoivat myös saaneensa paljon uusia kavereita muiden koulujen agenteista ja Lentävänniemen agentit kertoivat pitävänsä silloin tällöin yhteyttä muihin myös koulutusten ulkopuolella. Heillä on mm. toistensa puhelinnumerot sekä Messenger osoitteet. Heistä on hauskaa kertoa toisilleen, mitä ovat tehneet koulussa ja saada mahdollisesti hyviä vinkkejä muilta. Karosen koulun agentit eivät ole vapaa-ajalla olleet muiden agenttien kanssa yhteydessä. Kysyttäessä kehitysehdotuksia toiminnan parantamiseksi Lentävänniemen agentit mainitsivat, että heidän pitäisi itse olla aktiivisempia, jotta homma toimisi paremmin. Karosen koulun agentit puolestaan halusivat keksiä keinon kannustaa myös muilta luokilta oppilaita mukaan toimintaan. He kokevat, että tiedotus agenttitoiminnasta on heidän harteillaan, koska eivät usko muiden luokkien opettajien kannustavan oppilaita mukaan.

7.2.1.5 Haastattelun toiminnallinen osa

Haastattelun lopuksi annoin oppilaille tehtäväksi piirtää kuvan/sarjakuvan tai kirjoittaa tarinan aiheesta: mitä minä voin tehdä ympäristön hyväksi? Kaikki agenttioppilaat yhtä lukuun ottamatta halusivat piirtää eikä heillä ollut suuria vaikeuksia keksiä aiheita. Piirustuksia syntyi yhteensä kuudesta aihealueesta, joita olivat: kierrättäminen, energian säästäminen, luomutuotteiden/ suomalaisten tuotteiden suosiminen,

Kuva 3: Suosi suomalaista.

julkisten kulkuvälineiden (kuva 4) tai polkupyörän suosiminen, turhien ostosten välttäminen sekä roskaamisen ehkäisy. Lentävänniemen agentit piirsivät kolmesta eri aihealueesta ja Karosen koulun agentit keksivät jopa kuusi eri aihetta. Kierrättämiseen liittyvät piirustukset kuvasivat lähinnä roskien kierrättämistä oikeisiin paikkoihin sekä vanhojen tavaroiden ja vaatteiden myymistä kirpputorilla. Energian säästöön liittyvät piirustukset kuvasivat mm. turhien valojen ja laitteiden sammuttamista ja sitä, ettei autoa tarvitse turhaan lämmittää tai pitää tyhjäkäynnillä (kuva 5). Monista piirustuksista kävi myös ilmi kuvatun ympäristöteon vaikutus eli tekojen seuraukset oli myös ymmärretty. Esimerkiksi eräässä piirustuksessa tuotiin esille, että suomalaisen ruuan suosiminen on hyvä asia ympäristön kannalta, koska tavaroiden kuljetus maasta toiseen saastuttaa ja lisää ilmastonmuutosta (kuva 3). Toisessa piirustuksessa kehoitettiin sammuttamaan turhat valot, jotta energiaa säästyy. Monista piirustuksista heijastuikin agenttien ympäristövalveutuneisuus ja ymmärrys syy-seuraus suhteista. Lähes kaikki piirustuksista kuvasivat piirtäjää itseään tekemässä ympäristötekoja. Vain yhdessä annettiin yleisiä ohjeita toimista ympäristön hyväksi.

Kuva 5: Pahis, Hyvis ja Tavis

Kuva 4: Käytä bussia!

7.2.2 Muiden oppilaiden haastattelut

Agenttien luokkatovereiden haastattelujen tulokset on jaoteltu kolmeen osa-alueeseen, joita ovat: kiinnostus toimintaa kohtaan, agenttien tarkoitus ja toiminnan käytännön toteutus sekä haastattelun toiminnallinen osa.

7.2.2.1 Kiinnostus toimintaa kohtaan

Lentävänniemen koulun muut haastattelemani oppilaat olivat kahta lukuun ottamatta poikia. Kaikki heistä olivat tietoisia agenttitoiminnasta ja suurin osa olisi osannut nimetä koulun agenttioppilaat. He olivat kuulleet toiminnasta luokkakavereiltaan ja osa muisteli myös opettajan maininneen asiasta. Kukaan näistä oppilaista ei ollut koskaan aikaisemmin itse ollut toiminnassa mukana. Pojat kertoivat samaa, mitä agenttioppilaatkin eli heidän opettajansa oli ehdottanut nykyisiä agentteja toimintaan mukaan. Pojille oli hieman jäänyt epäselväksi olisivatko he saaneet osallistua toimintaan ja osa heistä oli jopa sitä mieltä, ettei heillä ollut edes mahdollisuutta osallistua, koska mukana on aina samat tytöt, joita opettaja oli ehdottanut. Osa oppilaista olisi mahdollisesti kiinnostuneita osallistumaan toimintaan, osa taas sanoi suoraan, ettei aihe kiinnosta heitä niin paljon. Muutama poika innostui ajatuksesta, että he voisivat olla ensimmäiset poika-agentit heidän koulussaan. Osa oppilaista ei oikein ollut perillä toiminnan sisällöstä ja sen takia eivät olleet lähteneet siihen mukaan. Karosen koulun haastattelemani muut oppilaat olivat kaikki poikia. Myös heistä kaikki olivat kuulleet agenttitoiminnasta ja suurin osa tiesi kaikki koulun agentit. Toiminnasta he olivat Lentävänniemen tapaan kuulleet ensimmäistä kertaa opettajalta. Karosen koulun haastateltavista kukaan ei ollut kiinnostunut ottamaan osaa toimintaan, eikä ollut aikaisemminkaan ollut mukana. Syitä olivat mm. että toiminnan katsottiin olevan ”tyttöjen hommaa”, aihe ei kiinnosta juurikaan sekä se, että yleensä agentit toteuttavat saamiaan tehtäviä välitunnilla, kun taas pojat haluavat käydä ulkona. Yksi pojista mainitsi olevansa mukana oppilaskunnassa, eikä aika riitä kaikkeen. Muutama oppilas totesi vielä, että jos tehtäviä saisi tehdä muulloin kun välitunnin aikana, he voisivat olla kiinnostuneita tulemaan mukaan. Tämä tosin kertoo ehkä enemmän siitä, että he ennemminkin haluavat syyn olla poissa oppitunneilta, kuin olla oikeasti agentteina. Lähes kaikille molempien koulujen haastateltaville oli hieman epäselvää, miten agenttitoimintaan pääsee mukaan, mutta pienen mietinnän päätteeksi arveltiin, että opettajalta voisi kysyä asiasta.

7.2.2.2 Agenttien tarkoitus ja toiminnan käytännön toteutus

Agenttien tarkoitus koululla oli suurimmalle osalle Lentävänniemen oppilaista selkeä. He mainitsivat agenttien tehtäviksi mm. kertoa kaikille koulussa mitä luonnossa tapahtuu, mitä saa

tehdä ja mitä ei, suojella ympäristöä sekä toteuttaa tehtäviä koululla. Karosen koulun oppilaille agenttien tarkoitus oli puolestaan jokseenkin epäselvä. Osa kertoi kyllä kuullensa sen, muttei muistanut ja osa totesi, että agentit pitävän koulun ympäristön puhtaana ja opettavat muille, ettei saa roskata. Molemmissa kouluissa oppilaat olivat kuitenkin panneet merkille agenttien tekemiä asioita. Lentävänniemen oppilaat kertoivat huomanneensa ympäristökerhon, kuulutukset, aamunavaukset sekä julisteet ja muun materiaalin välikäytävällä. Karosen koulussa merkille oli pantu ympäristökerho ja puhekuplat sähkölaitteissa. Molemmissa kouluissa uskottiin myös että, agentit ovat jonkin verran saaneet muutettua koulua ympäristöystävällisemmäksi, tosin mitään kovin konkreettisia esimerkkejä tästä ei osattu kertoa. Osa Lentävänniemen oppilaista totesi kuitenkin, ettei toiminta ole tarpeeksi aktiivista tai näkyvää. Molemmissa kouluissa ympäristökerho on tarkoitettu nuoremmille oppilaille, joten haastateltavani eivät olleet osallistuneet siihen.

Osa Lentävänniemen oppilaista koki oppineensa agenteilta uusia asioita ympäristöstä, kuten otsonikadosta ja ilmastonmuutoksesta. Muuten agenttien kertomat asiat, kuten julkisten kulkuvälineiden suosiminen olivat oppilaille tuttuja asioita. Oppilaat uskovat, että agentit otetaan ainakin opettajien keskuudessa vakavasti, tosin muutama oli sitä mieltä, etteivät kaikki opettajat ole tarpeeksi aktiivisia. Oppilaat itse pitävät agenteja mukavina ja heidän toimintaansa järkevänä. He myös mainitsivat, että on hyvä kun joku pitää huolta ympäristöstä. Kuukaan ei ollut käynyt tutustumassa luontokoulun internetmateriaaliin, mutta osa muisteli heidän vierailleen muuten luontokoululla luokan kanssa. Karosen koulun oppilaat puolestaan totesivat, etteivät ole oppineet agenteilta mitään uutta, eikä heillä ollut juurikaan mielipidettä siihen, otetaanko agentit tosissaan koululla. Osa tosin uskoi, että opettajat ottavat varmaankin toiminnan vakavasti, kun taas kaikki oppilaat eivät. Pojat totesivat myös, etteivät ole kauheasti kiinnittäneet agentteihin tai heidän toimiinsa huomiota, koska se ei juuri kiinnosta heitä. Myöskään Karosen koulun muut oppilaat eivät olleet vierailleet luontokoulun internetsivuilla. Kotona suurimmalla osalla haastatelluista oppilaista kierrätetään ja käytetään myös julkisia kulkuvälineitä, mutta suurin osa totesi, ettei itse kauheasti mieti ympäristötä tehdessään asioita vapaa-ajalla.

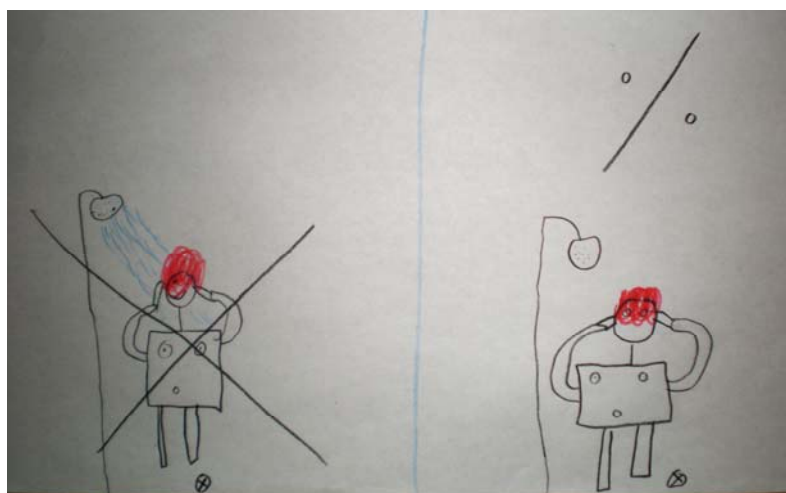
7.2.2.3 Haastattelun toiminnallinen osa

Haastattelun toiminnallisessa tehtävässä 16 oppilasta halusi piirtää kuvan ja neljä kirjoittaa tarinan. Kaikilla ryhmillä oli jonkun verran vaikeuksia keksiä aihetta ja joillekin jouduin tarkentamaan tehtävän kuvausta moneen otteeseen. Monet piirustuksista toteutettiin niin, että toisella puolella paperia kuvattiin oikeaa tapaa tehdä asioita ja toisella väärää (kuva 7).

Kuva 6: Kierrätetään!

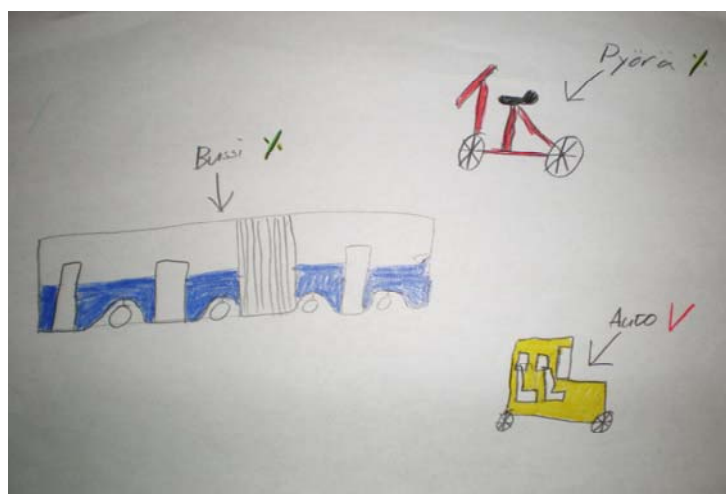
Piirustuksista ja tarinoista löytyi viisi eri aihealuetta, joita olivat kierrättäminen (kuva 6), roskaamisen ehkäisy, veden säästäminen, julkisten kulkuvälineiden suosiminen (kuva 8) sekä energian säästäminen. Selkeästi eniten piirustuksia oli roskaamisaiheesta, kun taas esim. veden ja energian säästämisestä oli molemmista vain yhden piirustukset. Veden säästämiseen liittyvässä piirustuksessa kuvattiin sitä, miten suihku pitää sulkea shampoon levityksen ajaksi (kuva 7). Energiaa taas kehoitettiin säästämään sammuttamalla turhat valot.

Kuva 7: Säästä vettä suihkussa!

Yksi haastatelluista oli maahanmuuttajataustainen ja hänen piirustuksessaan kuvastuivat hänen aikaisemmat kokemuksensa kotimaastaan. Huomiota herätti etenkin kuvassa esiintyvä suuri ydinvoimalatorni, jollaisia ei Suomessa ole totuttu näkemään. Noin puolessa tarinoista ja piirustuksista haastateltavat kuvasivat itseään tekemässä ympäristötekoja, kun taas puolet kirjoitti tai piirsi aiheesta yleisesti. Muutamasta piirustuksesta näki, ettei tehtävän ideaa oltu hahmotettu kunnolla. Näissä piirustuksissa esiintyi sikin sokin esim. autoja ja mopoja sekä roska-astioita.

Kuva 8: Suosi julkisia kulkuvälineitä!

7.3 Yhteenveto tutkimuksesta

Opettajien e-lomakekyselyn perusteella voidaan todeta, että ympäristöasiat ja agenttitoiminta koetaan opettajien keskuudessa tärkeinä ja agenttitoiminnalla saatuihin sekä tulevaisuudessa saataviin hyviin tuloksiin uskotaan. Myös agenttippilaat tuntuivat haastattelujen perusteella olevan ylpeitä aikaansaannoksistaan sekä uskovan itseensä. Kuten Juvani totesi gradusaan, voi toiminta helposti muuttua turhautumiseksi, jos sitä ei oteta tosissaan. Tällaista turhautumista ei ollut havaittavissa agenttien haastattelujen aikana. Usko toiminnan tärkeyteen ja hyödyllisyyteen antaa hyvän pohjan toiminnan onnistuneelle toteuttamiselle.

Opettajat totesivat, että toiminta opettaa oppilaille vastuuta, ympäristötietoutta ja -herkkyttä sekä asioihin vaikuttamista. Kaikki edellä mainitut ympäristökasvatuksen mallit sekä opetussuunnitelman perusteet ja kestävän kehityksen strategiat tähtäävät näihin samoihin päämääriin. Opettajien mukaan näihin tavoitteisiin voidaan siis agenttitoiminnalla päästä. Vaikka agenttien oma-aloitteisuudessa on tutkimuksen mukaan parannettavaa, voidaan kuitenkin todeta, että toiminta tukee varsinkin Koskisen luomaa osallistuvan ympäristökasvatuksen mallia, joka painottaa lasten osallisuutta ja sitä kautta vaikuttamista yhteiskunnassa. Agenttitoiminta perustuu lapsista itsestään lähtevään toimintaan ja oppiminen tapahtuu yhdessä toimimalla, mitä myös Koskinen mallissaan painottaa. Koskisen mallin mukaan oppilas on aktiivinen tiedon esittäjä ja opettaja osallistuva oppilas. Myös tämä toteutuu agenttitoiminnassa, koska opettajien mukaan myös he ja muu koulun henkilökunta voivat oppia agenteilta uutta. Opettajien mukaan agenttitoiminta on myös hyvä tapa toteuttaa opetussuunnitelman mukaista kestävän kehityksen kasvatusta. Ristiriitaista kuitenkin on, että vaikka ympäristökasvatuksen ajatellaan olevan koulussa tärkeää ja se on yksi opetussuunnitelman osa-alueista, tuntuu se silti jäävän helposti muiden aiheiden alle, eikä sen toteutus juurikaan näy

koulun käytännön arjessa. Tähän ongelmaan on vaikea vaikuttaa kouluista käsin eli muutosten tulisi lähteä korkeammalta tasolta. Kyselystä nousi esiin myös ongelma siitä, että opettajien mukaan oppilailla on kouluissa vaikutusmahdollisuuksia, mutta oppilaat eivät itse ole niistä aivan tietoisia. Tässä asiassa tulisikin kehittää yleistä keskustelua ja keksiä keino, jolla oppilaat saataisiin paremmin mukaan päätöksentekoon.

Agenttien koulutuksen määrään, tehtävänantoihin ja toiminnan sulautumiseen koulun arkeen oltiin aika lailla tyytyväisiä sekä opettajien että oppilaiden keskuudessa. Kehitettävää ei katsotakaan olevan juuri itse agenttitoiminnassa tai sen sisällöissä, vaan sen käytännön toteuttamisessa ja ennen kaikkea näkyvyyden parantamisessa. Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että varsinkin agenttikoulutus toteuttaa hyvin Palmerin puumallin mukaista ympäristökasvatusta, koska koulutuksissa agenttioppilaat oppivat asioita ympäristöstä ja ympäristössä sekä toimivat ympäristön puolesta kouluilla. Lisäksi agenttitoiminnassa ympäristökasvatus tapahtuu samaan aikaan kaikilla näillä osa-alueilla.

Erikoista on, että opettajat ovat kuulleet eniten agenttitoiminnasta muilta opettajilta ja oppilailta, kun tarkoituksena on, että lähinnä rehtorit ilmoittavat asiasta. Toisaalta tärkeää ei ole, mitä kautta toiminnasta kuullaan, kunhan tieto tavoittaa mahdollisimman monet. Oppilaat sen sijaan kertoivat kuulleensa toiminnasta opettajiltaan, mikä puolestaan kertoo opettajien kannustaneen oppilaita mukaan toimintaan. Oppilaiden mukaan molemmissa kouluissa agenttitoiminnan toteuttamisen siirtyminen seuraaville asiasta innostuneille toimii hyvin eli tämä agenttitoiminnan tavoite toteutuu. Tosin epäselvyyttä oppilaiden keskuudessa tuntui olevan siitä, kuka saa osallistua ja miten toimintaan pääsee mukaan. Haastatteluista kävi selkeästi esille, että agenttitoiminta kiinnostaa enemmän tyttöjä kuin poikia, mikä tuntui olevan myös yleinen mielipide opettajien keskuudessa.

Agenttien näkyvyyttä tulisi koulussa selkeästi lisätä, koska suuri osa opettajista ei tuntenut koulunsa agenttioppilaita. Tämä varmaankin johtuu osittain siitä, etteivät agenttioppilaat ole haastattelujen perusteella käyneet esittäytymässä opettajanhuoneessa. Lähes kaikki haastatellut oppilaat tiesivät kuitenkin koulun agenttioppilaat ja olisivat myös osanneet nimetä heidät. Positiivista on, että vaikka suurin osa opettajista ei itse opeta agenteja eikä tiedä heitä nimeltä, on jopa 75 % heistä tietoisia agenttien olemassaolosta ja heidän tehtävistään koulussa. Myös agenteille heidän tarkoituksensa koululla oli selkeä, kun taas pienelle osalle heidän luokatovereistaan se oli jäänyt hieman epäselväksi. Muu henkilökunta oli vaihtelevasti perillä toiminnasta, tosin agentit olivat sitä mieltä, että koko koulun henkilökunta on jollain tavalla tietoisia. Voidaankin todeta, että tieto agenttitoiminnasta on levinnyt kouluilla ihan mukavasti, mikä on yksi tärkeistä toiminnan tavoitteista. Tosin täytyy muistaa, että jos opettajat oli-

sivat vastanneet laajemmin kyselyyn tai haastatteluissa olisi ollut mukana myös muita luokkia, voisi tulos olla erilainen.

Suurin osa opettajista totesi, etteivät agenttioppilaat toimi tarpeeksi aktiivisesti ja lähes jokaisen mielestä he tarvitsisivat enemmän aikuisen ohjausta toiminnan toteuttamiseen. Myös agenttioppilaat itse sekä osa heidän luokkatovereistaan oli samaa mieltä. Agentit tuntuivat ajattelevan, että aktiivisuuden tulisi lähteä heistä itsestään, vaikka opettajan kiinnostus ja osallistuminen helpottaisikin toiminnan toteuttamista. Myös tämä seikka kertoo agenttioppilaiden uskovat omiin kykyihinsä. Oppilaiden ja opettajien näkemykset opettajien toimintaan osallistumisesta tukivat aika lailla toisiaan. Sekä oppilaiden että opettajien mielestä opettajat ovat jokseenkin kannustavia ja auttavat agenteja pyydetessä. Opettajien kyselystä kävi kuitenkin selvästi esille, ettei opettajien aika tai kiinnostus riitä kunnolla agenttitoiminnan tukemiseen. Tämä seikka tukee sekä Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategiassa että Kestävän kehityksen edistäminen koulutuksessa/Baltic 21E ohjelma- strategiassa esitettyjä ympäristökasvatuksen ongelmia kouluissa. Juuri ajan ja kiinnostuksen puutte ovat strategioiden mukaan suurimpia haasteita. Kuten edellä esitellyistä strategioissakin kävi ilmi, myös opettajien mielestä käyttöön pitäisi saada lisäresursseja ja tukea, jotta tällaiseen toimintaan voitaisiin osallistua tehokkaammin. Opettajien ajan puutteen ja agenttien tuen tarpeen väliseen ristiriitaan tulisikin saada jokin ratkaisu. Ratkaisu tulisi löytää myös ongelmaan agenttikoulutukseen osallistuvien oppilaiden määrystä, koska se oli aiheuttanut yhdessä koulussa toiminnan hiipumisen. Vaikka opettajat valittivat kyselyssä ajanpuutetta, myös kiinnostusta opettajille suunnattuun koulutukseen agenttitoiminnasta tuntui olevan. Ehkä tällainen koulutus saisi kiinnostuksen heräämään ja opettajia saataisiin toimintaan tehokkaammin mukaan. Vaikka agenttien toimintaan kaivattiin enemmän tehokkuutta sekä opettajien että oppilaiden mielestä, oli sillä saatu myös tuloksia aikaa. Kaikki vastaajat ja haastatellut olivat huomanneet agenttien tekemiä asioita kouluissa, ja parhaiten oli huomattu ympäristökerho.

Haastatteluissa ja varsinkin niiden toiminnallisessa osassa kävi ilmi, että agenttioppilaat ovat selkeästi ympäristötietoisempia, kuin muut oppilaat. Tästä kertoo se, että he keksivät aiheita piirustuksiin ja tarinoihin monipuolisemmin kuin muut oppilaat. Agentit(n=11) keksivät piirustuksia yhteensä kuudesta aiheesta ja muut oppilaat(n=20) keksivät viidestä aiheesta. Agenteille ei myöskään tuottanut vaikeuksia keksiä asioita, mitä he voivat ympäristön hyväksi tehdä ja suurin osa heistä piirsi itsensä tekemässä näitä asioita. Muista oppilaista vain noin puolet kuvasi itsensä tekemässä ympäristötekoja ja lisäksi suurella osalla heistä oli vaikeuksia keksiä aihetta. Tästä voidaan päätellä, että agenttitoiminta on vahvistanut siinä mukana olevien oppilaiden ympäristötietoisuutta, koska aiheiden keksiminen oli heille helppoa. Agentit myös uskovat voivansa itse vaikuttaa asioihin, koska suurin osa heistä piirsi itsensä tekemässä

ympäristötekoja. Agentit ovat siis voimaantuneet ja ymmärtävät paremmin tapahtumien syy-seuraus-suhteita kuin muut oppilaat. Juuri tätä syy-seuraus-suhteiden ymmärtämistä painotetaan mm. opetussuunnitelman perusteissa. Toiminnallisen osion perusteella voidaan todeta, että ympäristöagenttitoiminta tukee hyvin Jerosen ja Kaikkosen talomallin ja Koskisen osallistuvan ympäristökasvatuksen mallin mukaista ympäristökasvatusta. Jeronen ja Kaikkonen painottavat ympäristötietoisuuden syntymistä ja Koskinen voimaantumista sekä sitä kautta syntyvää tunnetta omista vaikutusmahdollisuuksista yhteiskunnassa.

8 Toiminnan kehittäminen

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että agenttitoiminnassa on kehitettävää monessakin asiassa. Näitä ovat ainakin tiedottamisen ja näkyvyyden parantaminen, agenttien aktiivisuuden lisääminen, opettajien ajanpuutteen aiheuttaman ristiriidan selvittäminen sekä oppilaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.

Tällä hetkellä agenttitoiminnasta tiedotetaan lähinnä sähköpostien välityksellä (Mykrä 2008). Muita keinoja toiminnan esiintuomiseen voisi olla esim. lehtijuttu Aamulehdessä tai Opettaja-lehdessä. Näiden avulla toiminta saisi lisää näkyvyyttä opettajien lisäksi myös muiden ihmisten parissa. Kokemukseni mukaan ainakin paikallislehdet tulevat mielellään tekemään juttuja tämänkaltaisista aiheista. Myös rehtorit tulisi saada aktivoitua toimintaan mukaan niin, että he ottaisivat asiakseen aina syksyisin informoida kaikille koulunsa opettajille agenttitoiminnasta ja sitä voitaisiin käsitellä mm. opettajankokousten yhteydessä. Tavoitteena on, että agenttitoiminta saataisiin näkyväksi osaksi koulun rutiineja, eikä sitä nähtäisi ylimääräisenä rasitteena.

Tiedottamisen ja näkyvyyden lisääntyminen on myös vahvassa yhteydessä agenttien aktiivisuuteen, koska ideana nimenomaan on, että agentit toimisivat omina toimijoinaan koulussa ja kertoisivat koulutuksen asioita eteenpäin. Kyselytutkimuksen perusteella moni opettaja tuntui ajattelevan, että ala-koululaiset tarvitsevat enemmän aikuisen tukea tällaisen toiminnan pyörittämisessä. Myös oppilaat totesivat, etteivät ole tarpeeksi aktiivisia ja osa toivoi lisää tukea opettajilta. Kuitenkaan opettajilla ei tunnu olevan aikaa lähteä mukaan toimintaan nykyistä enemmän. Yhtenä ratkaisuna voisi olla ulkopuolisen agenttiavustajan palkkaaminen luontokoulun toimesta. Varmasti moni opiskelija ottaisi tämänkaltaisen osa-aikaisen työn mielellään vastaan koulun ohelle, jos luontokoulun tämänhetkiset resurssit eivät riitä tällaiseen avustamiseen. Avustaja voisi vieraila agenttikouluilla silloin tällöin auttamassa agentteja toiminnan eteenpäin viemisessä. Näin agentit saisivat edelleen toimia aika lailla itsenäisesti, mutta heillä olisi käytettävissään joku, joka auttaisi heitä organisoimaan toimintaa ja auttaisi tehtävien loppuun viemisessä. Käytössä voisi olla esim. edellä mainittu asialista, mihin

agentit voisivat avustajan kanssa kirjata jo tehdyt tehtävät ja miettiä, miten hankalalta tuntuvia tehtäviä voisi jatkossa toteuttaa. Näin toiminnasta saataisiin tehokkaampaa ja paremmin toimivaa. Opettajat totesivat myös, että monet alakoululaiset ovat vielä hieman arkoja ja tästä kertoo myös se, etteivät agentit juurikaan olleet käyneet esittäytymässä opettajanhuoneessa. Avustaja voisi olla myös rohkaisevan henkilönä tämänkaltaisissa tilanteissa ja olla agenttien mukana esittelykierröksellä. Yksi keino näkyvyyden lisäämiseen olisi myös agenttien vierailut muilla kouluilla. Näin mukaan saatettaisiin saada uusia kouluja ja lisäksi agentit saisivat esiintymiskokemusta ja asioiden esittäminen myös omassa koulussa voisi helpottua. Myös kouluvierailut onnistuisivat paremmin avustajan kanssa.

Jos avustajan palkkaaminen ei ole mahdollista, täytyy opettajia saada innostettua enemmän mukaan toimintaan. Kyselyssä kävi ilmi, että 80 % opettajista pitäisi opettajille suunnattua koulutusta hyödyllisenä ja moni oli myös valmis osallistumaan siihen, jos mahdollisuus tarjoutuisi. Tämä kuvastaa sitä, että kiinnostusta löytyy, jos vain aika riittää. Ajan raivaaminen opettajien kalenteriin ei ole helppoa ja tämän suhteen muutosten tulisikin lähteä ylemmältä taholta. Kuitenkin toimiva malli opettajien osallisuudesta on jo olemassa Helsingissä, joten aikaa on mahdollista raivata toiminnalle niin haluttaessa. Tämän työn aikana mieleeni on herännyt kysymys, miksi juuri ympäristöasioissa ja kestäväen kehityksen kasvatuksesta ollaan kouluissa valmiita luistamaan, eikä siihen tunnu riittävän aikaa? Se on kuitenkin yksi tärkeä opetussuunnitelman osa-alue ja sen edistämiseksi on jopa kehitelty erilaisia strategioita. Kuten eräs opettaja kyselyssä mainitsi, taitaa olla niin, että opetussuunnitelmat ovat ylitsepur-suavia ja ajan sekä mielenkiinnon puutteen takia osa aiheista jää väistämättä muiden alle. Kuitenkaan ei ole reilua, että opettajat eivät oman kiinnostuksen puutteen takia ole innokkaita tukemaan oppilaita, joita aihe kiinnostaa. Mielestäni luontokoulun kannattaa ainakin yrittää järjestää koulutusta opettajille agenteista, koska sen avulla voitaisiin saada mukaan uusia innokkaita opettajia ja antaa heille välineitä toiminnan käytännön toteutukseen. Monilla tuntuu olevan sellainen käsitys, että agenttitoiminnassa mukana olo vie kamalasti aikaa ja energiaa ja myös näitä harhaluuloja voitaisiin saada koulutuksissa lievennettyä.

Yksi kehityskohta on oppilaiden tietoisuuden lisääminen heidän omista vaikutusmahdollisuuksistaan. Mielestäni hyvä keino olisi ottaa muutama agentti mukaan opettajankokouksiin ja samalla hieman lievittää koulumaailman tiukkoja roolijakoja. Agentit voisivat esimerkiksi tulla kokouksen alkuun kertomaan ajankohtaisista asioista kuten teemapäivistä, mitä he ovat koululla tehneet, minkälaisia kehitysehdotuksia heillä on koulun ympäristöasioiden suhteen yms. Jos agentit pääsisivät osallistumaan kokouksiin, tulisi heille vahva tunne siitä, että heidän sanaansa todella kuunnellaan ja lisäksi he saisivat esiintymiskokemusta. Kokouksissa myös opettajat voisivat esittää agenteille kysymyksiä ja tiedottaa heitä ajankohtaisista asioista liittyen koulun ympäristöasioihin.

Agenttikoulutuksen osallistujamäärä oli tuottanut hankaluuksia eräässä koulussa. Ymmärrettävää on, etteivät luontokoulun resurssit riitä kouluttamaan kaikkien koulujen oppilaita. Kuitenkin esimerkiksi tänä vuonna toimintaan ei osallistunut syksyllä kuin ala-asteita ja näin ollen mukaan olisi ehkä mahtunut enemmän oppilaita. Voidaan myös olettaa, että joku osa koulutukseen tulevista ei haluakaan jatkaa eli osallistujamäärä tippuu lukuvuoden aikana, jolloin alussa voisi osallistujia olla enemmänkin. Myös koulutusten jakamista eri päiville voitaisiin harkita, jotta kaikki halukkaat pääsisivät mukaan.

Yksi agenttitoiminnan toteuttamista edistävä tekijä voisi olla sen yhdistäminen vihreä-lippu toimintaan. Vihreä lippu on osa kansainvälistä Eco-Schools - ohjelmaa eli se on päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten kestävän kehityksen ohjelma, jonka pääpainona ovat ympäristökuormituksen vähentäminen, kestävän kehityksen kasvatusta sekä lasten ja nuorten osallisuus. Kuten agenttitoiminnassa myös vihreä-lippu toiminnassa lapset ja nuoret ovat aktiivisia toimijoita projektien suunnittelussa, toteutuksessa ja tulosten arvioinnissa. Osallistujat saavat materiaalia, neuvontaa ja säännöllistä palautetta toiminnastaan sekä asettaa itse toiminnalleen tavoitteet eli vihreä lippu sopii kaikille kouluille ja luokka-asteille. (Suomen ympäristökasvatuksen seura ry 2009b.)

Vihreä lippu-ohjelma perustuu jatkuvan kehittämisen periaatteeseen. Osallistujat valitsevat teeman, johon liittyen opiskellaan asioita, vähennetään ympäristökuormitusta ja tehdään yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Aluksi kartoitetaan toiminnan lähtötaso, minkä pohjalta laaditaan toimintasuunnitelma, jonka sitten lähettää Suomen Ympäristökasvatuksen Seuran arvioitavaksi. Vihreä lippu -toiminnan tulee jatkua säännöllisenä koko vuoden ajan ja toimintavuoden lopuksi osallistujat tekevät loppukartoituksen ja raportoivat toiminnastaan ja sen tuloksista. Kasvatus- ja ympäristöalan asiantuntijoista koostuva Vihreä lippu -toimikunta myöntää kriteerit täyttävälle osallistujille ohjelman tunnuksen, lippusalkoon vedettävän vihreän lipun, jonka käyttöoikeus on voimassa 18 kuukautta. Tämän jälkeen sitä on haettava uudelleen. Kun koulu on käsitellyt kolmea eri teemaa, se voi anoa siirtymistä Kestävälle Vihreä lippu - tasolle, millä tarkoitetaan, että koulu on vahvasti sitoutunut ympäristövaikutustensa hallintaan ja osallistuu kestävän kehityksen kasvatusta kehittämiseen. (Suomen ympäristökasvatuksen seura ry 2009b.) Agenttitoiminta ja Vihreä lippu-toiminta olisi helppo kytkeä toisiinsa ja ne tukisivat hyvin toisiaan. Koulut saisivat lisää motivaatiota agenttitoiminnan toteuttamiseen, kun siitä olisi mahdollista saada konkreettinen tulos eli vihreä lippu koulun käyttöön.

Apua agenttitoiminnan edistämiseen voisi tuoda myös Okka-säätiön ylläpitämä oppilaitosten ympäristösertifiointi, joka on käynnistynyt maaliskuussa 2004. Koulut ja oppilaitokset voivat

hakea ympäristösertifikaattia OKKA-säätiöltä ja sertifikaatin myöntäminen perustuu tiettyihin ympäristökriteereihin. Ympäristökriteerien avulla pyritään toteuttamaan ympäristökasvatusta läpäisevästi opetuksessa ja oppilaitoksen arjessa. Ympäristökriteerit asettavat tavoitetason ympäristöasioiden hoidolle ja ne koostuvat kolmesta kokonaisuudesta, jotka ovat ympäristöasioiden suunnittelu, organisointi ja kehittäminen; opetus, osallistuminen, yhteistyö ja oppiminen sekä ylläpitotoiminnot. Jotta oppilaitokset pääsisivät haluttuihin kriteereihin, oppilaitosten ympäristösertifioinnin järjestelmä tarjoaa osallistujille mm. laajan tukimateriaalin, valtakunnallisen auditoija verkoston, neuvontaa, opettajien täydennyskoulutusta sekä mahdollisuuden ulkoisen tunnustuksen saamiseen. Sertifikaatin saaminen edellyttää, että oppilaitos tekee itsearvioinnin ja laatii siitä raportin, minkä lisäksi ulkoinen auditoija todentaa, että oppilaitos täyttää ympäristökriteerit. Ympäristösertifioinnin tavoitteena on parantaa oppilaitosten ympäristöasioiden hoidon tasoa tarjoamalla niille työvälineitä opetuksen ja toiminnan laadun kehittämiseen. (Okka-säätiö 2009.) Koulun sertifiointi järjestelmä tukisi myös hyvin agenttitoimintaa, mutta se vaatii selkeästi enemmän kuin Vihreä lippu-toiminta.

9 Arviointi ja oma oppiminen

Tutkimusta tehdessä tekijä joutuu pohtimaan valintojaan sekä tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia. Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta sekä sitä onko sillä saatu selvitettyä se, mitä lähdettiin selvittämään. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta sekä mittaustulosten toistettavuutta ja perinteisesti sillä viitataan käytetyn tutkimusmenetelmän kykyyn antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Virtuaali-ammattikorkeakoulu 2009.)

Kyselylomaketta käytettäessä luotettavuutta saattaa heikentää huono vastausprosentti, vastausvaihtoehtojen tai kysymysten väärinymmärtäminen sekä se, ettei voida olla varmoja kuinka tosissaan kyselyyn on vastattu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 191). Käytin kyselylomakkeen tekoon paljon aikaa ja pyrin tekemään siitä helposti ymmärrettävän ja vastattavan. Kuitenkin kyselyn vastausprosentti jäi aika pieneksi, mikä hankaloitti tulosten analysointia. En osaa sanoa olisinko voinut tehdä jotain toisin, koska lomake oli mielestäni onnistunut. Sain myös positiivista palautetta lomakkeesta vastaajilta. Tietysti olisin voinut harkita jotain muuta tutkimusmenetelmää opettajien kohdalla, mutta toisaalta en usko, että olisin saanut merkittävästi enemmän tietoa muillakaan keinoilla. Uskon, että kyselyyn vastanneet opettajat ovat vastanneet siihen tosissaan, koska he tuntuivat kaikki olevan niitä, joita aihe kiinnostaa.

Haastatteluja tehdessä ongelmaksi saattavat muodostua taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia ja se, että haastateltavat jännittävät tilannetta liikaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaa-

ra 1997, 202). Valitsin tutkimusmenetelmäksi juuri ryhmähaastattelut, jotta lapset kokisivat tilanteen rennommaksi, eivätkä jännittäisi niin paljon. Lapset ovat yleensä hyvin avoimia, eikä mielestäni haastatteluissa tullut esille ns. sosiaalisesti suotavia vastauksia, koska oppilaat uskalsivat antaa myös avointa kritiikkiä aiheesta. Varsinkin agenttien kohdalla haastattelut onnistuivat hyvin ja sain niistä paljon irti. Ongelmia aiheuttivat hieman muiden oppilaiden haastattelut. Lähes kaikki muut oppilaat olivat poikia ja huomasin haastattelutilanteessa, että kaikki pojat eivät ehkä uskaltaneet täysin vapaasti kertoa mielipidettään ryhmässä. Osalla tuntui myös olevan tarve hieman esittää muille ja pistää koko tilanne leikiksi, koska kiinnostusta aihetta kohtaan ei juuri ollut. Olisin ehkä saanut enemmän irti haastatteluista, jos olisin jakanut pojat pienempiin ryhmiin tai haastatellut heidät yksitellen. Lisäksi totesin, että olisi ollut kiinnostavaa haastatella myös nuorempia oppilaita, lähinnä niitä, jotka ympäristökerhossa käyvät. Näin olisin saanut mielenkiintoista tietoa heidän näkökulmastaan. Koen, että suunnittelemani haastattelurungot olivat onnistuneet, enkä jälkepäin harmitellut, että jotain olisi jäänyt kysymättä. Koska en ole ennen tehnyt tutkimusta, en oikein tiennyt minkälaisen määrän tutkimusmateriaalia pystyn käsittelemään. Huomasinkin, että työstäni tuli aika laaja, mutta toisaalta aihe oli minulle mieluisa ja siitä olisi tullut aika suppea, jos olisin esim. pohjannut sen pelkästään opettajien kyselylomakkeeseen. Haastattelun toiminnallisen osion tuloksia tarkastellessa täytyy muistaa, että tämänkaltaisen piirustustehtävän analysointi on aina kiinni tutkijan näkökulmasta ja omista havainnoista.

Mielestäni tutkimukseni on kaiken kaikkiaan luotettava. Tutkimustulos on validi, koska se antaa vastauksen alussa asetettuihin tutkimusongelmiin ja -kysymyksiin eli sillä saatiin selvitettyä halutut asiat. Tosin validiutta heikentää hieman se, ettei kyselylomakkeella onnistuttu saamaan kattavaa otosta koko opettajakunnasta, vaan ainoastaan asiasta kiinnostuneiden opettajien mielipiteet. Tutkimuksen reliabiliteetti on myös mielestäni hyvä, koska saadut tulokset tukevat Tanja Juvanin gradussa esitettyjä tuloksia. Jos kaksi eri tutkijaa päätyy samankaltaisiin tuloksiin, voidaan sanoa, että tutkimus on luotettava ja lisäksi se voidaan toistaa saaden samat tulokset. Myös se, että käytin kahta eri tutkimusmenetelmää kahdelle eri tutkimusryhmälle ja, että valitsin haastatteluihin oppilaita kahdesta koulusta ja eri luokkasteilta, parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Agenttioppilaiden luokkatovereita haastatteleamalla saatiin myös lisätietoa toiminnasta hieman eri näkökulmasta. Lisäksi oppilaiden haastattelut ja opettajien kyselyn tulokset täydentävät ja tukevat toisiaan.

Olen suurimmalta osalta tyytyväinen opinnäytetyöhöni. Koko opinnäytetyöprosessi on ollut opettavainen ja mielestäni olen saanut hyödyntää siinä koulussa oppimiani asioita. Se on myös tarjonnut minulle paljon haasteita. Olen opinnoissani pyrkinyt suuntautumaan hieman lasten ympäristökasvatukseen ja tämä opinnäytetyö sopikin minulle todella hyvin. Aihe oli kiinnostava ja motivaatiota riitti. Koen myös, että tietämykseni ympäristökasvatuksen teoriasta ja

erilaisista siihen liittyvistä strategioista on syventynyt työtä tehdessä. Myös aikaisemmat työkokemukseni Urpolan luontokeskuksella katson olleen hyödyksi tämän työn kannalta. Lisäksi opin paljon tutkimuksen teosta ja varsinkin kyselylomakkeen rakentaminen oli opettavasta, joskin todella haastavaa. Myös tulosten analysointi Excelillä osoittautui haasteellisemmaksi, kuin olin kuvitellut. Yhteistyö koulujen kanssa haastatteluja sopiessa ja toteuttaessa onnistui hyvin ja kouluilla autettiin minua mielellään. Pysyin mielestäni hyvin suunnitellussa aikataulussa, vaikka väillä töiden ja opinnäytetyön tekemisen yhdistäminen tuntuikin vaikealta.

Koen saaneeni tutkimuksessa selville uutta tietoa, jonka avulla agenttitoimintaa voidaan parantaa. Lisäksi onnistuin mielestäni hyvin tuomaan esille parannusehdotuksia toiminnan kehittämiseen. Luontokoulu pystyy tämän tutkimuksen avulla kohdistamaan toiminnan kehittämisen oikeisiin kohteisiin ja näin toiminnasta on mahdollista saada tehokkaampaa ja paremmin toimivaa käytännössä. Uskon, että tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää kaikissa agenttitoimintaa harjoittavissa kouluissa.

Myös työelämä on ollut tyytyväinen työhön. Niina Mykrä uskoi työstä olevan heille varmasti hyötyä ja totesi, että sen kanssa voisi hyvin mennä esittelemään agenttitoimintaa koulujen rehtoreille tai opettajien koulutukseen. Hän myös pyysi lupaa laittaa työ kokonaisuudessaan luontokoulu Korennon internetsivuille sekä Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton sivuille. Mykrä oli iloinen siitä, että tutkimuksen mukaan ainakin osassa kouluista toiminta näkyy eli tavoitteisiin on osittain päästy. Hän myös mainitsi, että tulokset olivat odotettua positiiviset ja yhtyi kanssani siihen, että opettajien pieni vastausprosentti on varmasti vaikuttanut tulokseen ja tehnyt tuloksesta positiivisemmän.

Lähteet

Cantell, H. & Koskinen, S. 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa Cantell, H. (toim.) 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Ryhmähaastattelu. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Helsingin yliopisto 2006a. Ympäristökasvatuksen projektisivusto. Jerosen ja Kaikkosen talomalli. Viitattu 15.3.2009.

<http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/ymparistokasvatuksen-teorioita/talomalli/>

Helsingin yliopisto 2006b. Ympäristökasvatuksen projektisivusto. Palmerin puumalli. Viitattu 15.3.2009.

<http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/ymparistokasvatuksen-teorioita/puumalli/>

Helsingin yliopisto 2006c. Ympäristökasvatuksen projektisivusto. Ympäristöherkkyys. Viitattu 13.3.2009.

<http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/keskeisia-kasitteita/ymparistoherkkyys/>

Helsingin yliopisto 2006d. Ympäristökasvatuksen projektisivusto. Ympäristötietoisuus. Viitattu 13.3.2009.

<http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/keskeisia-kasitteita/ymparistotietoisuus/>

Helsingin yliopisto 2006e. Ympäristökasvatuksen projektisivusto. Ympäristövastuullisuus. Viitattu 13.3.2009.

<http://blogs.helsinki.fi/ymparistokasvatus/keskeisia-kasitteita/ymparistovastuullisuus/>

Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Juvani, T. 2008. Hallinnollinen ohjaus ja toimijaverkosto Amurin koulun jätepolitiikan määrittäjinä. Viitattu 12.11.2008.

<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu02749.pdf>

Kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto 2006. Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006-2014. Viitattu 4.1.2009.

http://www.edu.fi/teemat/keke/keke_strategia.pdf

Maastik, A., Heinonen, P., Hyvärinen, V., Kajander, J., Karttunen, K., Ots, H. & Seuna, P. EnDic2000. 2001. Ympäristösanakirja. Tallinna: Kirjastusaktiaselts Mats.

Mykrä, N. 2008. Luotokoulu Korennon ohjaajan sähköpostihaastattelu 9.10.2008.

Nykysuomen sanakirja. 2002. Juva: WS Bookwell oy.

Okka säätiö 2009. Oppilaitosten ympäristösertifiointi. Viitattu 4.4.2009.

<http://www.okka-saatio.com/ymparistosertifiointi.php>

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 4.1.2009.

http://www.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Opetushallituksen kestävän kehityksen verkkopalvelu 2009a. Kestävä kehitys opetussuunnitelmien perusteissa. Viitattu 11.12.2008.

<http://www.edu.fi/teemat/keke/ops3.html>

Opetushallituksen kestävä kehityksen verkkopalvelu 2009b. Luontokoulu korento ja ympäristöagentit. Viitattu 11.12.2008.

http://www.edu.fi/teemat/KEKE/ops/luontokoulu_korento.html

Opetushallituksen kestävä kehityksen verkkopalvelu 2009c. Mitä kestävä kehitys on? Viitattu 18.11.2008.

<http://www.edu.fi/TEEMAT/KEKE/tietoisuus/elamant.html>

Opetushallituksen kestävä kehityksen verkkopalvelu 2009d. Opsista arkeen. Viitattu 11.12.2008.

<http://www.edu.fi/teemat/keke/ops.html>

Opetushallituksen kestävä kehityksen verkkopalvelu 2009e. Kestävää kehitystä edistävää kasvatusta ja koulutusta koskevat kansalliset strategiat. Viitattu 12.12.2008.

<http://www.edu.fi/teemat/keke/>

Opetusministeriö 2006. Kestävä kehityksen edistäminen koulutuksessa; Baltic 21E -ohjelman toimeenpano sekä kansallinen strategia YK:n kestävä kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmentä (2005-2014) varten. Viitattu 15.2.2009.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_9_tr06.pdf?lang=fi

Suomen Montessori-yhdistys ry. Maria Montessori (1870-1952). Viitattu 23.3.2009.

<http://www.montessori.fi/maria.html>

Suomen ympäristökasvatuksen seura ry 2009a. Ympäristökasvatuksen ABC. Viitattu 15.2.2009.

<http://www.ymparistokasvatus.fi/pages/273.php>

Suomen ympäristökasvatuksen seura ry 2009b. Vihreä-lippu pähkinänkuoressa. Viitattu 4.4.2009.

http://www.sykse.net/vihrealippu/index_pahk.htm

Tampereen luontokoulu Korento 2008a. Luontokoulun tarkoitus. Viitattu 26.11.2008.

<http://koulut.tampere.fi/luontokoulu/tarkoitus.html>

Tampereen luontokoulu Korento 2008b. Yleistä ympäristöagenteista. Viitattu 26.11.2008.

<http://koulut.tampere.fi/luontokoulu/ymparistoagentit.html>

Tekniikan sanastokeskus ry 1998. Ympäristösanasto. Ympäristöalan keskeiset käsitteet ja termit. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valli, R. 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Jyväskylä: PS-kustannus.

Virtuaali ammattikorkeakoulu. 2009a. Tutkimuksen validiteetti. Viitattu 2.5.2009.

<https://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html.stx>

Virtuaali ammattikorkeakoulu. 2009b. Tutkimuksen reliabiliteetti. Viitattu 2.5.2009.

<https://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413792643/1194415307356.html.stx>

Kuvat

Kuva 1: Jerosen ja Kaikkosen talomalli Cantellia ja Koskista (2004, 64) mukaillen.	19
Kuva 2: Palmerin puumalli Cantellia ja Koskista (2004, 68) mukaillen	21
Kuva 3: Suosi suomalaista.	43
Kuva 4: Käytä bussia!	44
Kuva 5: Pahis, Hyvis ja Tavis	44
Kuva 6: Kierrätetään!	47
Kuva 7: Säästä vettä suihkussa!	47
Kuva 8: Suosi julkisia kulkuvälineitä!	48

Kaaviot

Kaavio 1: Vastausten jakautuminen kouluittain	25
Kaavio 2: Vastaukset väittämään, ympäristöasioista puhutaan koulussa tarpeeksi	29
Kaavio 3: Opettajien näkemykset oppilaiden vaikutusmahdollisuuksista koulussa	29
Kaavio 4: Mitä kautta opettajat ovat kuulleet agenteista?	30
Kaavio 5: Agenttitoiminnan vaikutukset koulun toimien ympäristöystävällisyyteen	31
Kaavio 6: Agenttien omatoimisuus ja aktiivisuus tänä lukuvuotena	32
Kaavio 7: Agenttien ohjaus sekä avun pyytäminen ja saaminen opettajilta	33
Kaavio 8: Agentteihin suhtautuminen koululla	34
Kaavio 9: Agenttitoiminnan näkyvyys kouluilla	35
Kaavio 10: Opettajien huomaamat agenttitoimet koululla	35
Kaavio 11: Agenttien vierailut opettajanhuoneessa	36
Kaavio 12: Opettajien kiinnostus osallistua agenttitoimintaan enemmän	37
Kaavio 13: Opettajien kiinnostus agenttikoulutukseen	38

Liitteet

Liite 1 Oppilaiden haastattelulupa	61
Liite 2 Tutkimuslupapäätös	62
Liite 3 Opettajien e-lomakekyselyn runko	63
Liite 4 E-lomakkeen ulkoasu verkossa	67
Liite 5 Agenttioppilaiden haastattelurunko.....	69
Liite 6 Muiden oppilaiden haastattelurunko	70

HYVÄT YMPÄRISTÖAGENTTIOPPILAIEN VANHEMMAT!

Opiskelen kestäväää kehitystä Laurea-ammattikorkeakoulussa ja suunnitelmissani on valmistua ympäristösuunnittelijaksi keväällä 2009. Opinnäytetyössäni aion tutkia luontokoulu Korennon kouluttamien ympäristöagenttien toimintaa käytännössä Tampereen ala-asteilla. Tutkimusta varten haluaisin haastatella lastanne ja käyttää hänen kertomiaan kokemuksia agenttitoiminnasta opinnäytetyöni aineistona. Kaikki saatu tieto käsitellään nimettömänä ja ehdottoman luottamuksellisenä niin, ettei kukaan lapsista ole tunnistettavissa lopullisesta tutkimusraportista. Tutkimusajan ja -paikan järjestän koulupäivän yhteyteen.

Lastenne osallistuminen haastatteluun on opinnäytetyöni onnistumisen kannalta todella arvokasta.

Ystävällisin terveisin,
Milla Hämäläinen
puh. 044-5695212

Tämä osa palautetaan koululle.

Merkitse rasti ruutuun sekä täytä tarvittavat tiedot.

Lastani saa haastatella

Lastani ei saa haastatella

Lapsen nimi _____

Osoite _____

_____

Puhelinnumero _____

Tampereen kaupunki
HYVINVOINTIPALVELUT
Perusopetus

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

7 (8)

11 PÄÄTÖS

Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin:

1. Tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan henkilötietolain määräyksiä.
2. Tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla.
3. Mahdollisesti tarvittavassa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao. henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilöiden mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessaan.
4. Tutkimuslupa ei oikeuta hakemaan tietoja Hyvinvointipalvelujen tietojärjestelmistä.
5. Tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan asianomaiselle yhteyshenkilölle.
6. Jos tutkimus keskeytyy siitä ilmoitetaan yhteyshenkilölle ja tutkimusluvan myöntäjälle.
7. Lupa voidaan peruuttaa, jos lupapäätöksen ehtoja rikotaan, jolloin luvansaajan on palautettava tutkimusta varten saamansa tiedot.

Tutkimuslupaa ei myönnetä

Perustelut liitteenä

Päätöksen tekijä

Allekirjoitus (rehtori tai kehityspäällikkö)

Nimen selvennys (rehtori tai kehityspäällikkö)

Päiväys

1.12.2008

12 PÄÄTÖKSEN JAKELU

1. Hakija Päiväys ___/___/20___ Lähetetty Luovutettu
2. Yhteyshenkilö

Ympäristöagentit

HYVÄT ALA-ASTE OPETTAJAT!

Tämä kysely on osa tutkimusta, jossa kartoitetaan luontokoulu Korennon kouluttamien ympäristöagenttien toimintaa käytännössä Tampereen ala-asteilla. Teen aiheesta opinnäytetyötä, jonka tarkoitus on selvittää sekä oppilaiden että opettajien mielteitä toiminnasta sekä kerätä kehitysehdotuksia toiminnan parantamiseksi. Tarvitsisin teidän apuanne aineiston keräämiseen ja osallistumisenne tutkimukseen olisi työni onnistumisen kannalta todella arvokasta! Kaikki saatu tieto käsitellään nimettömänä ja luottamuksellisenä, niin ettei kyselyyn vastaajia voida tunnistaa lopullisesta tutkimusraportista.

Vastaathan kysymyksiin huolellisesti ja mahdollisimman rehellisesti.

Kiitoksia ajastanne!

---

1 Perustiedot

Sukupuolenne:

Ikänne vuosina:

Koulu, jossa opetatte:

Luokka, jota opetatte:

Muu, mikä?

Kuinka monta vuotta olette toiminut nykyisessä työtehtävässänne?

---

2 Yleistä ympäristöasioista kouluissa

Valitse vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten mielipidettäsi seuraaviin väittämiin

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Suhtaudun myönteisesti ympäristöasioiden kehittämiseen koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaista lähtevä toiminta on heille tehokas tapa oppia vaikuttamaan ympäristöasioihin	☐	☐	☐	☐	☐
Ympäristöasioista puhutaan koulussa tarpeeksi	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilailla on mahdollisuus vaikuttaa ympäristöasioiden hoitoon koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaat ovat tietoisia omista mahdollisuuksistaan vaikuttaa ympäristöasioihin koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaita kannustetaan koulussa ympäristömyönteiseen ajatteluun	☐	☐	☐	☐	☐
Koulun ympäristöasioiden hoidossa on kehittämisen varaa	☐	☐	☐	☐	☐
Kestävän kehityksen periaatteen tulisi näkyä kaikessa koulun toiminnassa, yli oppiainerajojen	☐	☐	☐	☐	☐

Minkälaisia puutteita olet huomannut koulun ympäristöasioiden hoidossa?

Tunnetko termin "ympäristöagentti"?

- Kyllä
 En

---

3 Taustatiedot agenttitoiminnasta

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto.

Mitä kautta olet kuullut ympäristöagenteista?

- Rehtorilta
 Muilta opettajilta
 Oppilailta
 Olen nähnyt koululla julisteen tms.
 Internetistä

Muualta, mistä?

Toimiiko koulussanne ympäristöagenteja?

- Kyllä
 Ei
 En tiedä

Osaatko nimetä koulunne agenttioppilaat?

- Kyllä
 En

Tiedätkö mikä on agenttien tarkoitus koululla?

- Kyllä
 En

Jos vastasit edelliseen "kyllä", mainitse ainakin yksi agenttien tehtävä, jonka tiedät:

Onko opettamallasi luokalla ympäristöagenteja?

- Kyllä
 Ei
 En tiedä
-

4 Agenttitoiminnan tarpeellisuus

Valitse vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten mielipidettäsi seuraaviin väittämiin.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Ympäristöagenttitoiminta on tärkeä osa koulumme ympäristökasvatustyötä	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminta kehittää lapsen ympäristövalveutuneisuutta ja -tietoisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Suhtaudun agenttitoimintaan myönteisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminnalla on saatu kehitettyä koulun toimintaa ympäristöstävällisempään suuntaan	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminnalla voidaan edelleen parantaa koulun ympäristöasioiden hoitoa	☐	☐	☐	☐	☐
Myös opettajat ja muu henkilökunta voivat oppia uutta agenttitoiminnan kautta	☐	☐	☐	☐	☐
Agenttitoiminta on hyvä tapa toteuttaa koulun opetussuunnitelman mukaista kestävän kehityksen kasvatusta	☐	☐	☐	☐	☐
Toimiminen agenttina on oppilaille tärkeää	☐	☐	☐	☐	☐
En koe agenttitoimintaa kovinkaan tärkeäksi	☐	☐	☐	☐	☐

Perusteluja sille, miksi toiminta on/ei ole mielestäsi tarpeellista:

◀
▶

5 Agenttitoiminta käytännössä ja sen kytkeytyminen koulun arkeen

Valitse vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten mielipidettäsi seuraaviin väittämiin.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Agenttitoiminta toteutuu koulussamme hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaiden aika riittää agenttitoiminnan toteuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Agentit osaavat toimia omatoimisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Agentit tarvitsevat enemmän aikuisen ohjausta tehtävien toteuttamiseen koululla	☐	☐	☐	☐	☐
Agenteille annetut tehtävänannot ovat tarpeeksi selkeitä	☐	☐	☐	☐	☐
Agentit kysyvät neuvoa opettajilta tarvittaessa	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajat auttavat agenteja mielellään	☐	☐	☐	☐	☐
Yhteistyö luontokoulu Korennon kanssa sujuu hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
Agenttitoiminnan käytännön toteuttamisessa on kehittämisen varaa	☐	☐	☐	☐	☐
Agenttikoulutusta on järjestetty tarpeeksi usein	☐	☐	☐	☐	☐

Toiminta sulautuu hyvin muun opetuksen joukkoon	☐	☐	☐	☐	☐
Agenttina toimiminen häiritsee oppilaiden muuta koulunkäyntiä	☐	☐	☐	☐	☐
Agenttien toimintaan suhtaudutaan koululla tosisaan	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajat, muu henkilökunta ja muut oppilaat ovat ottaneet agentit hyvin vastaan	☐	☐	☐	☐	☐
Agentit ovat toimineet aktiivisesti tänä lukuvuotena	☐	☐	☐	☐	☐

Olen kannustanut oppilaita osallistumaan agenttikoulutukseen

- Kyllä
 En

Ideoita toiminnan parempaan käytännön toteutukseen:

6 Toiminnan näkyvyys

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto.

	Kyllä	Ei	En tiedä
Ovatko agentit käyneet esittäytymässä opettajanhuoneessa sinun ollessasi paikalla?	☐	☐	☐
Onko koko koulun henkilökunta tietoisia ympäristöagenttitoiminnasta?	☐	☐	☐
Näkykö agenttien toiminta koulussa?	☐	☐	☐

Mitä seuraavista asioista olet huomannut koululla? (Valitse niin monta kun haluat)

- Julisteen
- Aamunavauksen
- Tempauksen (esim. "älä osta mitään" - päivään tai energiansäästö-viikkoon liittyen)
- Joulukalenterin
- Esityksen (esim. joulujuhlassa)
- Viikoittain välitunnilla kokoontuvan ympäristökerhon tms.
- Kyselyt muille oppilaille ja/tai opettajille
- Sähkösanoman

Jotain muuta, mitä?

Miten toiminnan näkyvyyttä voitaisiin parantaa?

7 Oma osallistuminen

Valitse sopivin vaihtoehto.

	Todella kiinnostunut	Jokseenkin kiinnostunut	En osaa sanoa	En juuri lain- kaan kiinnostunut	En lainkaan kiinnostunut
Kuinka kiinnostunut olisit osallistu- maan agenttitoimintaan enemmän?	☐	☐	☐	☐	☐
	Todella tärkeänä	Jokseenkin tärkeänä	En osaa sanoa	En juuri lainkaan tärkeänä	En lain- kaan tärkeänä
Kuinka tarpeellisenä pidätte opettajille suun- nattua koulutusta ympäristöagenttitoiminnasta?	☐	☐	☐	☐	☐

Valitse seuraavista sopivin vaihtoehto

	Kyllä	Ehkä	En
Voisin osallistua opettajille suunnattuun koulutukseen, jos se pidettäisiin omassa koulussani	☐	☐	☐
Voisin osallistua opettajille suunnattuun koulutukseen, jos se pidettäisiin jossain muualla (esim. ympäristötietokeskus Moreenia)	☐	☐	☐

Miksi haluat/et halua osallistua toimintaan/koulutukseen?

Vapaa sana ja palautetta kyselystä:

8 Kiinnostus toimintaa kohtaan

Haluaisitko kuulla enemmän ympäristöagenteista?

Kyllä

En

Perustelut, miksi haluaisit/et haluaisi kuulla toiminnasta lisää:

Vapaa sana:

Kiitos! <http://koulut.tampere.fi/luontokoulu>

E-lomake - Ympäristöagentit - Mozilla Firefox

Tiedosto Muokkaa Näytä Sivuhistoria Kirjamerkit Työkalut Ohje

https://palvelut2.tampere.fi/es/lomakkeet/640/lomake.html

Useinmin avatut Aloitus sivu Luotsisikot

Tampereen karttapalvelu, Map Service... E-lomake

E-lomake - Ympäristöagentit

Ympäristöagentit

3 Taustatiedot agenttitoiminnasta

Valitse mielestäsi sopivin vaihtoehto.

Mitä kautta olet kuullut ympäristöagenteista?

- Rehtorilta
- Muilta opettajilta
- Oppilailta
- Olen nähnyt koululla julisteen tms.
- Internetistä

Muualta, mistä?

Toimiiko koulussamme ympäristöagenteja?

Kyllä
 Ei
 En tiedä

Osaatko nimetä koulunne agenttioppilaat?

Kyllä
 En

Tiedätkö mikä on agenttien tarkoitus koululla?

Kyllä
 En

Valmis

palvelut2.tampere.fi 13:19

Käynnistä Microsoft Outlo... E-lomake - Y... Jasc Paint Sho... Ympäristöagen...

Taustatiedot

- Koulu:
- Luokka-aste:
- Sukupuoli:

Kiinnostus toimintaa kohtaan

- Mitä kautta kuulit ympäristöagenttikoulutuksesta?
- Oletko aikaisempina vuosina toiminut agenttina?
- Mikä on mielestänne agenttien tarkoitus koululla?

Agenttikoulutus ja tehtävät

- Onko koulutusta tarpeeksi usein?
- Onko koulutukseen mukava mennä?
- Miltä koulutuksen jälkeen tuntuu?
- Mikä koulutuspäivissä on mukavinta? Mikä vähemmän mukavaa?
- Ovatko saamanne tehtävät olleet selkeitä?
- Ovatko tehtävät olleet mukavia? Mikä on ollut paras? Mikä tehtävä on ollut vaikein? Miksi?
- Oletteko käyttäneet netistä löytyvää apumateriaalia? Onko siitä ollut hyötyä?

Käytännön toteutus ja toiminnan linkittyminen kouluarkeen

- Mitä kaikkea olette tehneet agentteina koulussanne?
- Oletteko käyneet esittäytymässä opettajanhuoneessa? Entäs keittäjille, siivoojille ja vahtimestarille?
- Ovatko opettajat auttaneet mielellään, kun/jos olette pyytäneet apua?
- Minkälainen on ollut yleinen suhtautuminen agentteihin koululla?
- Onko toiminta mielestänne koulussa hyödyllistä ja tärkeää? Millä tavalla?
- Tuntuuko, että aika riittää tehtävien toteutukseen koululla?
- Onnistuuko tehtävien teko hyvin pelkästään agenttien kesken vai tuntuuko, että tarvitsitte enemmän aikuisen apua?
- Onko ilmennyt jotain ongelmia? Mitä? Häiritseekö muuta koulun käyntiä?

Koti ja agentit

- Tehdäänkö teillä kotona asioita ympäristön hyväksi (esim. kierrätys, energian säästö, julkisten kulkuvälineiden käyttö?)
- Mitä mieltä vanhemmat ovat toiminnasta?

Yleisiä mielipiteitä toiminnasta ja toiminnan kehittäminen

- Mikä on ollut mukavinta agenttina olossa? Mikä on ollut vähemmän mukavaa?
- Toiminnallinen tehtävä: Mitä minä voin tehdä ympäristön hyväksi elämässäni?
- Miten agenttitoimintaa voisi kehittää?

Taustatiedot

- Koulu:
- Luokka-aste:
- Sukupuoli:

Agentit ja agenttikoulutus

- Oletteko kuulleet ympäristöagenteista?
- Mitä kautta olette kuulleet agenteista?
- Tiedätkö ketkä koulustanne ovat agentteja?
- Oletko itse kiinnostunut agentiksi ryhtymisestä? Miksi kyllä tai ei?
- Tiedätkö miten agentiksi pääsee?
- Oletko joskus aikaisemmin ollut agentti? Jos olet, miksi et halunnut jatkaa?
- Mikä on mielestänne agenttien tarkoitus koululla?

Agenttitoiminta käytännössä

- Mitä agenttien tekemiä asioita olet huomannut koulussa?
- Uskotko, että agentit ovat muuttaneet kouluanne ympäristöystävällisemmäksi?
- Oletko osallistunut agenttien pitämään "ympäristökerhoon"?
- Oletko oppinut agenteilta uusia asioita? Oletko vienyt oppimiasi asioita myös kotiin?
- Otetaanko agentit koulussanne vakavasti?

Yleisiä mielipiteitä toiminnasta

- Mitä mieltä olet agenteista yleisesti?
- Onko agenttitoiminta mielestänne koulussa hyödyllistä ja tärkeää? Millä tavalla?
- Oletko käynyt tutustumassa agenttien apumateriaaliin luontokoulu Korennon internet-sivuilla?
- Tehdäänkö teillä kotona asioita ympäristön hyväksi (esim. kierrätys, energian säästö, julkisten kulkuvälineiden suosiminen)?
- Toiminnallinen tehtävä: Mitä minä voin tehdä ympäristön hyväksi elämässäni?